

ЗВІТ
щодо наркотичної та алкогольної
ситуації в Україні
за 2022 рік
(за даними 2021 року)

Київ 2022

УКРАЇНА

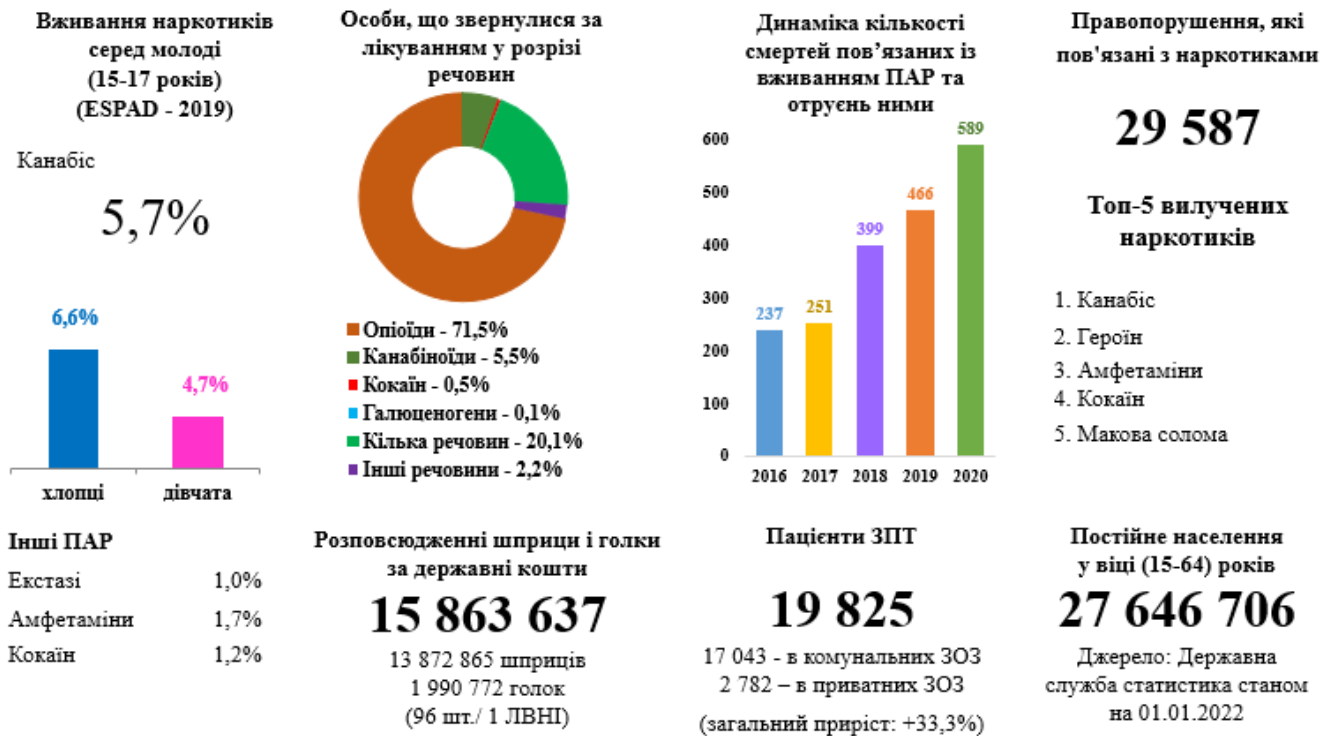
Звіт щодо наркоситуації в Україні за 2022 рік

У цьому звіті подано загальний огляд стану наркотичної ситуації в Україні. Статистичні дані та інформація наведені за даними 2021 року. При цьому, у розділах «Смерті, пов'язані зі вживанням ПАР та отруєння ними» та «Смертність, пов'язана із вживанням алкоголю та отруєння ним» інформація наведена за даними 2020 року.

Важливо:

В умовах воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24.02.2022 № 64 „Про введення воєнного стану в Україні”, та у зв'язку із активними бойовими діями в частині регіонів України, а також обмеженим доступом до відповідних ресурсів на цих територіях, окремі суб'єкти моніторингу не мають можливості здійснювати свої повноваження в повному обсязі, тому надати в цьому Звіті всю необхідну вичерпну інформацію не вбачається можливим*.

Короткий огляд проблем щодо наркотиків в Україні

Примітка: Представлені дані відповідно до рекомендованих показників ЄМЦННЗ (пацієнти, смерті від отруєнь, проблемне вживання наркотиків, розповсюдження шприців та правопорушення, які пов'язані з наркотиками), які затверджено в Україні постановою Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 689. Інформація щодо поширеності та тенденцій вживання психоактивних речовин та алкоголю серед молоді від 15 до 17 років в Україні наведена за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD»

* З 2017 року за рекомендаціями ЄМЦННЗ показник смертей від отруєнь психоактивними речовинами був розрахований з урахуванням певних кодів МКХ-10, а саме: X41 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); X42 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); X61 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); X62 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); Y11 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); Y12 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6).

* В даному звіті в розділі «Шкода від наркотиків» показники у розділі «Смерті, пов'язані зі вживанням ПАР та отруєння ними» наведені за 2020 рік.

ЗМІСТ

Короткий огляд проблем щодо наркотиків в Україні	1
Перелік скорочень	3
Національна стратегія боротьби з наркотиками та механізми її реалізації	4
<i>Національна стратегія боротьби з наркотиками</i>	4
<i>Національні координаційні механізми</i>	11
Державні витрати	11
Закони про наркотики і правопорушення пов'язані з наркотиками	12
<i>Національні закони про наркотики</i>	12
Порушення законодавства у сфері обігу наркотичних та психотропних речовин ...	14
<i>Адміністративна відповідальність</i>	14
<i>Кримінальна відповідальність</i>	17
Вживання наркотиків	20
<i>Поширеність і тенденції</i>	20
<i>Вживання речовин серед 15-17 річної учнівської молоді</i>	20
<i>Вживання наркотиків, що відносяться до групи високого ризику, та тенденції</i>	21
Шкода від наркотиків	22
<i>Інфекційні захворювання, які пов'язані зі вживанням наркотиків</i>	22
<i>Смерті, пов'язані зі вживанням ПАР та отруєнням ними*</i>	23
Профілактика	29
<i>Профілактичні заходи</i>	29
Зменшення шкоди	36
<i>Зменшення шкоди від наслідків вживання наркотиків не за медичним призначенням</i>	36
<i>Заходи зі зменшення шкоди</i>	37
Лікування розладів психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР	39
<i>Система лікування</i>	39
<i>Забезпечення лікуванням</i>	40
<i>ЗПТ в Україні</i>	42
Вживання наркотиків у в'язницях	45
Гарантії якості	48
Дослідження, пов'язані з проблемами наркоманії	48
Ринки наркотиків	48
Діяльність правоохоронних органів	53
Основні дані	61
Алкогольна ситуація в Україні	64
<i>Законодавство України щодо алкогольних напоїв</i>	64
<i>Лікування розладів психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю</i>	65
<i>Смертність, пов'язана із вживанням алкоголю та отруєння ним*</i>	67
<i>Вживання алкогольних напоїв серед підлітків (14-17 років)</i>	68
Ситуація з азартними іграми в Україні	69
<i>Законодавство України щодо азартних ігор</i>	69
<i>Залежність від азартних ігор</i>	70
Узагальнений висновок	75
Пропозиції щодо удосконалення системи моніторингу в Україні	76

Перелік скорочень

Бюро судмедекспертизи	Бюро судово-медичної експертизи
ВРУ	Верховна Рада України
Держстат	Державна служба статистики України
ДУ «ЦПЗМНА»	Державна установа «Центр психічного здоров'я і моніторингу наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я України»
ДУ «ІПСЕМН»	Державна установа «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків Міністерства охорони здоров'я України»
ДУ «ЦГЗ»	Державна установа «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України»
ЗПТ	Замісна підтримувальна терапія
КК України	Кримінальний кодекс України
КМУ	Кабінет Міністрів України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ЛВНІ	Люди, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним шляхом
Мінмолодьспорту	Міністерство молоді та спорту України
Мінсоцполітики	Міністерство соціальної політики України
МОЗ	Міністерство охорони здоров'я України
МОН	Міністерство освіти і науки України
Мін'юст	Міністерство юстиції України
Нацполіція	Національна поліція України
Нацсоцслужба	Національна соціальна сервісна служба України
Отруєння	Зовнішні причини смерті, пов'язані із вживанням ПАР
Офіс ГПУ	Офіс Генерального прокурора України
ПАР	Психоактивні речовини
СБУ	Служба безпеки України
Стратегія	Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року
ESPAD	Міжнародний проект «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин»

Національна стратегія боротьби з наркотиками та механізми її реалізації

Національна стратегія боротьби з наркотиками

З метою продовження заходів, розпочатих в рамках Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року, в 2021 році розроблено [Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року](#) (далі - Стратегія) та проект Плану заходів на 2022-2024 роки.

Основні пріоритети Стратегії:

– профілактика вживання ПАР без медичних показань, та підвищення поінформованості населення (запобігання зловживанню, підвищення обізнаності про шкідливий вплив наркотиків);

– підвищення рівня громадської безпеки (спрямованість на протидію організованій наркозлочинності, відмиванню коштів та на активізацію виявлення каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів);

– припинення незаконного виробництва та переробки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

– забезпечення доступу до необхідних профілактичних засобів та ефективних методів лікування осіб, які мають розлади психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР;

– впровадження ефективних заходів зі зниження ризику та шкоди для здоров'я осіб, які мають розлади психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР;

– забезпечення прав на лікування та профілактику осіб з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР, які перебувають в установах відбування покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби;

– вдосконалення нормативно-правових актів України шляхом розробки, узгодження і внесення змін, необхідних для ефективного виконання завдань, визначених цією Стратегією.

Стратегічні та оперативні цілі Стратегії

1. Популяризація здорового способу життя, зменшення попиту на ПАР:

– запобігання залученню населення до зловживання ПАР;

– попередження зловживання/формування залежності у осіб, які вживають ПАР.

2. Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, а також зменшення пропозицій таких засобів і речовин, які знаходяться у незаконному обігу та своєчасне їх вилучення:

– зменшення кількості доступних на нелегальному ринку ПАР;

– попередження витоку наркотичних лікарських засобів через впровадження ефективних заходів державного регулювання та контролю;

– недопущення обігу аналогів або нових ПАР;

– зміцнення кадрового потенціалу правоохоронних органів.

3. Забезпечення доступності наркотичних лікарських засобів для осіб, які цього потребують:

- забезпечення доступу до лікування з використанням наркотичних лікарських засобів;

- сприяння розвитку паліативної допомоги.

4. Надання своєчасних та якісних послуг із діагностики, профілактики, медичної та соціально-психологічної допомоги особам з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР, а також доступності комплексних програм зменшення шкоди:

- організація надання послуг із діагностики, медичної та соціально-психологічної допомоги, реабілітації та ресоціалізації для осіб, з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання ПАР та забезпечення доступу до програм зменшення шкоди;

- удосконалення системи організації та надання лікування через декриміналізацію, протидію стигмі і дискримінації, та впровадження альтернативи покаранню;

- організація лікування осіб з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання ПАР в установах Державної кримінально-виконавчої служби;

- створення ефективної системи епідеміологічного нагляду за поширеністю вживання ПАР та впровадження ефективного моніторингу і оцінки ефективності заходів, що вживаються в рамках реалізації державної політики щодо наркотиків.

Стратегією визначено стратегічну парадигму наркополітики – потреба у всебічному переході від карального, кримінально-правового спрямування антинаркотичних заходів до лікувально-профілактичних, як найбільш плідних у контексті подолання наркозалежності.

В Україні у 2019 році на державному рівні запроваджено систему моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації шляхом прийняття [постанови КМУ від 10.07.2019 р. № 689](#) «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні» (далі – постанова КМУ 689), якою затверджено Порядок подання та збір інформації/даних, які розкривають стан наркотичної та алкогольної ситуацій, за показниками, визначеними Європейським моніторинговим центром з наркотиків та наркотичної залежності (EMCDDA), та коло суб'єктів моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації, які повинні надавати таку інформацію/дані для їх аналізу:

- загальні популяційні дослідження, проведені серед осіб за віковими групами 15-16 років, щодо поширеності, форм вживання ПАР (із зазначенням їх класу, виду, наслідків вживання);

- загальні популяційні дослідження, проведені серед осіб за віковими групами 15-64 роки, щодо поширеності, форм вживання ПАР (із зазначенням їх класу, виду, наслідків вживання);

- звернення за лікуванням, поширеність розладів психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР;

- проблемне вживання наркотичних засобів та психотропних речовин;

- смертність, пов'язана з вживанням ПАР;

- інфекційні захворювання серед осіб, які вживають наркотичні засоби та психотропні речовини ін'єкційним шляхом;
- незаконний обіг ПАР та пов'язана з ним злочинність;
- профілактичні заходи, спрямовані на зниження рівня вживання ПАР;
- законодавство у сфері обігу ПАР та протидії їх незаконному обігу;
- соціальна реінтеграція осіб, залежних від вживання ПАР.

З метою створення правових підстав для розширення участі України у співробітництві в рамках Ради Європи щодо боротьби проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу, ВРУ був прийнятий [Закон від 14.07.2021 року № 1647-IX](#) «Про приєднання України до Часткової угоди про створення Групи зі співробітництва у боротьбі проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу ([Група Помпиду](#))», який набув чинності 01.01.2022 року.

Це рішення ухвалено після 10 років плідної співпраці між Україною та Групою Помпиду.

Україна приєдналася до Ради Європи у 1995 році і взяла на себе багато зобов'язань щодо верховенства права, демократії та прав людини.

Приєднання до Групи Помпиду є подальшим кроком у вирішенні проблем, пов'язаних з наркотиками, на основі цінностей Ради Європи, зокрема шляхом інтеграції прав людини у всі етапи формування політики щодо наркотиків.

Посилення уваги до прав людини є одним із ключових елементів оновленого мандату Групи Помпиду, ухваленого у червні 2021 року з нагоди її 50-річчя, який також був поширений на звикання до дозволених речовин (наприклад, алкоголю чи тютюну) та нові форми залежностей (наприклад, азартні ігри в Інтернеті та онлайн ігри).

Набуття Україною членства в Групі Помпиду дозволяє:

- розширити участь України у співробітництві в рамках Ради Європи щодо боротьби з незаконним обігом наркотиків;
- відкрити додаткові можливості для залучення міжнародної технічної допомоги, вивчення та запровадження міжнародного досвіду у сфері боротьби з незаконним обігом наркотиків;
- підвищити ефективність співробітництва у сфері контролю за наркотиками за європейськими стандартами на міжурядовому та експертному рівнях;
- сприяти започаткуванню та реалізації в Україні пілотних проєктів з профілактики наркоманії, лікування та реабілітації наркозалежних;
- забезпечити отримання в постійному режимі інформації щодо наркозагроз, тенденцій поширення наркотрафіку і споживання наркотиків;
- отримувати технічну допомогу та фінансову підтримку для впровадження проєктів щодо зменшення злочинності та вживання наркотичних засобів і ПАР серед молоді, боротьби з незаконним обігом наркотиків, реформування у сфері охорони здоров'я, в тому числі впровадження позитивних практик у в'язницях, яка значно перевищує витрати на сплату щорічних членських внесків;
- отримувати практичну міжнародну підтримку в боротьбі з незаконним обігом наркотиків, зокрема доступу до спеціалізованих мереж правоохоронних органів і платформ професійного співробітництва для обміну оперативною і політичною інформацією, експериментів із гнучкими відповідями на боротьбу із залежностями

21 століття, такими, як азартні ігри в Інтернеті, і новим ідеям досліджень і практики у сфері науково обґрунтованої профілактики і лікування розладів, пов'язаних зі вживанням ПАР.

З метою встановлення державного контролю за обігом нових ПАР, постановами КМУ [від 10 березня 2021 року № 192](#) «Про внесення змін до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» та від [07 квітня 2021 року № 324](#) «Про внесення змін до переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого [постановою КМУ від 06 травня 2000 року № 770](#), включено 60 нових ПАР (17 наркотичних, 38 психотропних та 5 прекурсорів).

[Наказом МОЗ від 06 грудня 2021 року № 2712](#) «Про затвердження Змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.2000 № 188» доповнено:

– невеликі, великі та особливо великі розміри наркотичних засобів, що знаходяться у незаконному обігу, 17 новими наркотичними речовинами;

– невеликі, великі та особливо великі розміри психотропних речовин, що знаходяться у незаконному обігу, 36 новими психотропними речовинами;

– великі та особливо великі розміри прекурсорів, що знаходяться у незаконному обігу, 5 новими прекурсорами.

З метою удосконалення порядку ліцензування господарської діяльності [постановою КМУ від 08 вересня 2021 року № 939](#) внесено зміни до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці I Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого КМУ, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку, затверджених [постановою КМУ від 06 квітня 2016 року № 282](#).

Також, [наказом МОЗ від 05 серпня 2021 року № 1654](#) внесено зміни до уніфікованої форми Акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо додержання суб'єктом господарювання Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого КМУ, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку, затвердженого [наказом МОЗ від 22 січня 2018 року № 109](#).

[Постановою КМУ від 22 вересня 2021 року № 1002](#) «Про внесення змін до Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) та затвердження Типової форми договору про здійснення доставки лікарських засобів кінцевому споживачу» ліцензійні умови доповнені розділом «Вимоги щодо провадження господарської діяльності з електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами», у якому забороняється електронна роздрібна торгівля та доставка кінцевому споживачу

лікарських засобів, обіг яких відповідно до Закону здійснюється за наявності ліцензії на провадження діяльності з обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

З метою забезпечення публічності надання адміністративних та інших послуг у сфері ліцензування, зниження корупційних ризиків, скорочення строків та підвищення якості надання цих послуг, КМУ прийнято [постанову від 11 серпня 2021 року № 895](#) «Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження першої черги Єдиної державної електронної системи дозвільних документів», до якої також включено ліцензування провадження господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого [постановою КМУ від 06 травня 2000 року № 770](#), розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізація (відпуск), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку.

Цією постановою визначено електронну взаємодію між учасниками процесу ліцензування. У першій черзі відбуватиметься повний цикл процедур, пов'язаних з адмініструванням ліцензій: надання адміністративних послуг у сфері ліцензування (видача, зупинення, відновлення дії ліцензії, анулювання тощо), подача скарг на дії органів ліцензування, одержання інформації про перевірки, генерування ліцензійних справ тощо.

[Постановою КМУ від 03 березня 2021 року № 166](#) «Про внесення змін до Порядку видачі дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» (далі – Перелік документів) внесені уточнення в частині Переліку документів, що додаються до заяви про отримання відповідного дозволу. Зазначені зміни внесені з метою приведення Переліку документів у відповідність до вимог [Закону України від 02 червня 2000 року № 644-IX](#) «Про внесення змін до деяких Законів України щодо ліквідації штучних бюрократичних бар'єрів та корупціогенних чинників у сфері охорони здоров'я».

На виконання положень [Закону України від 14 квітня 2014 року № 1207-VII](#) «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», [наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 23 листопада 2021 року № 258](#) затверджено Перелік і обсяги (вартості/ваги/кількості) обмежених або заборонених до переміщення через адміністративну межу товарів, а також товарів, які можуть бути віднесені до особистих речей.

Згідно з зазначеним Переліком, до заборонених товарів віднесено наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого [постановою КМУ від 06 травня 2000 року № 770](#), а також їх аналоги, крім лікарських засобів, що містять наркотичні чи психотропні речовини у кількості, що не перевищує зазначену в наявному в особи рецепті (оригінали чи копії) на такий лікарський засіб, виданому на ім'я цієї особи або на підставі інших матеріалів (відомостей), які можуть прямо чи опосередковано підтверджувати відповідну інформацію, але не більше 10 ампул, 50 таблеток, 10 трансдермальних систем.

Мін'юстом затверджено [наказ від 07 вересня 2021 року № 3157/5](#) «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України», у тому числі, до Положення про програму диференційованого виховного впливу на засуджених «Подолання наркотичної залежності» (далі – Програма), затвердженого [наказом Мін'юсту від 16 травня 2016 року № 1418/5](#). Зміни до зазначеної Програми спрямовані на корекцію соціальної поведінки засуджених, які приймають участь у Програмі під час відбування покарання у виді позбавлення волі та відповідно з цим вдосконалено етапи та умови реалізації Програми.

[Розпорядженням КМУ від 21 жовтня 2021 року № 1362-р](#) було схвалено Концепцію Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби на період до 2024 року. Програма спрямована на вирішення багатьох проблем, які залишаються потенційними загрозами національним інтересам і національній безпеці України, таких, як озброєні чи незброєні провокації, міжнародний тероризм, транскордонна організована злочинність, незаконна міграція та торгівля людьми, контрабандна діяльність та наркотрафік. Географічне розташування України робить її привабливою для транзитного переміщення незаконних мігрантів та наркотиків по одному з п'яти основних маршрутів нелегальної міграції – Центральноєвропейському, який пролягає через російську федерацію, Україну, Польщу, Словаччину до держав Західної Європи. У зв'язку з цим регулярно здійснюються спроби перетинання державного кордону мігрантами, а також незаконного переміщення наркотиків. Тому, реалізація Програми забезпечить удосконалення системи захисту державного кордону для запобігання низки загроз, зокрема незаконного переміщення наркотичних засобів та наркотрафіку.

[Указом Президента України від 27 вересня 2021 року № 482/2021](#) затверджено Угоду між Україною та Королівством Іспанія про співробітництво та взаємну допомогу в митних справах, спрямовані, у тому числі, на протидію незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин та інших небезпечних речовин, які становлять небезпеку для здоров'я населення та суспільства.

*Щодо співпраці у рамках проєкту «EU-АСТ»:

Органи державної влади, які займаються протидією незаконному обігу наркотиків, взяли участь у проєкті [«EU-АСТ: заходи по боротьбі зі зловживанням наркотиками та організованою злочинністю, інтенсивна співпраця та нарощування потенціалу для боротьби з організованою злочинністю у сфері торгівлі наркотиками у рамках проєкту «героїновий шлях»](#), який фінансується ЄС.

Проєкт дозволив ознайомити працівників правоохоронних органів України, зокрема судово-медичних експертів, для проведення кримінальних розслідувань на основі аналітики, розвідувальних даних та доказів, а також стратегічного аналізу та оцінки загроз у сфері боротьби з організованою злочинністю у сфері наркобізнесу.

Також проведено низку семінарів та тренінгів для українських фахівців щодо нових ПАР, методів збору, вивчення, роботи з доказами у кримінальному провадженні про обіг наркотиків, а також практичні заняття з контролю над постачанням героїну. Крім того, Національна поліція та Державна прикордонна

служба отримали тести на синтетичні канабіноїди, тести на опіати та амфетаміни, тести на ефедрин, кокаїн та крэк.

У рамках Неформальної мережі прокурорів Чорноморського регіону (Вірменія, Болгарія, Грузія, Молдова, Румунія та Україна), створеної за підтримки проекту «EU-АСТ», представники Генеральної прокуратури України взяли участь у вебінарах, присвячених тематиці міжнародного співробітництва у розслідуванні наркобізнесу та важливості прослуховування телефонних розмов у розслідуваннях незаконного обігу наркотиків.

15 червня 2021 року в рамках проекту «EU-АСТ» затверджено проєкт дорожньої карти з дослідження ПАР. Дорожня карта передбачає вдосконалення чинного національного законодавства та інформаційну підтримку, а також надання сприяння реалізації Стратегії державної політики з протидії поширенню наркотиків на період до 2030 року.

3 вересня 2021 року в межах реалізації програм диференційованого виховного впливу на засуджених та в якості одного з інструментів, що забезпечує реалізацію програми диференційованого виховного впливу «Подолання наркотичної залежності» в установах Державної кримінально-виконавчої служби України було впроваджено Програму реабілітації для засуджених та осіб, взятих під варту, з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання психоактивних речовин (далі – Програма) для відповідної категорії осіб. Протягом 2021 року цю Програму пройшли 727 осіб та завершили її 127 осіб.

*Щодо співпраці у рамках Місії EUBAM:

Протягом 2021 року тривала співпраця України і Молдови за підтримки Місії ЄС з прикордонної допомоги Молдові та Україні ([EUBAM](#)) у сфері протидії незаконному обігу наркотиків. Зокрема, EUBAM створено Спеціальну групу з боротьби із незаконним переміщенням наркотиків, спрямовану на залучення партнерських служб Місії та інших правоохоронних органів в регіоні та формування інформаційно-орієнтованого підходу в боротьбі з контрабандою наркотиків. Діяльність групи спрямована на покращення профілювання та обміну інформацією, а також ведення розслідувань, що забезпечує розвиток оперативних можливостей України та Молдови у реалізації таких заходів.

Завдяки багаторічній співпраці між поліцією України та Молдови також створено спільну слідчо-оперативну групу для розслідування незаконного збуту та контрабанди героїну, в результаті чого, заблоковано канал торгівлі наркотиками з Ісламської Республіки Іран в Україну та подальше переміщення їх до Молдови та ЄС.

*Щодо взаємодії Нацполіції з Європоллом:

Упродовж січня-грудня 2021 року відділом підтримки операцій Європолу усього було опрацьовано 508 звернень у сфері незаконного обігу наркотиків.

Департаментом міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України забезпечується координація участі правоохоронних органів України в таких операціях під егідою [Європолу](#):

- АСАТАR – протидія контрабанді прекурсорів з країн ЄС до України;
- WONKA – протидія контрабанді кокаїну;
- HARIKA – протидія контрабанді героїну;
- FROST – протидія контрабанді героїну.

*Щодо співробітництва в рамках Управління ООН з наркотиків та злочинності:

У 2021 році сторонами було погоджено продовження терміну дії [Меморандуму про взаєморозуміння між Державною фіскальною службою України, Адміністрацією державної прикордонної служби України та Управлінням з наркотиків та злочинності Організації Об'єднаних Націй від 16 січня 2018 року](#) щодо реалізації Програми з контролю за контейнерами (яка здійснюється, серед іншого, з метою зменшення спроб їх використання для протиправної діяльності, зокрема незаконного обігу наркотиків).

* джерело – інформація Міністерства закордонних справ України.

Національні координаційні механізми

Вирішальним чинником ефективної реалізації Стратегії є координаційна функція держави, яка виконується шляхом нормативно-правового регулювання, здійснення контрольних-інспекторських заходів та запровадження механізмів взаємодії суб'єктів наркополітики (утворення міжвідомчих робочих груп, обмін інформацією, реалізація спільних проєктів, проведення спеціальних операцій тощо). Головним координатором діяльності у цій сфері є МОЗ.

Державні витрати

Фінансування реалізації Стратегії здійснюється за рахунок державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Окремо на реалізацію Плану заходів щодо виконання Стратегії кошти з Державного бюджету України не виділяються, проте суб'єкти, які формують та/або реалізують наркополітику виконують завдання та заходи, які передбачені Стратегією, в межах видатків, передбачених в Державному бюджеті України на виконання основних функцій суб'єктів наркополітики.

З 2017 року в Україні фінансування програми замісної підтримувальної терапії (далі – ЗПТ) здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету. Так, сума коштів, виділена з державного бюджету на закупівлю лікарських засобів для ЗПТ (метадон та бупренорфін) в межах 100% потреби 2021 року становила 14 098 581,00 грн. (436 489 євро), що на 13,2% менше ніж у 2020 році. Витрати на логістику препаратів до регіонів у 2021 році становили 5 398 500,00 грн (167 136 євро). Обсяг видатків в межах Програми медичних гарантій за напрямом "Лікування осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів із використанням препаратів замісної підтримувальної терапії" становила 52 685 700,00 тис. грн. (1 631 136 євро), що у 3,2 рази більше ніж в 2020 році.

В рамках реалізації Плану переходу України від донорського фінансування програм Глобального фонду з питань протидії ВІЛ-інфекцій на державне фінансування в червні 2019 року Урядом прийнято рішення стосовно забезпечення представників груп підвищеного ризику послугами з профілактики ВІЛ за рахунок коштів державного бюджету. Порядок надання та перелік (структура) послуг з профілактики ВІЛ затверджений [наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.07.2019 № 1606](#) «Про затвердження Порядку надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ».

Послуги з профілактики ВІЛ включають, зокрема, розповсюдження презервативів та лубрикантів, обмін та видача шприців, послуги з тестування на ВІЛ, скринінг на туберкульоз та надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг представникам груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ, а саме: чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками (далі – ЧСЧ); особи, які надають сексуальні послуги за винагороду (далі – СП) та люди, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним шляхом (далі – ЛВНІ).

За 2021 рік послуги з профілактики ВІЛ (надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг, розповсюдження презервативів та лубрикантів, послуги тестування на ВІЛ) в межах фінансування коштом державного бюджету отримали з числа ЛВНІ – 164 717 особи, ЧСЧ – 37 808 осіб, СП – 41 646 особи.

Крім того, послугу щодо скринінгу на туберкульоз отримали 237 730 осіб з груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ.

Обсяг використаних коштів з державного бюджету на послуги з профілактики ВІЛ у 2021 році склав – 100 876 010,00 грн. (3 123 096 Євро).

Закони про наркотики і правопорушення пов'язані з наркотиками

Національні закони про наркотики

[Законом України від 15 лютого 1995 року № 60/95-ВР](#) «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» визначено правові та організаційні засади державної політики щодо обігу в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – ПАР), встановлено порядок державного контролю, повноваження органів виконавчої влади, права та обов'язки фізичних і юридичних осіб у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

В той же час [Закон України від 15.02.1995 № 62/95-ВР](#) «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними», з урахуванням міжнародних зобов'язань, визначає систему заходів в Україні, спрямованих проти незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними, а також визначає права і обов'язки юридичних осіб і громадян у зв'язку із застосуванням цього Закону.

Цим же Законом визначено, що незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – це діяння із культивування наркомістких рослин (рослин роду коноплі та маку снотворного), розроблення, виробництво, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, збут, ввезення на територію України, вивезення з території України, транзит через територію України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що здійснюються з порушенням законодавства про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори.

Перелік наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зміни до нього затверджуються КМУ ([постанова КМУ від 06.05.2000 № 770 із змінами](#)) за поданням МОЗ.

Порушення законодавства у сфері обігу підконтрольних речовин, види злочинів та покарання визначені [Кримінальним кодексом України](#) (далі – КК України) та [Кодексом України про адміністративні правопорушення](#) (далі – КУпАП).

Кримінальна відповідальність визначена КК України та передбачена за такі діяння як, наприклад, контрабанда; використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; посів або вирощування снотворного маку чи конопель; незаконне введення в організм, схиляння до вживання наркотичних засобів, організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів; незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин та порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Адміністративна відповідальність визначена КУпАП та передбачена за незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах.

Вживання наркотичних засобів чи психотропних речовин (окрім публічного) не являється злочином.

Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах є адміністративним правопорушенням та тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до шістдесяти годин, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

Невеликі, великі та особливо великі розміри наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу, встановлюються МОЗ ([наказ МОЗ від 01 серпня 2000 року № 188 із змінами](#)).

Особа, що добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, які були у неї в невеликих розмірах і які вона виробила, виготовила, придбала, зберігала, перевозила, пересилала без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності за такі дії.

Окрім того, до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили такі адміністративні правопорушення, можуть бути застосовані інші заходи впливу, такі як попередження чи передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

За незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту у розмірах, що перевищують невеликі, передбачено вже кримінальну відповідальність. Максимальним покаранням за такі діяння (у разі якщо вони вчинені із залученням неповнолітнього, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах) є позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.

Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб чи протягом року після засудження за цією статтею або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах, караються штрафом від

двох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк до трьох років.

Особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за такі дії.

В той же час, незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років.

Покарання залежить від розмірів наркотичних засобів чи психотропних речовин.

Більш суворе покарання передбачено, якщо такі дії вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або із залученням неповнолітнього, а також за збут у місцях, що призначені для проведення навчальних, спортивних і культурних заходів, та в інших місцях масового перебування громадян, або збут чи передача цих речовин у місця позбавлення волі або якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги у великих розмірах чи особливо небезпечні наркотичні засоби або психотропні речовини (караються позбавленням волі на строк від шести до десяти років з конфіскацією майна).

Максимальне покарання передбачено, якщо такі дії вчинені організованою групою, а також якщо предметом таких дій були наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги в особливо великих розмірах, або вчинені із залученням малолітнього, або щодо малолітнього (караються позбавленням волі на строк від дев'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна).

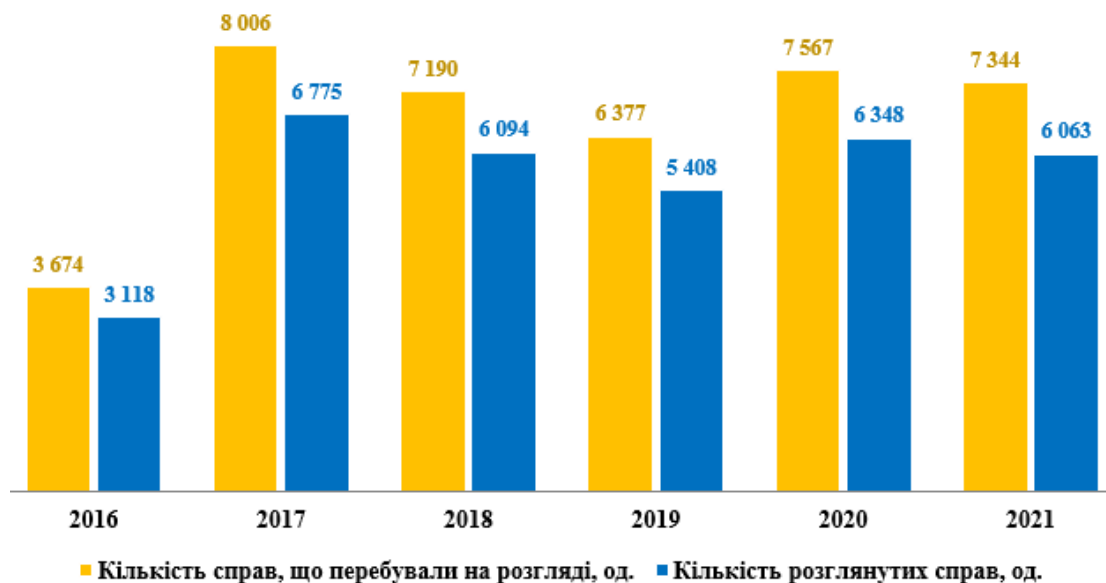
Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби, психотропні речовини або їх аналоги і вказала джерело їх придбання, або сприяла розкриттю кримінальних правопорушень, пов'язаних з їх незаконним обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за незаконне їх виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання (якщо розмір наркотичних засобів або психотропних речовин менший, аніж великий, та не було обставин, за які передбачено більш суворе покарання).

Порушення законодавства у сфері обігу наркотичних та психотропних речовин

Адміністративна відповідальність

В 2021 році в Україні на розгляді в судових інстанціях перебувало 7 344 справи про адміністративні правопорушення, пов'язані із незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах ([ст.44 КУпАП](#)), з яких 6 063 справи були розглянуті та прийняті відповідні рішення.

Кількість справ про адміністративні правопорушення, які перебували на розгляді та кількість розглянутих справ 2016-2021 роки

Щодо 6 063 осіб було розглянуто справи про адміністративні правопорушення та прийняті відповідні рішення:

– 4 068 осіб (67,1%) – притягнуті до адміністративної відповідальності та накладено адміністративне стягнення (3 807 – у вигляді штрафу, 204 – у вигляді громадських робіт; 57 – у вигляді адміністративного арешту);

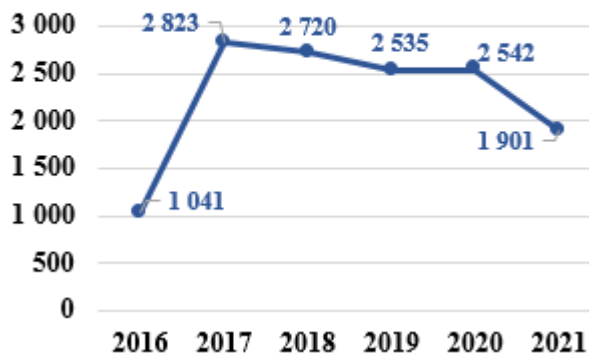

– 1 901 особи (31,3%) – справи закриті:

- 47 – у зв'язку із звільненням від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення;
- 191 – у зв'язку із відсутністю події і складу адміністративного правопорушення;
- 8 – у зв'язку із передачею справи прокурору, органу досудового розслідування;
- 1 595 – у зв'язку з закінченням строків накладення адміністративного стягнення).

Динаміка кількості осіб, щодо яких прийнято рішення про закриття справи

Структура закритих адміністративних справ у 2016-2021 рр.

– 94 осіб (1,6%) – застосовані заходи впливу до неповнолітніх у віці від 16 до 18 років, передбачених статтею 24-1 КУпАП (зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; попередження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінують, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання).

Динаміка кількості неповнолітніх осіб у віці від 16 до 18 років, щодо яких застосовано заходи впливу

Структура рішень щодо розглянутих адміністративних справ у 2016-2021 рр.

З 4 068 осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані із незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах – 19 громадян іншої держави, 156 жінок, 18 осіб з інвалідністю.

Також, переважну частину з них – 3 091 особу (76%) складають працездатні особи, які не працювали і не навчалися у період скоєння правопорушення. Цей показник протягом 2018-2021 років залишається майже незмінним (у 2020 році - з 3 701 особи, притягнутих до відповідальності – 2 772 особи (75%), які не працювали і не навчались у період скоєння правопорушення; у 2019 році – з 2 762 осіб – 2 102 особа (76%); у 2018 році – з 3 287 осіб – 2 330 осіб (70%) відповідно).

Загальна сума штрафів за 2021 рік склала 2 378 579,00 грн. (73 640,22 євро):

- 76,2% (1 811 420,00 грн. (56 081,12 євро)) – розмір накладеного штрафу;
- 23,8% (567 159,00 грн. (17 559,10 євро)) – сума штрафу, сплаченого добровільно.

Інформація щодо вилучених наркотичних засобів по адміністративних правопорушеннях представлена в Україні у щорічному «Звіті судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення», але лише у вигляді загального обсягу.

Загальна кількість вилучених наркотичних засобів по адміністративних правопорушеннях у 2021 році склала 3,55 кг; в 2020 році – 2,54 кг; в 2019 році – 6,18 кг; в 2018 році – 1,8 кг; в 2017 році – 2,15 кг; в 2016 році – 12,97 кг.

* джерело – статистичні форми № 1-п «Звіт судів першої інстанції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення» зведені (за [2016](#), [2017](#), [2018](#), [2019](#), [2020](#) та [2021](#) роки)

Кримінальна відповідальність

Інформація/дані по кримінальним провадженням

В Україні інформація стосовно злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних та психотропних речовин, наявна у вигляді наступних форм адміністративної звітності:

1) Щодо кількості облікованих кримінальних правопорушень у цій сфері та кількості осіб, яким повідомлено про підозру за вчинення відповідних кримінальних правопорушень:

- [«Єдиний звіт про кримінальні правопорушення»;](#)
- [«Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення».](#)

Ці Звіти формуються Офісом Генерального прокурора України (далі – Офіс ГПУ), знаходяться у вільному доступі та щомісячно розміщуються на сайті Офісу ГПУ.

2) Щодо кількості кримінальних проваджень, що перебували на розгляді у судах та кількості осіб, провадження щодо яких перебували у судах:

- [«Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження».](#)

Цей Звіт формується Державною судовою адміністрацією України, є у вільному доступі та щорічно розміщується на офіційному веб-порталі «Судова влада України».

3) Щодо кількості та складу засуджених осіб за вчинення злочинів в сфері незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (за вироками, що набрали законної сили):

– [«Звіт про осіб притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання»](#);

– [«Звіт про склад засуджених»](#);

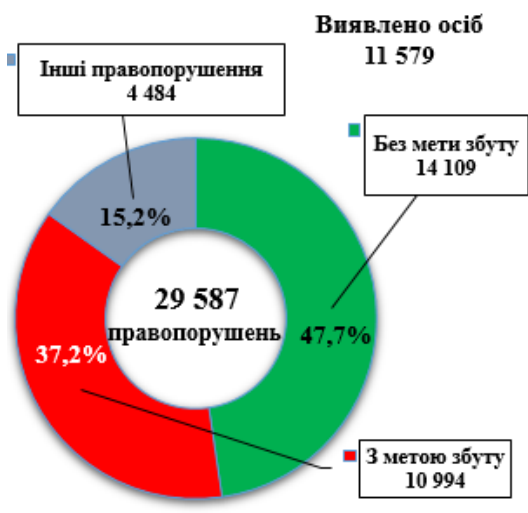
– [«Звіт про неповнолітніх засуджених»](#).

Ці Звіти формуються Державною судовою адміністрацією України, є у вільному доступі та щорічно розміщуються на офіційному веб-порталі «Судова влада України».

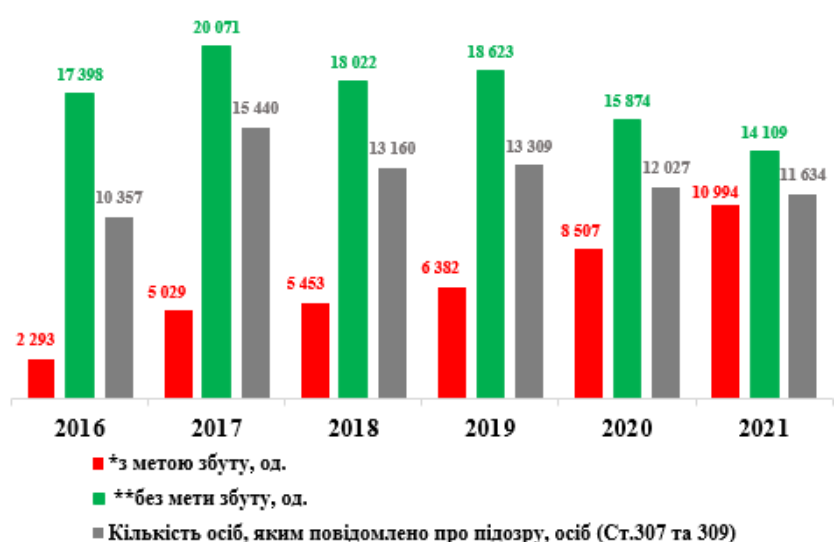
Так, в Україні у 2021 році зареєстровано 29 587 кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, з них 21 949 правопорушення, у яких особам вручено повідомлення про підозру та виявлено 11 579 осіб.

Із загальної кількості зареєстрованих правопорушень (29 587) – 14 109 випадків (47,7%) – за ст. 309 КК України (незаконне виробництво, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів *без мети збуту*; 10 994 (37,2%) – за ст. 307 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів *з метою збуту* та 4 484 випадків (15,2%) - *інші правопорушення* (ст. 305, 306, 308, 310-327 КК України).

Кількість облікованих в 2021 році кримінальних правопорушень за злочини у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин

Кількість облікованих в 2016-2021 роках кримінальних правопорушень, пов'язаних зі злочинами за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту та з метою збуту

Примітка: джерело – дані Офісу ГПУ (звіти «Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення» та «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» за 2016-2021 роки);

*незаконне виробництво, виготовлення, придбання та зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 Кримінального Кодексу України);

** незаконне виробництво, виготовлення, придбання та зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 Кримінального Кодексу України).

На розгляді у судах за ст. 305-320 КК України перебувало 23 468 проваджень (у тому числі 14 282 надійшло у звітному періоді) щодо 25 747 осіб.

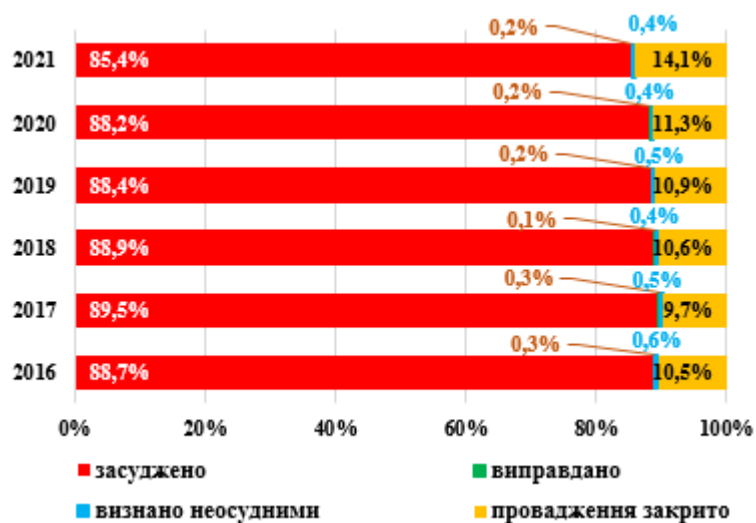
Протягом 2021 року у судах першої інстанції було розглянуто 14 013 проваджень щодо кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305-320 ККУ), з яких 11 516 із постановленням вироку, 1 913 – із закриттям провадження у справі, 74 – із вирішенням питання щодо застосування примусових заходів медичного характеру та 510 проваджень з іншими рішеннями суду.

В Україні у 2021 році кількість осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів склало 10 234 особи, з яких 8 737 осіб – засуджені (13,6 % від загальної кількості засуджених по Україні), 17 осіб – виправданих, 42 – неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру; 1 438 осіб – матеріали кримінального провадження у відношенні яких закрито. Також, до 7 осіб застосовано примусове лікування.

Частки осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили у 2021 році (ст. 305-320)

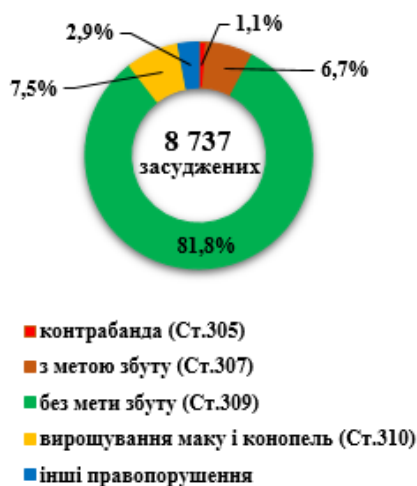

Частки засуджених осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили у 2016-2021 рр. (ст. 305-320)

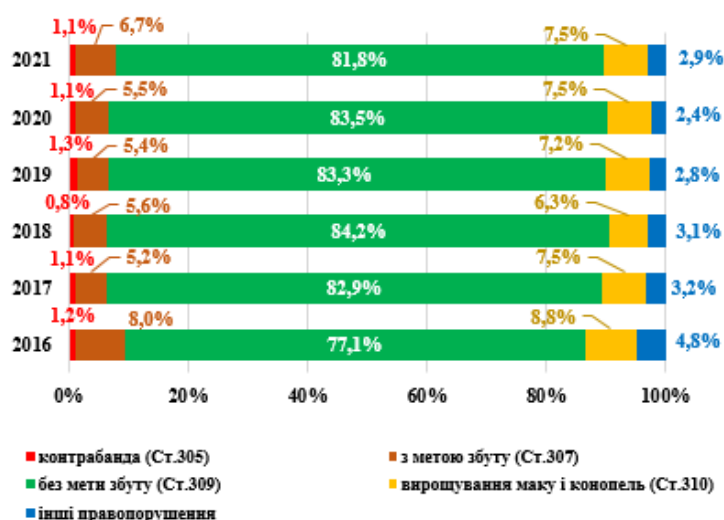

Із загальної кількості засуджених осіб за ст. 305-320 КК України (8 737 осіб) – 94 особи (1,1%) засуджені за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305); 585 осіб (6,7%) – за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307); 7 145 осіб (81,8%) – за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309); 656 осіб (7,5%) – за посів або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310); та 257 осіб (2,9%) – за інші правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 306, 308, 311-316, 318-320).

Частки засуджених осіб за видом правопорушення у 2021 році (ст. 305-320)

Частки засуджених осіб у 2016-2021 рр. за видом правопорушення (ст. 305-320)

Із загальної кількості осіб, засуджених за правопорушення у цій сфері – 63 особи (з них – 5 дівчат), які скоїли відповідні правопорушення у віці від 14 до 18 років. З них, звільнено від покарання 43 особи, а до інших застосовані такі види покарань, як, позбавлення волі на певний строк (5 осіб), арешт (3 особи), штраф (9 осіб) та інші види покарання (3 особи).

Вживання наркотиків

Поширеність і тенденції

В Україні дослідження поширеності вживання наркотичних речовин серед населення у віковій категорії 15-64 років не проводяться. Саме тому на сьогодні Україна не має повного обсягу зведеної інформації з цього питання.

Однак деякі кроки для вивчення поширеності вживання наркотиків серед певних категорій громадян здійснюються.

Так, в Україні з 1995 року на регулярній основі здійснюється опитування учнівської молоді в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD».

Останні дані про споживання різних речовин (алкоголю, тютюну, наркотиків) серед 15-17-річних учнів були отримані в 2019 році в рамках міжнародного проекту [ESPAD](#).

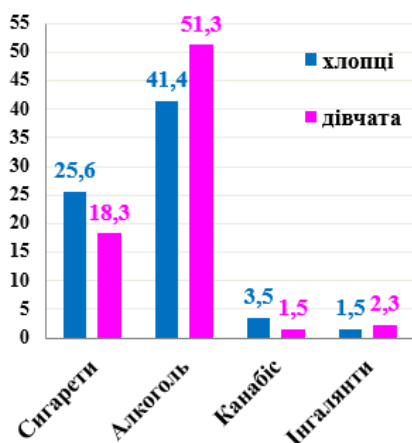
Вживання речовин серед 15-17 річної учнівської молоді

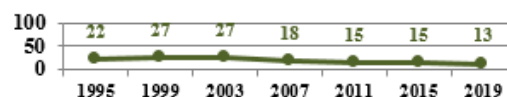
Примітка: *уточнюючі дані за 2015 рік зроблені в 2019 році, джерело дослідження ESPAD за 2019 рік.

Поширеність вживання психоактивних речовин, %

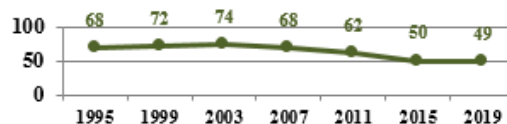
За останні 30 днів

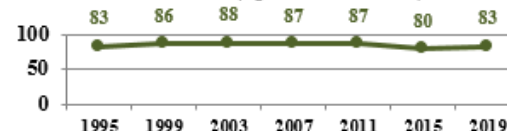
Канабіс (протягом життя)

Сигарети (протягом життя)

Алкоголь (протягом життя)

Примітка: джерело - дані дослідження ESPAD за 2019 рік.

За результатами проведеного у 2019 році опитування спостерігається стійка тенденція до зменшення куріння серед підлітків. У 2003 році досвід куріння мали 70% опитуваних, а в 2019 цей показник склав – 50%. У той же час збільшився доступ до алкоголю – більша половина опитаних відзначили, що легко можуть дістати пиво, вино або слабоалкогольні напої. Переважна більшість (85,7%) опитаних підлітків має досвід вживання алкоголю, та кожен п'ятий (22,5%) підліток зазначив, що п'є алкогольні напої майже щотижня.

Частка підлітків, які вживали хоча б один раз в житті які-небудь наркотичні речовини, склала 18%, а серед дівчат зросла в 1,5 рази у порівнянні з 2015 роком (з 12,7% у 2015 році до 18,1% у 2019 році). 8,7% підлітків вживали марихуану, а 9,2% – вживали інгалянти, вживання двох і більше наркотичних речовин серед усіх опитаних склала 4,2%.

В Україні не здійснюється аналіз комунальних стічних вод на наркотики та продукти їх метаболізму, щоб оцінити їх споживання в громаді.

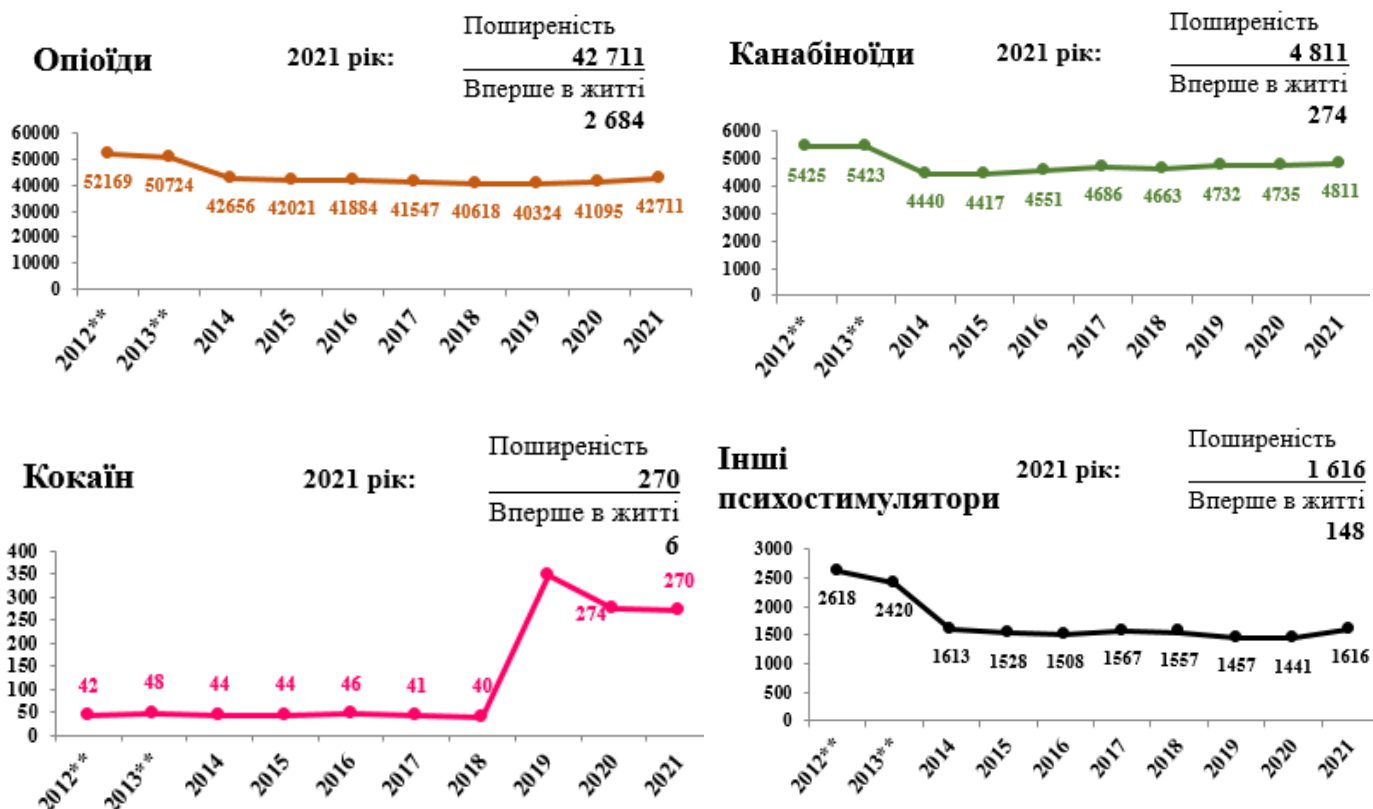
Вживання наркотиків, що відносяться до групи високого ризику, та тенденції

В Україні вживання наркотиків, які відносяться до групи високого ризику, в основному, пов'язане з ін'єкційним способом введення опіатів, виготовлених в «домашніх» умовах, (розчин екстракту опію («ширка»)) та стимуляторів амфетамінового ряду. Внутрішньовенне ведення наркотичних речовин призводить до ризику інфікування ВІЛ-інфекцією, гепатитом В та С, сифілісом через використання однієї голки декількома особами.

У 2021 році виявлено незначне зростання вживання опіоїдів – 42 711 осіб на кінець 2021 року проти 41 095 осіб на кінець 2020 року (3,8%); вживання канабіноїдів – 4 811 осіб на кінець 2021 року проти 4 735 осіб на кінець 2020 року (1,6%) та вживання кількох речовин – 16 633 особи на кінець 2021 року проти 16 096 осіб на кінець 2020 року (3,2%).

Майже незмінними залишились показники вживання кокаїну та інших стимуляторів.

Динаміка поширеності* захворювання серед осіб з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР за 2011-2021 роки та кількісне співвідношення поширеності до захворюваності у 2021 році

Примітка: джерело – дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання ПАР, за 2021 рік»);

*поширеність, це загальна кількість осіб, які перебувають під наглядом на кінець звітного періоду; захворюваність, це загальна кількість осіб, яким надавалася медична допомога вперше в житті у звітному році;

**2011 – 2013 роки - з урахування нині тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Шкода від наркотиків

Інфекційні захворювання, які пов'язані зі вживанням наркотиків

Дані епідемічного нагляду за поширенням інфекційних захворювань серед всього населення України збираються та узагальнюються на всіх рівнях, від місцевого до національного.

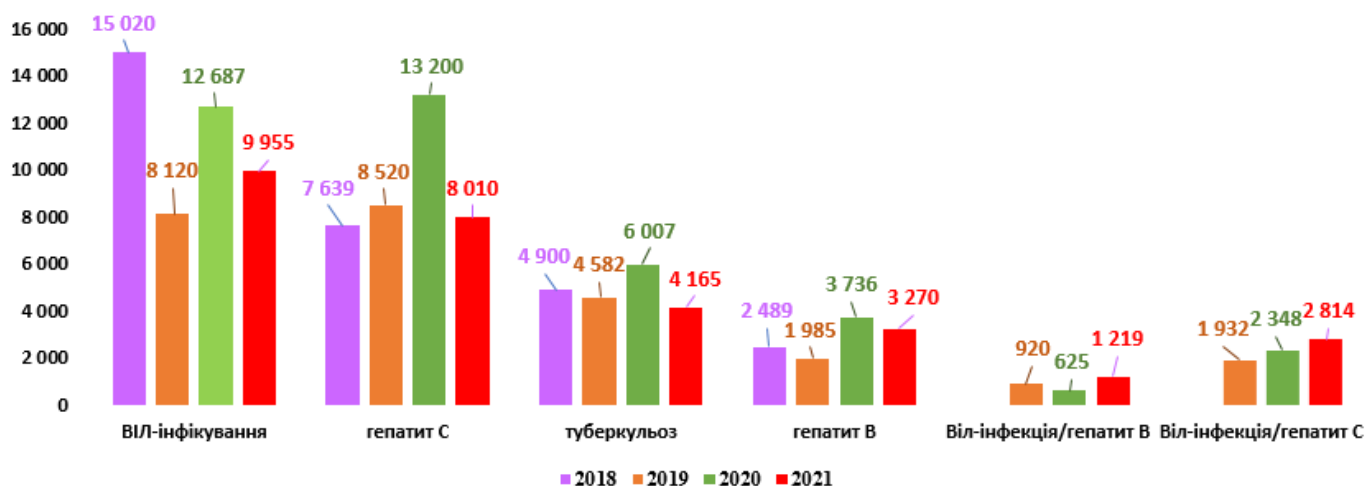
За даними [офіційного сайту ДУ «ЦГЗ»](#) станом на 1 січня 2022 року в Україні зафіксовано 15 366 (у 2020 році – 15 659) нових ВІЛ-інфікованих осіб, 4 150 випадків СНІДу та 1 925 смертей, зумовлених СНІДом, серед громадян України та 35 випадків ВІЛ-інфекції серед іноземців.

Серед людей, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом, у 2021 році ВІЛ-інфіковані становили – 9 955 осіб проти 12 687 осіб у 2020 році (на 21,5% менше), з гепатитом В – 3 270 осіб проти 3 736 осіб у 2020 році (на 12,5% менше), з гепатитом С – 8 010 осіб проти 13 200 осіб у 2020 році (на 39,3% менше), з туберкульозом – 4 165 осіб проти 6 007 осіб у 2020 році (на 30,7% менше), ВІЛ-інфекцією/Гепатит В – 1 219 осіб проти 625 осіб у 2020 році (на 48,7% більше), ВІЛ-інфекцією/Гепатит С – 2 814 осіб проти 2 348 особи у 2020 році (на 16,6% більше).

Спостерігається зменшення хворих на ВІЛ-інфекцію на 21,5%, гепатит В на 12,5%, гепатит С на 39,3%, туберкульоз на 30,7%, а кількість хворих на ВІЛ-інфекцію/Гепатит В збільшилась на 48,7%, ВІЛ-інфекцію/Гепатит С – на 16,6%.

У 2021 році у осіб, які вживають наркотичні засоби та психотропні речовини ін'єкційним шляхом, вперше виявлено гепатит В у 227 осіб, гепатит С – у 732 осіб, туберкульоз – у 251 особи, ВІЛ-інфекцію – у 636 осіб, ВІЛ-інфекцію/Гепатит В – у 87 осіб, ВІЛ-інфекцію/Гепатит С – у 292 осіб.

Кількість осіб з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання ПАР ін'єкційним шляхом, які мають в анамнезі інфекційні захворювання, у 2018 - 2021* роках

Примітка: джерело – дані обласних державних адміністрацій

* У 2019 році змінено інформацію/дані щодо інфекційних захворювань серед споживачів ін'єкційних наркотиків та розмежовано наявність у таких осіб змішаної Ко-інфекції. Таким чином, у 2018 році була наявна інформація у розрізі ВІЛ-інфекції, Гепатит С та Гепатит В, а в 2019 році доповнено інформацією/даними Ко-інфекціями, а саме: ВІЛ-інфекції/Гепатит С та ВІЛ-інфекції/Гепатит В. У зв'язку з чим, спостерігається велика розбіжність у кількості ВІЛ-інфікованих осіб за 2018 рік проти даних 2019 року.

Смерті, пов'язані зі вживанням ПАР та отруєнням ними*

*Інформація наведена за 2020 рік

В Україні збір та узагальнення інформації для розкриття показника «Смерті, пов'язані зі вживанням наркотиків, та смертність серед споживачів наркотиків» здійснюється з використанням даних Держстату щодо випадків смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєнням ними.

За даними Держстату в Україні у 2020 році було зафіксовано 589 випадків смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєнь ними. З них 53 випадки смертей відносилися до розладів психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР та 536 випадків відносились до зовнішніх причин смерті, пов'язаних із вживанням ПАР (далі – отруєння).

Необхідно зазначити, що останні п'ять років в Україні спостерігається тенденція до зростання кількості смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєнь ними, загалом та зміни за віковими групами.

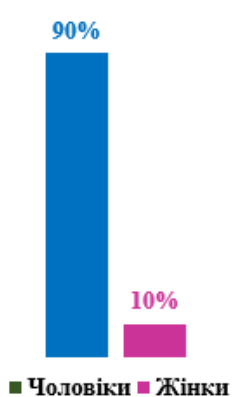
Так, у 2020 році, порівняно із попереднім роком, значно зросла кількість смертей у віковій групі від 35 до 44 років. Водночас, у віковій групі від 30 до 54 років спостерігається значне зростання смертей, пов'язаних із вживанням метадону.

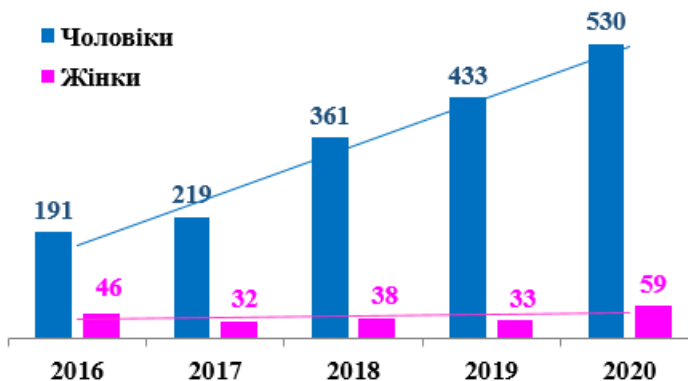
Характеристика смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєнь ними, за статтю, віковими групами, речовинами та їх динаміка за 2016 – 2020 роки

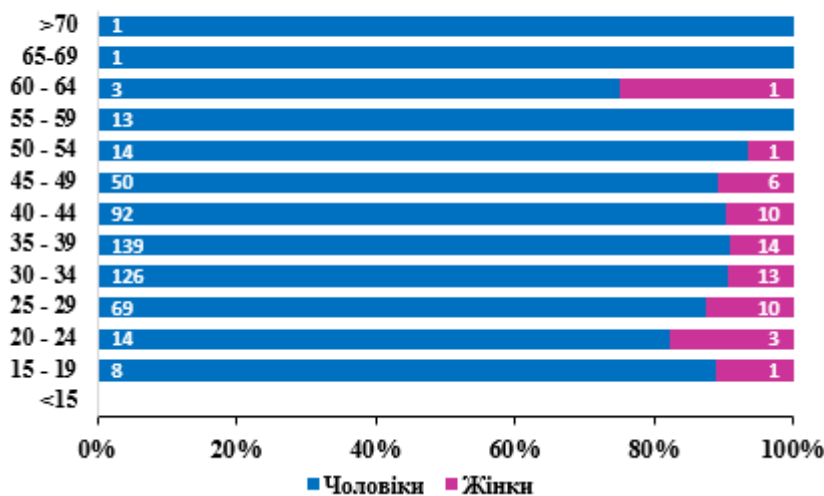
Частка смертей за статтю у 2020 році

Динаміка кількості смертей, пов'язаних із вживанням ПАР, за статтю (осіб)

Кількість смертей за віковими групами та статтю у 2020 році

Частка смертей від опіоїдів у 2020 році

Примітка: джерело розрахунку – дані Держстату за 2020 рік;

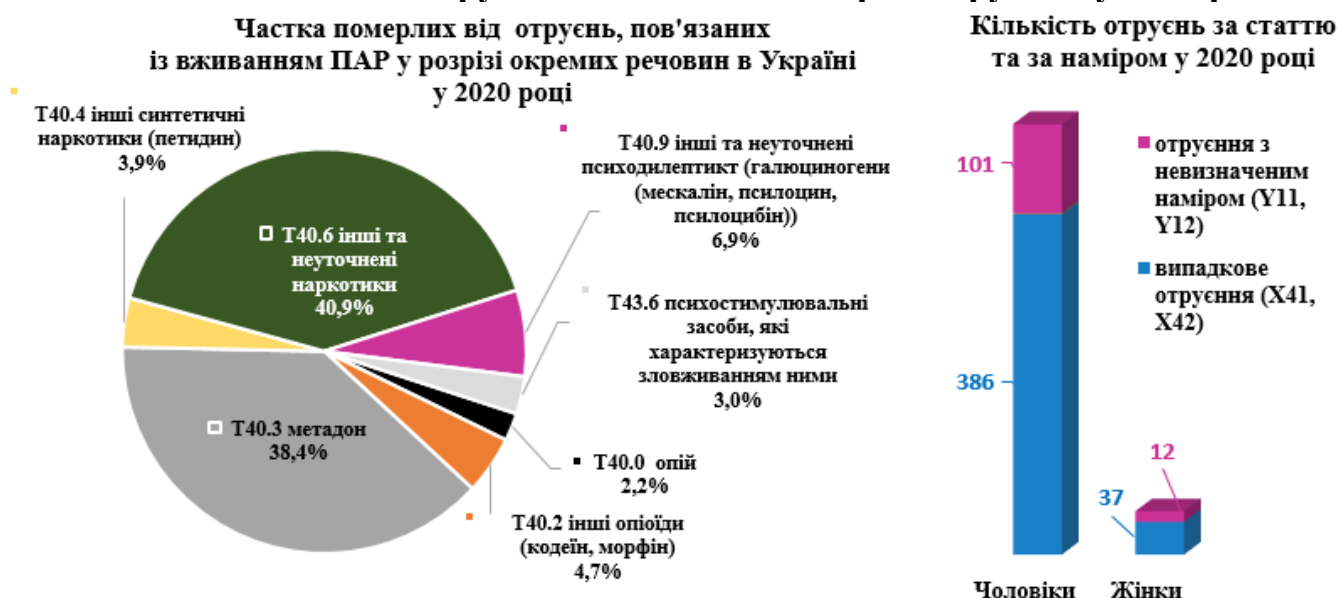
* X41 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); X42 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); X61 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); X62 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); Y11 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6); Y12 (в поєднанні з T40.0-9 та T43.6).

Структура смертей за статтю у 2020 році незначно змінилася: 90% становили чоловіки (530 випадків) та 10% становили жінки (59 випадків) проти 92,9% чоловіків та 7,1% жінок у 2019 році.

За віковими групами найбільша кількість смертей у 2020 році, а саме – 529 випадків (89,8%), припадали до вікової групи від 25 до 49 років, 9 випадків – до вікової групи від 15 до 19 років, 17 випадків - до вікової групи від 20-24 роки та 34 випадки – від 50 років і старше.

Випадки смертей, пов'язаних з розладами психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР, (53 випадки) склалися за трьома причинами (визначеними кодами МКХ-10) смертей: 32 випадки відносилися до зловживання опіоїдами, 20 випадків до зловживання кількома лікарськими засобами та іншими ПАР та 1 випадок, пов'язаний із вживанням кокаїну.

Частка померлих від отруєнь, пов'язаних із вживанням ПАР, у розрізі ПАР та кількість випадків отруєнь за статтю та наміром отруєння у 2020 році

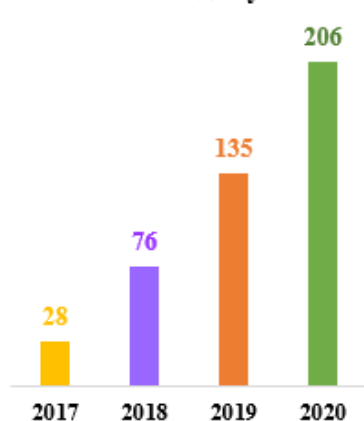
Примітка: джерело розрахунку – дані Держстату за 2020 рік.

Аналізуючи більш детально випадки смертей від отруєнь ПАР (536 випадків), зазначаємо, що отруєння опіоїдами складала 264 випадка, з яких отруєння кодеїном та морфіном – 25 випадків, метадоном – 206 випадків, опієм – 12 випадків, синтетичними опіоїдами – 21 випадок. До отруєнь неуточненими наркотиками віднесено 219 випадків смертей та 37 випадків смертей відноситься до отруєнь психодислептиками (галюциногенами). Також 16 випадків припадало до психостимулюючих засобів, які характеризуються можливістю зловживання ними.

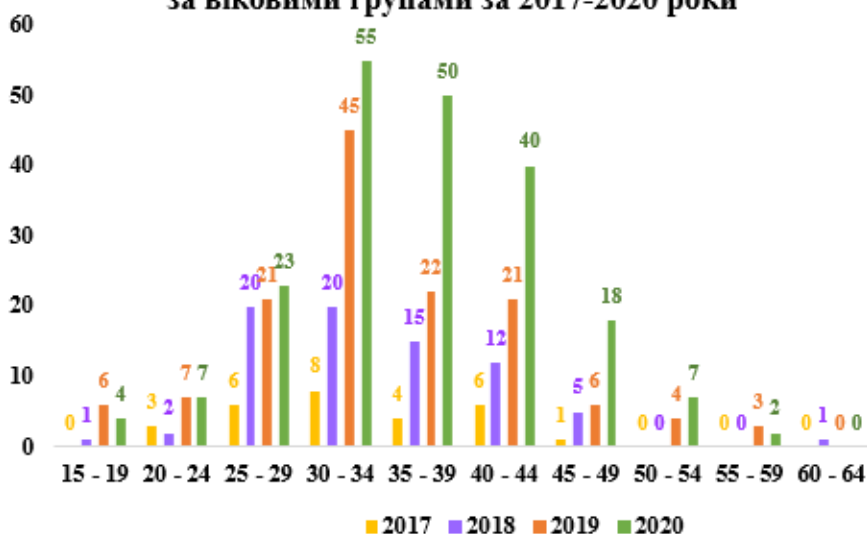
Тобто, кількість випадків смертей від отруєнь ПАР у 2020 році, в порівнянні з даними 2019 року, зросла на чверть.

Зокрема, отруєння метадоном збільшилося більше ніж у 1,5 рази, а кількість отруєнь іншими опіоїдами (кодеїном, морфіном) зменшилось більш ніж на третину.

Динаміка кількості померлих від зовнішніх причин смерті, пов'язаних із вживанням метадону

Динаміка смертей, пов'язаних із вживанням метадону, за віковими групами за 2017-2020 роки

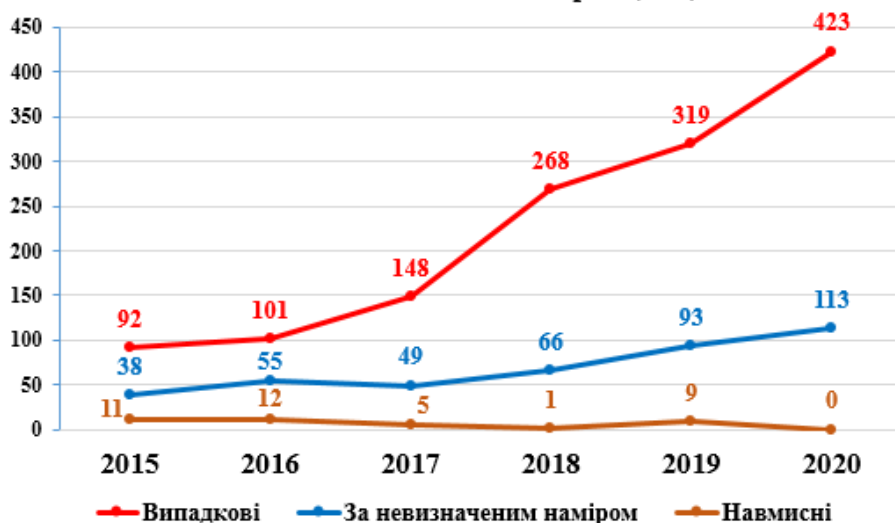

Примітка: джерело розрахунку – дані Держстату.

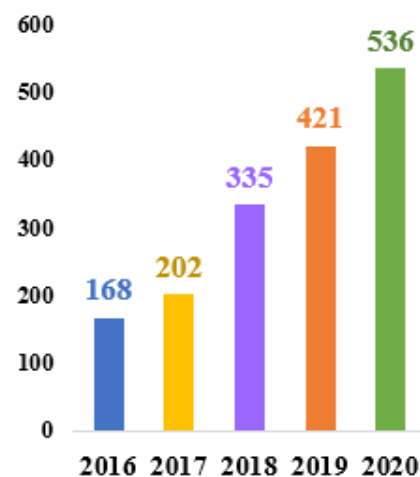
За наміром дії (отруєння ПАР) випадки смертей у 2020 році розподілилися наступним чином:

- 423 випадків смертей – випадкові отруєння;
- 113 випадків смертей – отруєння з невизначеним наміром.

Динаміка кількості померлих від отруєнь, пов'язаних із вживанням ПАР за наміром (осіб)

Кількість померлих від отруєнь психоактивними речовинами

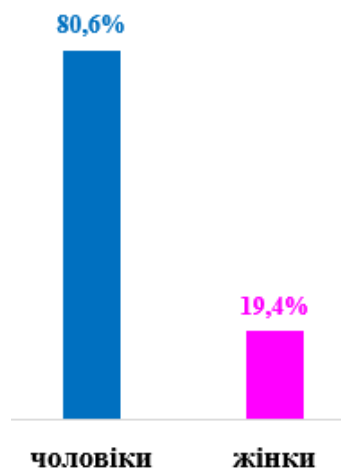

Примітка: джерело розрахунку – дані Держстату.

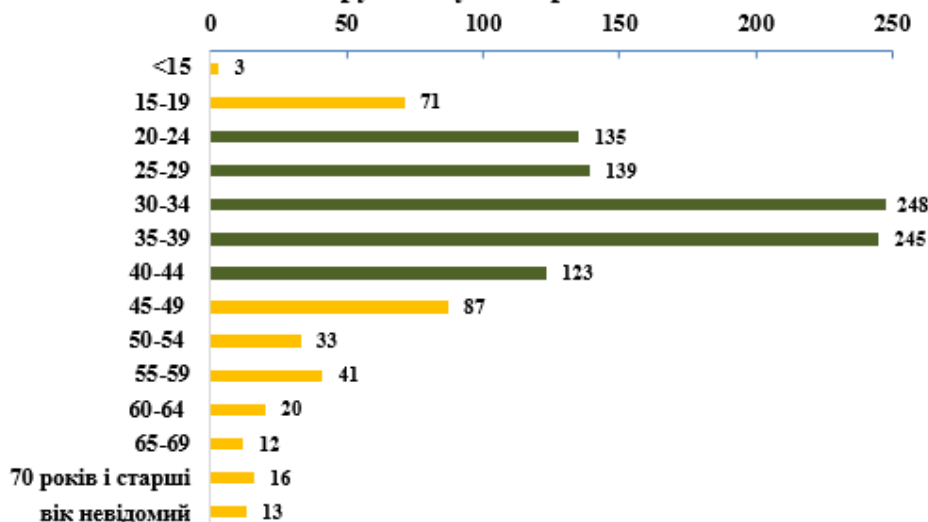
За даними Бюро судмедекспертиз кількість померлих осіб, щодо яких встановлено факт наявності в біологічному матеріалі ПАР, складало 1 186 випадків. З них, 322 випадки припадали на лікарські засоби, які містять наркотичні засоби, психотропні речовини або прекурсори, 263 випадки припадали до встановлених фактів наявності в організмі людини опіоїдів, 234 – до кількох наркотичних засобів та інших ПАР, 138 випадків припадали до речовин, які не ідентифіковані, 127 – до інших стимуляторів, 74 – до седативних або снодійних речовин, 15 – до галюциногенів, 10 випадків припадали до кокаїну та 3 випадки – до канабіноїдів.

Характеристика померлих осіб, щодо яких встановлено факт наявності в біологічному матеріалі ПАР, за статтю, віковими групами та речовинами, у 2020 році

Частка позитивних результатів за статтю

Кількість позитивних результатів за віковими групами у 2020 р.

Частка позитивних результатів у розрізі окремих речовин у 2020 році

Примітка: джерело – дані 25 існуючих в Україні бюро судмедекспертиз за 2020 рік.

Аналізуючи діапазони вікових груп, щодо яких встановлено факт наявності в біологічному матеріалі ПАР, слід зазначити, що 75,04% (890 випадків) припадало до групи від 20 років до 44 років від загальної кількості випадків (1 186 випадків).

Щодо структури випадків за статтю, то 80,61% (956 випадків) припадало до чоловічої статті, а 19,39% (230 випадків) складала жінки.

Частка лікарських засобів, що містять наркотичні засоби, психотропні речовини або прекурсори, склала майже 27,15% від всіх встановлених фактів наявності в біологічному матеріалі ПАР, 22,18% – припадає на опіоїди, 19,73% – на кілька наркотичних засобів та інших ПАР, решта складалася з інших категорій ПАР.

Примітка: джерело – дані 25 існуючих в Україні бюро судмедекспертиз за 2018-2020 рр.

Порівняння статистичних даних Держстату, щодо випадків смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєння ними, до даних Бюро судмедекспертиз, стосовно кількості померлих осіб, до яких встановлено факт наявності в біологічному матеріалі ПАР, за 2020 рік

Критерії вибірки даних	Данні Держстату (GMR / Вибір "B")	Данні Бюро судмедекспертиз (СМР / Вибір "D")
Вікові групи від 25 до 49 років	89,8% (529 випадків)	75,0% (842 випадки)
За статтю чоловіки	90,0% (530 випадків)	80,6% (956 випадків)
Всього:	589 випадків	1186 випадків

Якщо порівнювати дані випадків смертей, щодо яких встановлено факт наявності в біологічному матеріалі ПАР, до випадків смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєнь ними, можна зазначити, що діапазони вікових груп майже співпадають, тобто, за даними Держстату 89,8% від усіх випадків смертей, пов'язаних із вживанням ПАР та отруєнь ними, належать до вікової групи від 25 років до 49 років, а за даними Бюро судмедекспертиз – 82,4% смертей, щодо яких встановлено факт наявності в біологічному матеріалі ПАР, належить до вікової групи від 20 років до 49 років.

Порівнюючи данні Держстату з даними Бюро судмедекспертиз за статтю, констатуємо, що до чоловіків в обох вибірках даних відносилось більше 80%.

В Україні у 2020 році частота смертей, пов'язаних зі вживанням ПАР та отруєнь ними, серед населення у віці від 15 до 64 років становила 20,5 особи на кожний 1 000 000 населення*.

Примітка: *Розрахунок здійснено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та даних по Донецькій і Луганській областях.

Профілактика

В Україні питання реалізації профілактичних заходів здійснюються центральними органами виконавчої влади в межах повноважень, визначених відповідними нормативно-правовими документами.

У сфері організаційно-практичного забезпечення профілактики та реабілітації наркозалежних осіб здійснюють: Міністерство освіти і науки України (далі – МОН), МОЗ, Мінмолодьспорту, Міністерство соціальної політики України (далі – Мінсоцполітики), інші центральні органи виконавчої влади, обласні державні адміністрації та неурядові організації.

Профілактичні заходи

Профілактика охоплює певні соціальні та вікові групи населення і включає різноманітні заходи – від запобігання вживанню наркотиків до зменшення негативних наслідків, спричинених споживанням ПАР.

Здійснення державної політики, зокрема, у сфері здорового способу життя серед учнівської молоді, покладено на МОН.

За даними МОН на початок 2021/22 навчального року в Україні заклади освіти налічували:

– 13 991 заклад загальної середньої освіти, що на 5,9% менше ніж в 2020 році (14 873), в яких навчалися 4 230 358 учнів, що майже на 0,4% більше ніж в 2020 році (4 211 509), та працювало 434 755 вчителів, що на 1,1% менше ніж в 2020 році (439 613).

– 694 заклади професійної (професійно-технічної) освіти, що на 2,4% менше ніж в 2020 році (711), в яких навчалися 250 336 учнів, що на 1,4% більше ніж в 2020 році (246 855);

– 634 заклади фахової передвищої та вищої освіти, що на 1,6% менше ніж в 2020 році (644), в яких навчалися 1 328 988 слухачів, що на 1,6% більше ніж в 2020 році (1 307 511), та працювало 160 334 наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, що на 1,9% більше ніж в 2020 році (157 287).

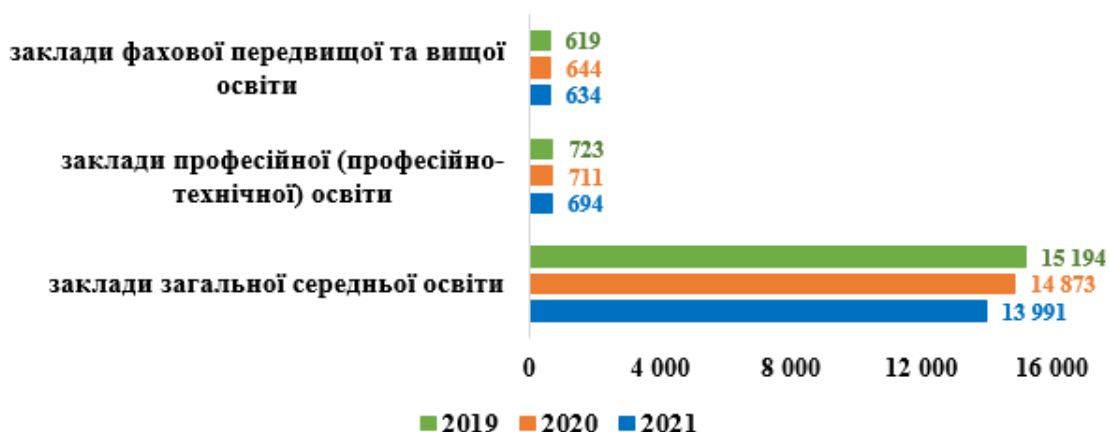
Найменування закладу освіти	Кількість закладів, одиниць	Кількість учнів, слухачів та студентів, осіб	Кількість вчителів/наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, осіб
заклади загальної середньої освіти*	13 991	4 230 358	434 755
заклади професійної (професійно-технічної) освіти (на кінець 2021р.)*	694	250 336	
заклади фахової передвищої та вищої освіти**	634	1 328 988	160 334

*Джерело – адміністративні дані МОН.

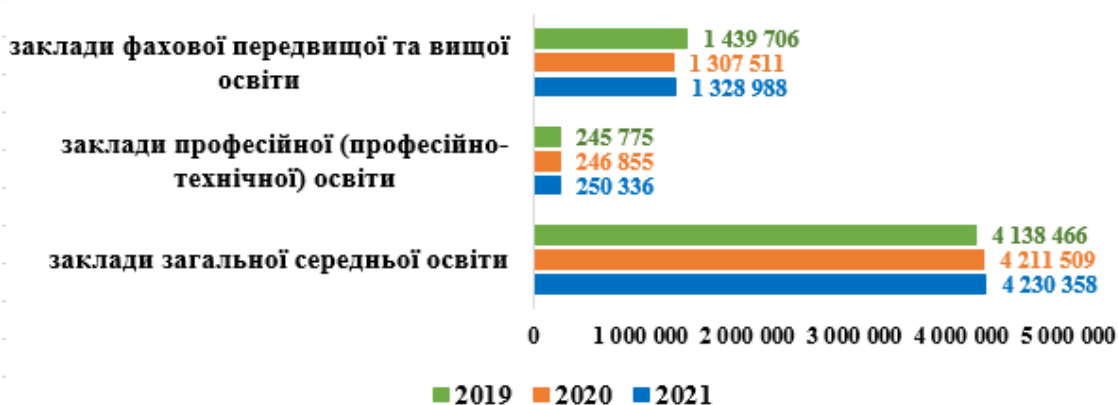
**Джерело – адміністративні дані Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО), наданими Державним підприємством "Інфоресурс" МОН.

***Розрахунок здійснено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та даних по Донецькій і Луганській областях.

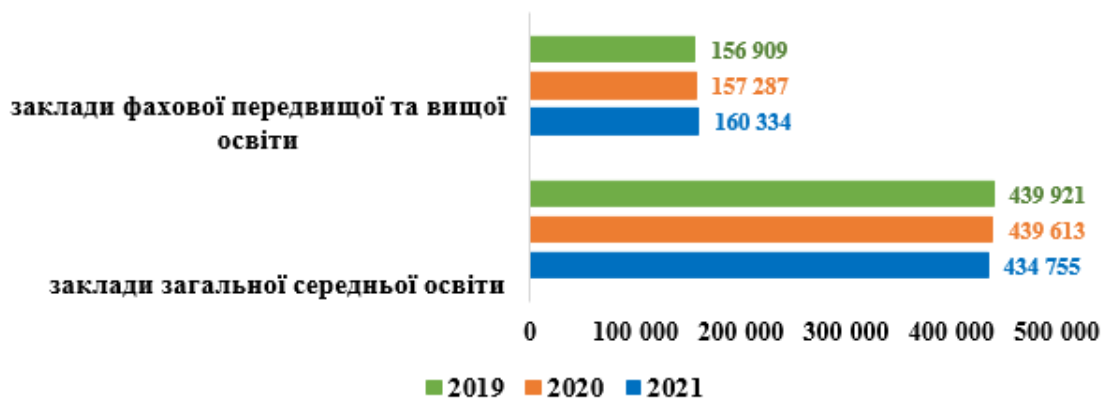
Кількість закладів освіти у 2019-2021 роках

Кількість учнів, слухачів та студентів у закладах освіти у 2019-2021 роках

Кількість вчителів/ наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників у закладах освіти у 2019-2021 роках

Примітка: джерело розрахунку – дані Держстату.

В Україні початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на початок навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Повний освітній процес для отримання загальної середньої освіти в Україні становить 11-12 років навчання.

Впровадження програм первинної профілактики, популяризація здорового способу життя, профілактика ВІЛ та інших соціально небезпечних хвороб, а також організаційні вимоги щодо умов перебування в навчальних закладах, що

забезпечують безпеку, збереження здоров'я, режим раціонального харчування і відпочинку, регулюються низкою законодавчих актів і нормативних документів.

Основними нормативними документами, що визначають місце профілактичної освіти в системі освіти, є:

- Національна доктрина розвитку освіти, в якій визначено, що одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти є пропаганда здорового способу життя у молоді.

- Закон України «Про освіту», яким визначено, що однією із засад державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля.

- Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, яка передбачає, зокрема, формування здорового способу життя, як складова виховання, збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді, забезпечення їх збалансованого харчування, диспансеризації.

- Державні стандарти загальної середньої освіти, які затверджуються рішенням Уряду України та переглядаються не менше одного разу на 10 років.

- Стандарти вищої освіти, які розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості вищої освіти та результатів освітньої діяльності закладів вищої освіти (наукових установ), результатів навчання за відповідними спеціальностями.

Форми роботи щодо формування навичок здорового способу життя у учнів/студентів здійснюється шляхом проведення різноманітних заходів з питань підвищення рівня поінформованості, розширення знань про негативні наслідки вживання психоактивних речовин, яка включають:

1) робота з учнями/студентами шляхом проведення:

- індивідуальних та колективних бесід;
- тренінгових та просвітницьких занять;
- тематичних зустрічей з лікарями-наркологами для учнів та педагогів;
- виховних годин;
- круглих столів, дискусій, семінарів;
- ознайомлення з інформаційною та методичною літературою;
- спортивних ігор, турнірів тощо;
- лекцій;
- зустрічей з правоохоронними органами;
- конкурсів, виставок робіт, залучення учнів до розробок інформаційних матеріалів;
- перегляду відеороликів;
- шкільних гуртків, спрямованих на формуванні позитивної мотивації дітей та молоді до здорового способу життя.

2) *робота з батьками шляхом проведення:*

- батьківських зборів;
- індивідуальних бесід;
- огляд літератури з питань здорового способу життя;
- зустрічей з правоохоронними органами.

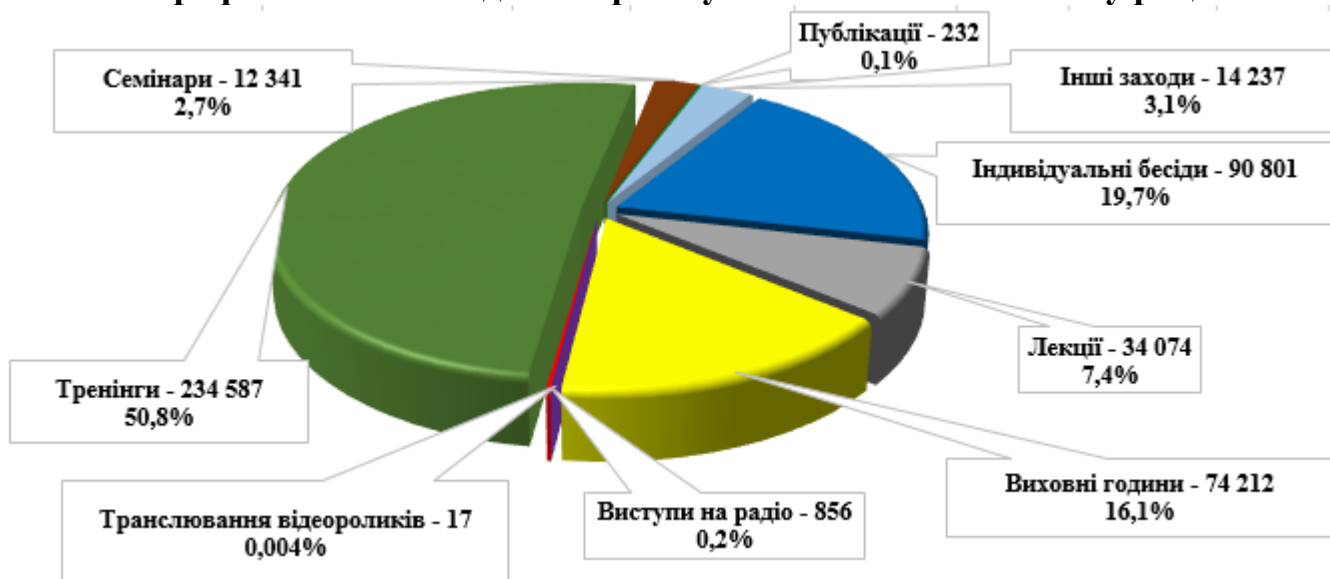
3) *робота з педагогічним колективом шляхом проведення:*

- засідань педагогічних рад;
- семінарів-практикумів, інформаційно-роз'яснювальних семінарів;
- інтерактивних лекцій і тренінгів;
- навчання педагогічних працівників за тренінговими курсами;
- курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- огляду літератури з питань здорового способу життя;
- всеукраїнських конференцій;
- модульних занять;
- спецкурсів з питань просвітницької роботи щодо запобігання вживання та збуту наркотиків молоддю;
- онлайн-курсів.

За даними МОН у 2020/2021 навчальному році було проведено більше 461 357 різноманітних заходів з питань профілактики та зниження рівня вживання ПАР, а саме:

- 90 801 – індивідуальних бесід (в 4 255 закладах освіти – охоплено 1 112 994 осіб);
- 34 074 – лекцій (в 7 961 закладі освіти – охоплено 1 230 000 осіб);
- 74 212 – виховних годин (в 14 489 закладах освіти – охоплено 2 056 534 особи);
- 17 – транслявання відеороликів (в 98 закладах освіти – охоплено 15 400 осіб);
- 856 – виступів на радіо (брали участь 258 закладів освіти та 1 141 особа);
- 234 587 – тренінгів (в 5 684 закладах освіти – охоплено 512 245 осіб);
- 12 341 – семінар (в 2 446 закладах освіти – охоплено 163 852 особи);
- 232 – публікації інформаційної та методичної літератури (для 2 015 закладів освіти та 22 856 осіб);
- 14 237 зустрічей з представниками правоохоронних органів та анкетувань (в 2 536 закладах освіти – охоплено 1 133 838 осіб);
- 9 інших заходів в 12 941 закладі освіти, в яких охоплено 1 627 484 особи (робота в рамках просвітницько-профілактичних програм (5 тем), уроки-дискусії (більше 2-х тем), перегляд відеофільмів з подальшим коментуванням (більше 8), години психолога та соціального педагога більше 10-ти тем), заняття з елементами тренінгу (23 теми), конкурси малюнків (більше 5-ти тем), акції (більше 4-х тем), педагогічні ради (більше 3-х тем), батьківські збори (більше 9-ти тем), тематичні виставки літератури просвітницько-правового спрямування (більше 2-х тем).

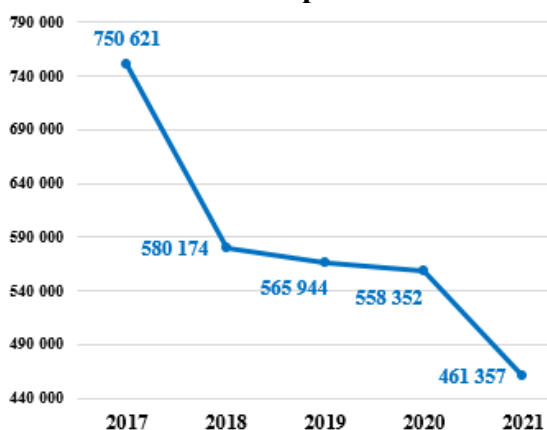
Профілактичні заходи в Україні у 2020/2021 навчальному році

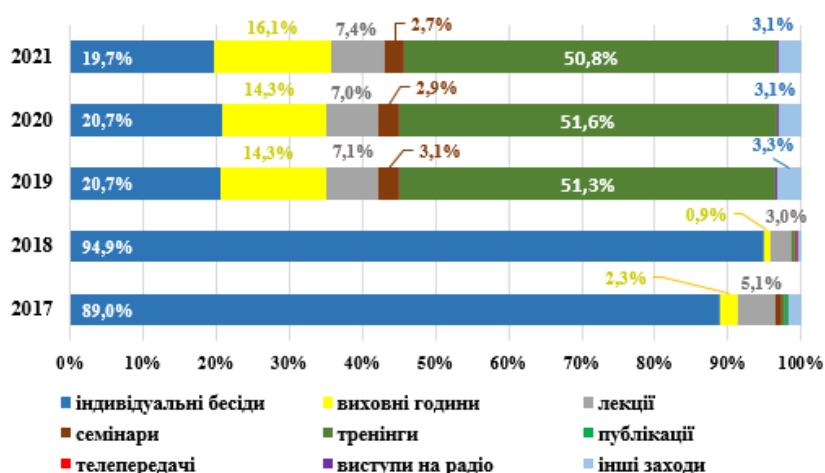
Примітка: джерело – дані МОН за 2021/2020 навчальний рік.

Загальна кількість профілактичних заходів зменшується із року-в-рік. Якщо у 2017 та 2018 роках основними заходами були індивідуальні бесіди (90% та 95%, відповідно), то з 2019 року структура профілактичних заходів суттєво і якісно змінилася на користь тренінгів (51% в середньому). В середньому, частка індивідуальних бесід складала 20%, виховних годин – 15%, лекцій – 7% і семінарів – 3%.

Динаміка загальної кількості профілактичних заходів в Україні у 2017-2021 роках

Структура профілактичних заходів у 2017-2021 роках

Примітка: джерело – дані МОН за 2021/2020 навчальний рік.

За інформацією [Нацсоцслужби](#) в 2021 році сім'ї, члени яких вживали ПАР, користувалися соціальними послугами міських, районних, районних у містах, селищних та сільських центрів соціальних служб.

Моніторинг надання соціальних послуг у 2021 році, показав, що переважна їх кількість була спрямована на профілактику негативних явищ, формування здорового способу життя та необхідних навичок.

Крім того, соціальні послуги залежним від ПАР надавались центрами соціально психологічної реабілітації, які діють в трьох областях України (Донецька, Миколаївська, Хмельницька) Впродовж 2021 року у цих центрах отримали послуги

з консультування та соціальної профілактики 965 наркозалежних осіб, з яких 100 осіб включено до програми ресоціалізації – 65 осіб завершили курс.

Так, протягом 2021 року соціальні послуги отримали сім'ї, в яких є наркозалежні/алкоголезалежні особи, зокрема з: консультування – 4 829 сімей (осіб) (35%), соціальної профілактики – 3 825 сімей (осіб) (28%), соціальної адаптації – 1 220 сімей (осіб) (9%), соціальної інтеграції та реінтеграції – 641 сім'я (особа) (5%), соціального супроводу – 1 903 сім'ї (особи) (14%), представництва інтересів – 1 195 сімей (осіб) (9%).

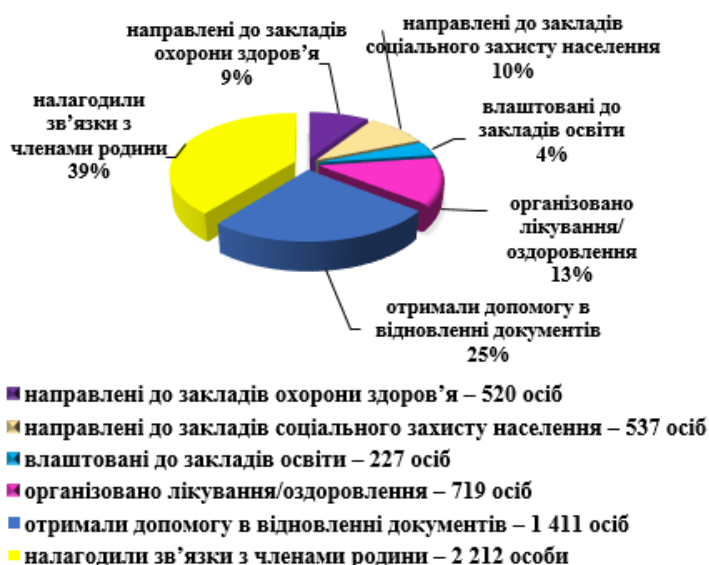
Також направлено до закладів охорони здоров'я членів сімей – 520 осіб (9%), направлено до закладів соціального захисту населення – 537 сімей (осіб) (10%), влаштовано до закладів освіти – 227 сімей (осіб) (4%), надано допомогу у відновленні документів – 1 411 сім'ям (особам) (25%), надано допомогу у налагодженні зв'язків з членами родини – 2 212 сімей (осіб) (39%), організоване лікування/оздоровлення – 719 сімей (осіб) (13%).

Також 79 осіб проходять пост програмну підтримку після завершення курсу ресоціалізації.

Соціальні послуги для сімей, члени яких вживали психоактивні та наркотичні речовини у 2021 році

Результати надання соціальних послуг для членів сімей, які вживали психоактивні та наркотичні речовини у 2021 році

Примітка: джерело – дані Нацсоцслужби за 2021 рік.

За результатами репрезентативного соціологічного опитування становища молоді в Україні, проведеного Мінмолодьспорту у 2021 році, визначено найважливіші цінності молоді: бажання бути здоровими та добре почуватися (75,7%), матеріальний добробут (58,7%), мати добрих і надійних друзів (45,8%), мати щасливу власну родину (40,9%), важливості відчуття захищеності та впевненості у майбутньому (39,7%).

Молодіжна політика орієнтована на формування комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах, а її пріоритетними складовими є фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури і залучення молоді до процесу розроблення й ухвалення рішень та контролю за їх виконанням.

Реалізація молодіжної політики здійснюється через установи та заклади, що працюють з молоддю, у тому числі молодіжні центри, інститути громадського

суспільства, молодіжні консультативно-дорадчі органи, органи учнівського та студентського самоврядування тощо.

На кінець 2021 року діяло більше 300 обласних і місцевих центрів і просторів, утворених на базі закладів освіти, культури, фізичної культури і спорту, Всеукраїнський молодіжний центр, а також функціонували 1 Всеукраїнський і 202 регіональних центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх».

У 2021 році ухвалено [Закон України від 27 квітня 2021 року № 1414 ІХ](#) «Про основні засади молодіжної політики», яким визначено мету, завдання, основні засади, напрями та механізми реалізації молодіжної політики в Україні, гарантії участі молоді у її формуванні та реалізації, особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних та дитячих громадських об'єднань.

Також, [Указом Президента України від 12 березня 2021 року № 94/2021](#) схвалено Національну молодіжну стратегію до 2030 року, що забезпечить створення можливостей для молоді бути конкурентоспроможною, брати участь у житті суспільства тощо. Одним із основних пріоритетів Стратегії є здоров'я - формування навичок здорового способу життя, розвиток та збереження фізичної культури, культури здорового харчування та психогігієни.

Урядом затверджено ([постанова від 02 червня 2021 року № 579](#)) Державну цільову соціальну програму «Молодь України» на 2021-2025 роки, одне із завдань якої – формування у молоді свідомого та відповідального ставлення до свого власного здоров'я, сприяння гармонійному психічному розвитку, збереженню репродуктивного здоров'я, культури безпеки життєдіяльності, запобігання виникненню соціально небезпечних захворювань та різних форм залежностей тощо.

Президентом України ініційовано програму «Здорова Україна», в рамках якої започатковано соціальний проект «Активні парки – локації здорової України», положення якого затверджене рішенням Уряду ([постанова від 07 квітня 2021 року № 326](#)).

Мінмолодьспорту у 2021 році на конкурсних засадах підтримано 12 проектів, розроблених дитячими та молодіжними громадськими організаціями, пріоритетом яких було визначено популяризацію та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді, якими було охоплено 253 800 дітей та молоді.

Також, вперше в Україні у 10 містах проведено Всеукраїнський тур вуличних культур – насичення порожніх занедбаних громадських просторів на рівні територіальних громад вуличними активностями, популяризації здорового способу життя для молоді, що, в свою чергу, є поштовхом для розвитку загальної інфраструктури територіальної громади, її інвестиційної та туристичної привабливості. Цим заходом було охоплено 100 000 осіб.

Мінмолодьспорту проведено спеціалізований тренінг для 25 представників молодіжних та дитячих громадських організацій, які працюють з дітьми та молоддю.

З метою активізації роботи з пропаганди здорового і безпечного способу життя проведено онлайн та офлайн заходи, зокрема виховні години, бесіди, години спілкування, перегляди кіноматеріалів, лекції фахівців, психологічні тренінги, анкетування, лекторії для батьків, флешмоби, спортивні змагання, культурно – мистецькі та спортивно-оздоровчі акції тощо. Крім того, з метою недопущення

пропаганди насильства та жорстокості в закладах освіти проведено освітньо-інформаційні заняття щодо прав неповнолітніх, науково-практичні конференції, семінари, майстер-класи за участі провідних юристів тощо.

В регіонах України діють обласні цільові програми стосовно молоді, в яких передбачено заходи з підвищення безпечності середовища та посилення життєстійкості молоді, популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді. Так, наприклад, Тернопільською обласною радою затверджено окрему обласну програму протидії шкідливим звичкам, формуванні тверезого і здорового способу життя серед дітей та молоді на 2021-2025 роки.

Робота з формування здорового способу життя широко висвітлюється на сторінках соціальних мереж, офіційних сайтах районних державних адміністрацій, об'єднаних територіальних громад, міст обласного значення.

За інформацією обласних державних адміністрацій на регіональному рівні проведено ряд профілактичних заходів, націлених на формування здорового способу життя та профілактику негативних явищ, а саме:

- в 2 161 закладі/ установі/ організації прослухано 152 535 особами (учні, студенти, викладачі, батьки, працівники закладів/установ/організацій, особи, які перебувають у місцях відбування покарань та інші) 8 113 лекцій;

- в 102 закладах/ установах/ організаціях, за участі 6 140 осіб, проведено 154 семінари;

- в 1 265 закладах/ установах/ організаціях, за участі 19 393 осіб, проведено 1 265 тренінгів;

- в 24 закладах/ установах/ організаціях здійснено 352 публікації інформаційної та методичної літератури,

- в 1 378 закладах/установах/організаціях проведено 11 645 виховних годин для 286 083 осіб;

- в 2 367 закладах/установах/організаціях з 192 378 особами проведено 119 590 індивідуальних бесід;

- проведено 128 телепередач, в яких взяли участь 29 осіб;

- проведено 226 радіопередач, до яких долучались 26 осіб;

- інші 8 217 заходів проведені в 3 207 закладах/установах/організаціях, в яких прийняли участь 111 931 особа.

У зв'язку з карантинними заходами з метою недопущення розповсюдження захворювань, спричинених коронавірусом COVID-19, у 2021 році в окремих регіонах України санітарно-освітні заходи не проводились.

Також, у зв'язку з бойовими діями інформація від деяких регіонів відсутня.

Зменшення шкоди

Зменшення шкоди від наслідків вживання наркотиків не за медичним призначенням

Питання щодо заходів зі зменшення шкоди від наслідків вживання наркотиків визначено Законами України [«Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини \(ВІЛ\), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ»](#), [«Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори»](#).

Окрім цього, в 2019 році Урядом прийнято [Державну стратегію протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року](#), яка визначає довгострокові пріоритети і вектор формування подальших національних програм протидії зазначеним захворюванням з урахуванням Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй.

Крім того, в Україні прийнято низку нормативних документів, які визначають Порядок надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ та створюють засади для фінансування зазначених послуг коштом державного бюджету в межах відповідної бюджетної програми.

Заходи зі зменшення шкоди

В рамках реалізації Плану переходу України від донорського фінансування програм Глобального фонду з питань протидії ВІЛ-інфекцій на державне фінансування, в червні 2019 року Урядом прийнято [рішення](#) стосовно забезпечення представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ послугами з профілактики ВІЛ за рахунок коштів державного бюджету. Структура послуг з профілактики ВІЛ передбачає:

- надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг;
- розповсюдження презервативів та лубрикантів;
- обмін та видачу шприців;
- послуги тестування на ВІЛ;
- скринінг на туберкульоз.

Розповсюдження презервативів та лубрикантів, обмін та видача шприців, спрямовано на представників груп підвищеного ризику, а саме:

- чоловіків, які мають сексуальні стосунки з чоловіками (далі – ЧСЧ);
- осіб, які надають сексуальні послуги за винагороду (далі – СП);
- людей, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним шляхом (далі – ЛВНІ).

РОЗРАХУНКОВІ КІЛЬКОСТІ ТОВАРІВ, що будуть надаватися в рамках послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ

Перелік послуг	Отримувачі послуг	Товари	Розрахункова кількість* (особа/рік)
Розповсюдження презервативів	ЛВНІ (з 14 років)	Презервативи	20
		Лубриканти	2
	СП (з 18 років)	Презервативи	200
		Лубриканти	100
	ЧСЧ (з 14 років)	Презервативи	50
		Лубриканти	25
Обмін та видача шприців	ЛВНІ (з 14 років)	Шприци ін'єкційні одноразового використання з голками	200
		Серветки спиртові дезінфікувальні	200

Примітка: * розрахункова кількість застосовується як прогнозований середній показник на одного отримувача протягом року. Кількість товарів, що надаються в рамках послуг, може змінюватися відповідно до потреб отримувача послуги.

За 2021 рік послуги з профілактики ВІЛ (надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг, розповсюдження презервативів та лубрикантів, послуги тестування на ВІЛ) в межах фінансування коштом державного бюджету отримали: ЛВНІ – 164 717 особи, ЧСЧ – 37 808 осіб, особи, СП – 41 646 особи.

У 2021 році в межах надання послуг для ЛВНІ з профілактики ВІЛ коштом державного бюджету було обмінено/видано 13 872 865 шприців, 1 990 772 голки, видано 15 163 745 спиртових серветок, 2 238 695 презервативів, 573 323 лубрикантів.

Крім того, послугу щодо скринінгу на туберкульоз отримали 237 730 осіб з груп підвищеного ризику.

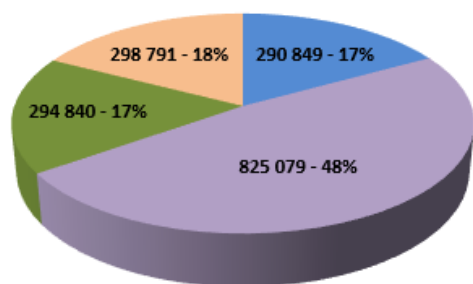
За даними неурядової організації [«Всеукраїнська благодійна організація «Конвіктус Україна»](#) серед осіб з груп підвищеного ризику було обмінено/видано 290 849 шприців з голками, видано 294 840 спиртових серветок, видано 825 079 презервативів, видано 298 791 лубрикантів.

Також цією організацією охоплено послугою тестування 35 950 осіб (з них: ЛВНІ – 16 450 осіб, СП – 9 354 особи, партнери ЛВНІ – 740 осіб та інші):

- на ВІЛ – інфекцію – 33 720 осіб, з них 921 – позитивний результат;
- гепатит В – 1 795 осіб, з них 91 – позитивний результат;
- гепатит С – 5 491 особа, з них 2 103 позитивний результат;
- скринінг на туберкульоз – 17 835 осіб, з них 1 019 – позитивний результат.

Окрім цього, у 2021 році неурядовою громадською організацією [«Міжнародний благодійний фонд «Альянс громадського здоров'я»](#) за рахунок коштів міжнародних організацій проведено тестування на ВІЛ – інфекцію 261 785 особам з груп підвищеного ризику, з яких у 12 294 осіб отримано позитивні результати.

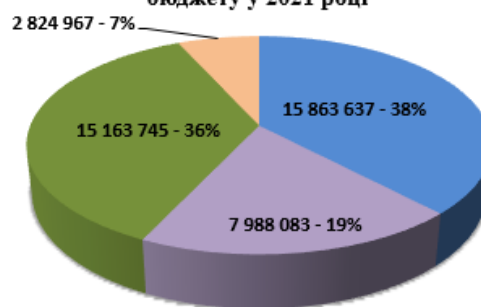
Розповсюдження засобів особистого захисту серед груп підвищеного ризику неурядовими організаціями у 2021 році

■ шприци/голки ■ презервативи ■ спиртові серветки ■ лубриканти

Примітка: джерело – дані неурядової громадської організації Всеукраїнська благодійна організація «Конвіктус Україна» за 2021 рік.

Розповсюдження засобів особистого захисту серед груп підвищеного ризику за кошти державного бюджету у 2021 році

■ шприци з голками ■ презервативи ■ спиртові серветки ■ лубриканти

Примітка: джерело – дані ДУ «ЦГЗ» за 2021 рік.

Лікування розладів психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР

Система лікування

Цілі лікування, які визначені у Стратегії, та плани їх реалізації зосереджуються на комплексному, інтегрованому застосуванні всіх компонентів лікувальної системи, їх взаємодії з опорою на доказово обґрунтовану методику, забезпечення доступності медичного обслуговування, розширення можливостей лікування, альтернативного покаранню. Також, зміна стратегічних пріоритетів лікування наркозалежних осіб в установах пенітенціарної системи (забезпечення доступності всіх видів послуг з лікування наркозалежності, виконання психосоціальних і фармакологічних програм (зокрема, детоксикації та із використанням препаратів ЗПТ) в установах пенітенціарної системи, супроводження і контроль цього процесу та інше).

Послуги з лікування фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів та інших джерел, не заборонених законодавством України. Психіатрична допомога надається лікувальними закладами всіх форм власності та реалізується через спеціалізовані центри зниження шкоди, психіатричні та наркологічні лікарні, наркологічні диспансери, наркологічні кабінети в багатoproфільних лікувально-профілактичних закладах з надання первинної, вторинної та третинної медичної допомоги, амбулаторно – в поліклінічних закладах.

Наявні форми отримання медичної допомоги особами з наркотичною залежністю: стаціонарна детоксикація – в усіх наркологічних і деяких психіатричних закладах; амбулаторна детоксикація – в усіх наркологічних закладах і амбулаторних підрозділах; лікарські консультації; ЗПТ з використанням метадону гідрохлориду та бупренорфіну; реабілітаційні програми.

Стаціонарне лікування включає в себе: обстеження і короткочасне втручання; дезінтоксикацію; симптоматичну терапію; поступове купірування абстинентного синдрому; опіїдну підтримуючу терапію; планування лікування; консультування та інше.

Законодавчу підтримку організації програми ЗПТ в Україні було отримано у 2012 році. У 2020 році було розроблено стандарти медичної допомоги "Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів", затверджені [наказом МОЗ України від 09.11.2020 року № 2555](#).

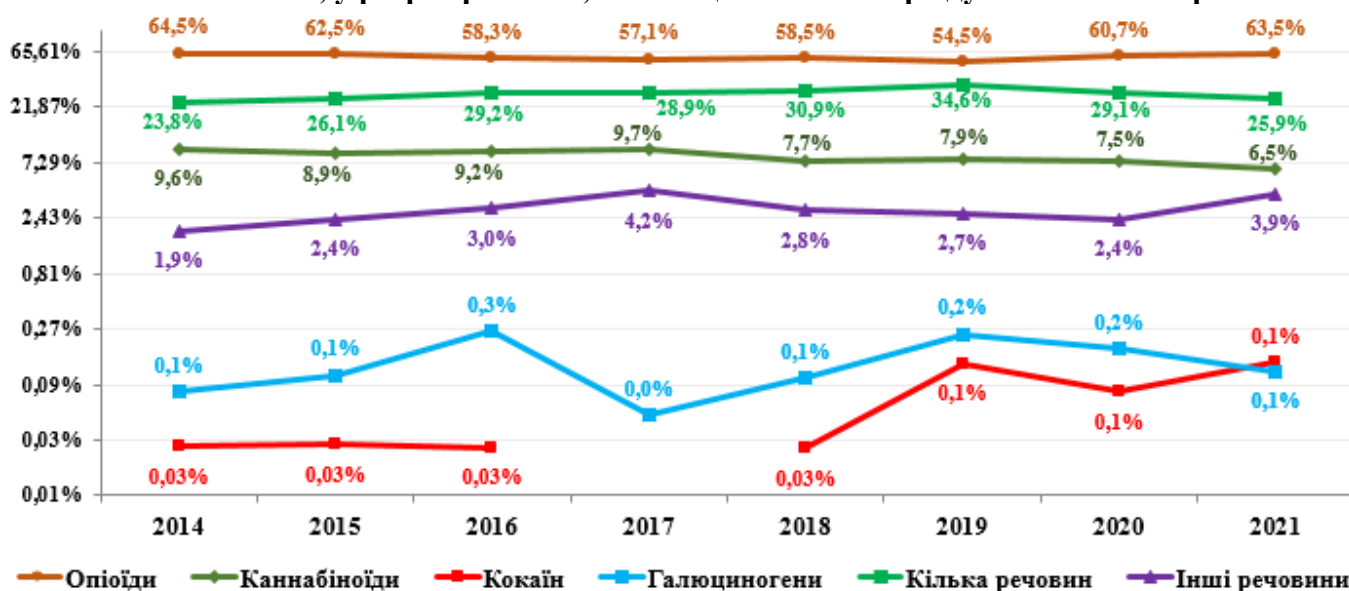
ЗПТ впроваджується на базі закладів охорони здоров'я (наркологічних та протитуберкульозних диспансерів, центрів СНІДу, міських та районних лікарень, центрів первинної медико-санітарної допомоги). Починаючи з 2017 року, фінансування програм ЗПТ відбувається за кошти Державного бюджету, що забезпечує безперервність лікування не лише наявних пацієнтів, а й розширення програми.

Забезпечення лікуванням

Станом на 01.01.2022 в Україні під наглядом у диспансерній групі перебувало 66 266 осіб із розладами психіки та поведінки через вживання ПАР, з них 4 228 особи, яких взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом, 45,2% (1 912 осіб) з яких відносилися до вікової категорії від 15 до 35 років.

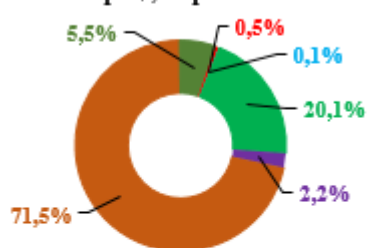
Динаміка захворюваності в Україні серед осіб з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання ПАР, у розрізі речовин, на кінець звітного періоду за 2014 – 2021 роки

Примітка: джерело - дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через вживання психоактивних речовин», за 2014-2021 роки).

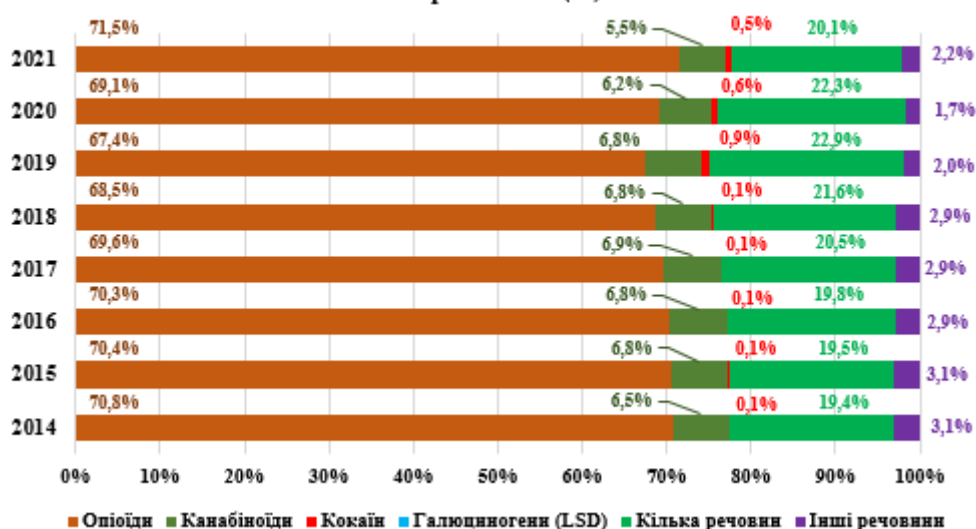
В структурі осіб, які були охоплені лікуванням із зазначеним діагнозом, найбільша кількість осіб, лікувалися від опіюїдної залежності. Так, у 2021 році ця група хворих склала 71,5% (20 802 особи) від усіх осіб, охоплених відповідним лікуванням. Близько 5,5% осіб (1 607) отримали лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання канабіноїдів. Від полінаркоманії було проліковано 5 858 осіб (20,1%).

Особі, охоплені лікуванням у диспансерній групі у 2021 році, за речовиною

- Опіюїди - 20 802 особи
- Каннабіноїди - 1 607 осіб
- Кокаїн - 156 осіб
- Галюциногени - 24 особи
- Кілька речовин - 5 858 осіб
- Інші речовини - 636 осіб

Частки осіб з диспансерної групи, охоплених лікуванням у 2014-2021, за речовиною (%)

Примітка: джерело - дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через вживання психоактивних речовин», за 2014-2021 роки).

Впродовж 2021 року 29 083 осіб із розладами психіки та поведінки через вживання ПАР були охоплені лікуванням у диспансерній групі та 14 424 осіб – у профілактичній групі нагляду.

З диспансерної групи – 22 715 осіб отримували лікування в амбулаторних умовах та 6 302 осіб – у стаціонарах. Примусове лікування, тобто за рішенням суду, отримали 66 особи, з них 1 – у закладах системи МОЗ, та 65 особа – в установах виконання покарань.

Із загальної кількості пролікованих у звітному році 60,8% осіб є особи старші за 35 років.

Якщо подивитися на динаміку, то спостерігається тенденція до збільшення частки осіб, які отримували лікування в амбулаторних умовах. Водночас, із року-в-рік зменшувалася частка стаціонарних пацієнтів і суттєво зменшилася частка пацієнтів, які отримували лікування у закладах системи МОЗ. Тенденція щодо частки осіб, які отримували примусове лікування за рішенням суду залишається стабільною.

Щодо динаміки поширеності серед осіб з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання ПАР, у розрізі речовин, то, на кінець 2021 року, в диспансерній групі перебувало:

– 42 711 осіб (64,5%) з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання опіоїдів, що на 3,8% більше ніж на кінець 2020 року (41 095 осіб);

– 4 811 осіб (7,3%) – внаслідок вживання канабіноїдів, що на 1,6% більше ніж на кінець 2020 року (4 735 осіб);

– 270 осіб (0,4%) – внаслідок вживання кокаїну, що на 1,5% менше ніж на кінець 2020 року (274 особи);

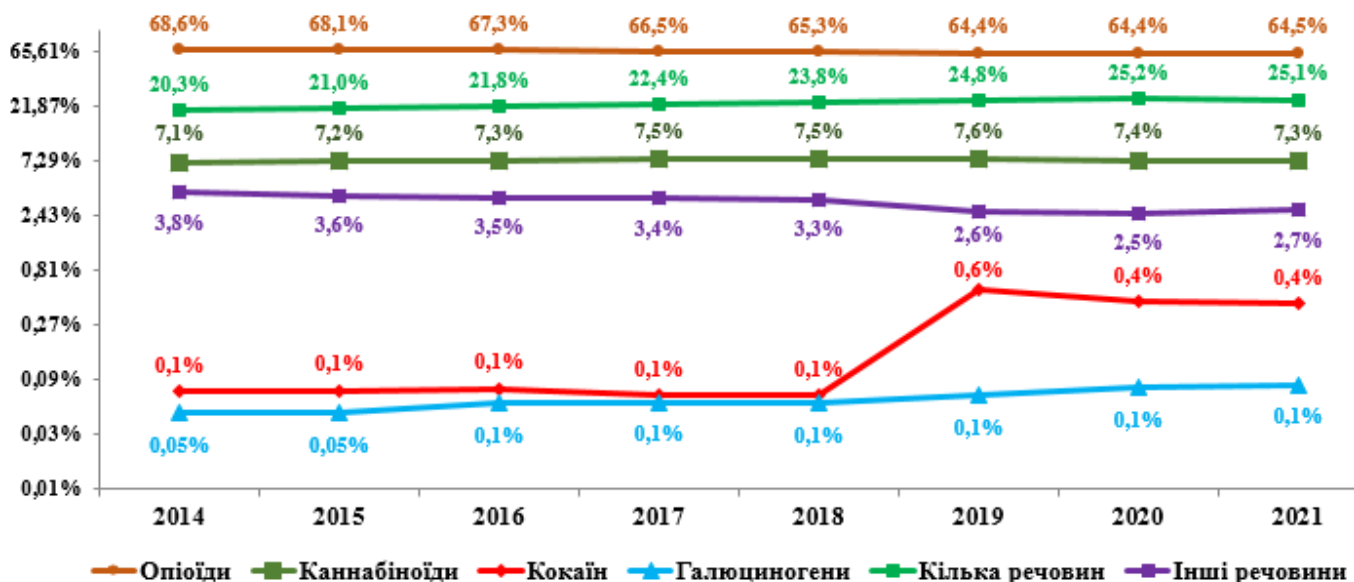
– 53 особи (0,1%) – внаслідок вживання галюциногенів, що на 9,4% більше ніж на кінець 2020 року (48 осіб);

– 16 633 особи (25,1%) – внаслідок вживання кількох ПАР, що на 3,2% більше ніж на кінець 2020 року (16 096 осіб);

– 1 616 осіб (2,4%) – внаслідок вживання інших стимуляторів, що на 10,8% більше ніж на кінець 2020 року (1 441 особа);

– 172 особи (0,3%) – внаслідок вживання інших ПАР, що на 0,6% більше ніж на кінець 2020 року (171 особа).

Динаміка поширеності в Україні серед осіб з розладами психіки та поведінки, внаслідок вживання ПАР, у розрізі речовин, на кінець звітної періоду за 2014 – 2021 роки

Примітка: джерело - дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32, "Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання психоактивних речовин, за 2021 рік");

*2012-2013 роки - з урахування нині тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях;

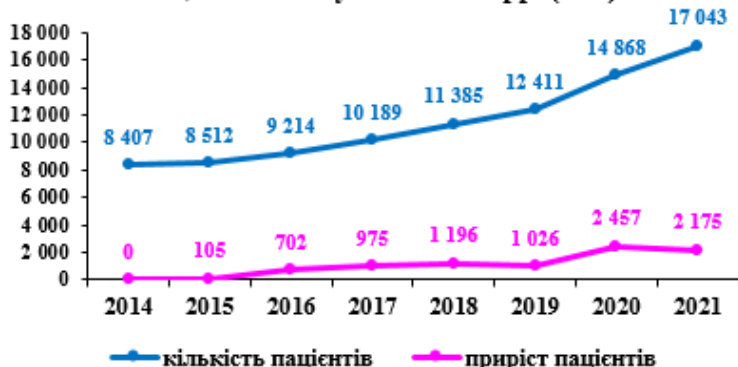
** для візуалізації застосовувалась логарифмічна шкала.

ЗПТ в Україні

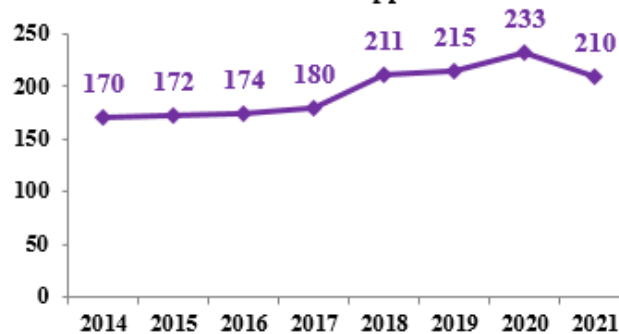
В Україні в 2021 році діяло 210 сайтів з надання послуг ЗПТ на базі комунальних ЗОЗ в усіх регіонах України (25). Серед ЗОЗ приватної форми власності, звітність до ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України» надавали 18 закладів у 4 регіонах України та м. Києві.

Кількість пацієнтів комунальних ЗОЗ та сайтів з надання послуг ЗПТ

Динаміка загальної кількості та приросту пацієнтів ЗПТ у 2014 - 2021 рр. (осіб)

Динаміка кількості сайтів з надання послуг ЗПТ на базі комунальних ЗОЗ у 2014-2021 рр.

Примітка: джерело – дані офіційного веб-сайту ДУ «Центр громадського здоров'я України».

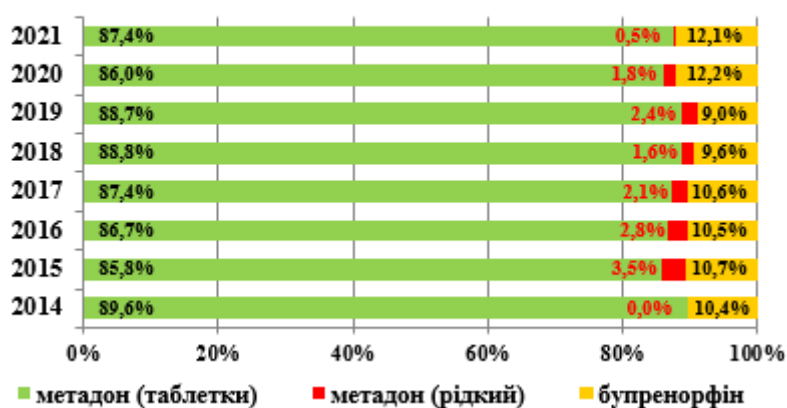
Згідно з даними [ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України»](#), яка є національним координатором реалізації та розвитку програми ЗПТ в Україні, станом на 01.01.2022 послуги ЗПТ отримували 17 043 особи, з яких 14 897 пацієнтів (87,4%)

отримували препарат метадону гідрохлорид (таблетки), 81 пацієнт (майже 0,5%) – метадону гідрохлорид (розчин оральний), 2 065 пацієнтів (12,1%) – бупренорфіну гідрохлорид (таблетки сублінгвальні) в закладах охорони здоров'я (далі –ЗОЗ) комунальної форми власності.

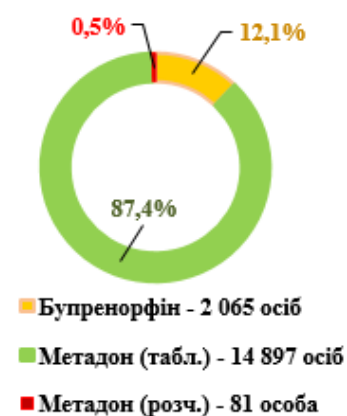
Крім того, 2 782 осіб отримували лікування розладів психіки та поведінки внаслідок вживання опіоїдів із використанням препаратів ЗПТ на базі приватних ЗОЗ, які надають звітність до ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України». Левова частка пацієнтів приватних ЗОЗ – 2 348 осіб (84,4%) отримували препарат метадону гідрохлорид (таблетки), 434 особи (15,6%) – бупренорфіну гідрохлорид (таблетки сублінгвальні). При цьому, рідкий (розчин оральний) метадон не доступний в приватних ЗОЗ.

Препарати, призначені для пацієнтів програми ЗПТ в комунальних ЗОЗ

Частки пацієнтів ЗПТ за призначеними лікарськими засобами у 2014-2021 рр. (%)

Частки пацієнтів ЗПТ за призначеними лікарськими засобами у 2021 році

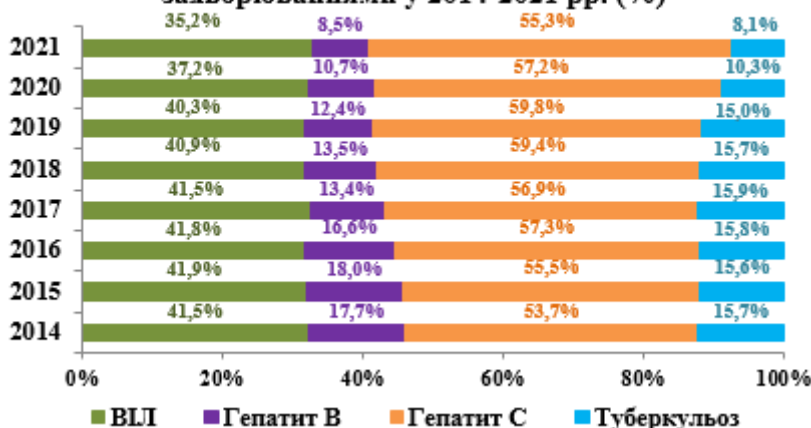

Примітка: джерело – дані офіційного веб-сайту ДУ «Центр громадського здоров'я України».

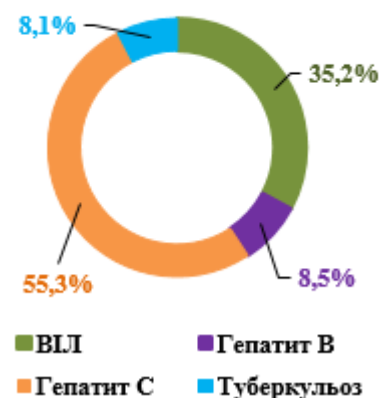
Серед загальної кількості клієнтів ЗПТ, які проходили лікування на базі комунальних ЗОЗ 35,2% (6 002 особи) є ВІЛ-інфікованими. При цьому, на базі приватних закладів частка ВІЛ-інфікованих пацієнтів складає всього 9,9%.

Пацієнти ЗПТ комунальних ЗОЗ із супутніми інфекційними захворюваннями

Частки пацієнтів ЗПТ з інфекційними захворюваннями у 2014-2021 рр. (%)

Частки пацієнтів ЗПТ з інфекційними захворюваннями у 2021 році (%)

Примітка: джерело – дані офіційного веб-сайту ДУ «Центр громадського здоров'я України».

У 2021 році 17 132 пацієнтів програми ЗПТ отримували препарати для самостійного прийому поза межами закладу в приватних та комунальних ЗОЗ (86,4% від загальної кількості пацієнтів ЗПТ), 2 693 (13,5%) пацієнтів отримували препарати ЗПТ безпосередньо під наглядом медичного персоналу, в закладах охорони здоров'я, 1 516 особи (7,6%) отримували препарат за рецептом та 2 208 осіб (11,1%) отримували препарат в рамках стаціонару вдома.

При цьому, у відсотковому значенні до всіх пацієнтів, які отримували лікування, пацієнти приватних ЗОЗ отримували препарати для їх амбулаторного прийому поза межами сайту частіше, ніж пацієнти, які проходили лікування на базі комунальних ЗОЗ. Видача препаратів за рецептом також привалювала у приватних ЗОЗ (40%)

Форма отримання препаратів пацієнтами ЗПТ комунальних ЗОЗ

Частки пацієнтів ЗПТ за формою отримання ліків у 2014-2021 рр. (%)

Частки пацієнтів ЗПТ за формою отримання ліків у 2021 році (%)

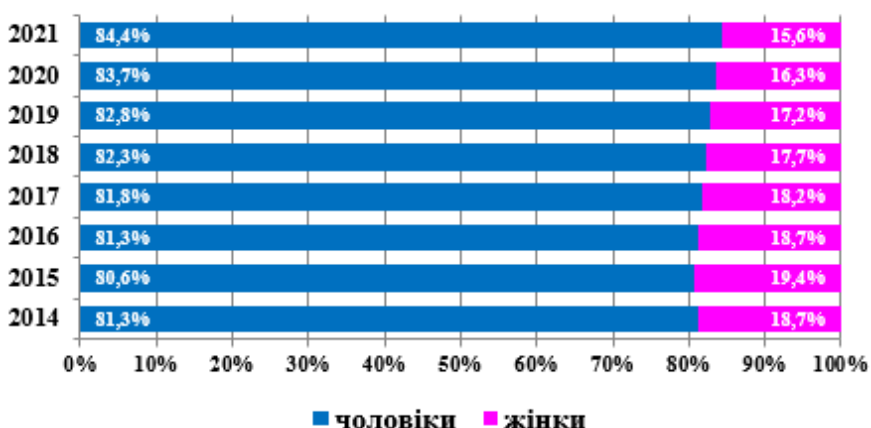

Примітка: джерело – дані офіційного веб-сайту ДУ «Центр громадського здоров'я України».

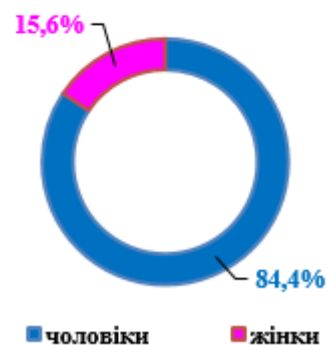
За гендерним розподілом серед загальної кількості учасників програми ЗПТ (в приватних та комунальних ЗОЗ) 85% складають чоловіки (16 853 осіб), а за віковими групами середній вік учасників становить 40-42 роки.

Гендерний розподіл пацієнтів ЗПТ комунальних ЗОЗ

Частки пацієнтів ЗПТ за статтю у 2014-2021 рр. (%)

Частки пацієнтів ЗПТ за статтю у 2021 році (%)

Примітка: джерело – дані офіційного веб-сайту ДУ «Центр громадського здоров'я України».

Вживання наркотиків у в'язницях

В Україні Мін'юст є центральним органом виконавчої влади у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Одним із основних завдань якого є контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та осіб, взятих під варту.

В Україні кількість установ виконання покарань, слідчих ізоляторів (окрім лікувальних закладів) Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС) станом на 01.01.2022 налічувала – 180 установ ([наказ Мін'юсту від 01 жовтня 2021 року № 3507/5](#)).

В місцях позбавлення волі кримінально-виконавчої системи, крім окупованої частини Донецької та Луганської областей, м. Севастополь та АР Крим, станом на 01.01.2022 трималося 48 259 особи, що на 3,1% менше ніж станом на 01.01.2021 (49 823 особи). Щорічно, починаючи з 2017 року, кількість осіб, які перебувають у таких місцях, стабільно зменшується на 3-5%.

Усього із психічними та поведінковими розладами у 2021 році на обліку знаходились 7 286 осіб, що на 9,7% більше ніж у 2020 році (6 582 особи), із них: із психічними та поведінковими розладами унаслідок вживання ПАР – 1 918 осіб, що становить 26,3% від усіх диспансерних хворих із психічними розладами, та на 35,4% менше ніж у 2020 році (2 970 осіб).

З метою забезпечення рівного доступу до програм лікування без дискримінації за правовим становищем, впровадження програм зниження шкоди, формування прихильності до лікування, тестування впровадження програм ЗПТ в установах ДКВС, розширення впровадження програм ЗПТ на інші установи ДКВС у 2021 році Державна установа «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» затвердила наказ від 09 серпня 2021 року № 224-ОД «Щодо удосконалення організаційної діяльності, пов'язаної з проведенням замісної підтримувальної терапії». Цим наказом запроваджено надання послуг засудженим особам та узятим під варту, з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання ПАР, відповідно до Пілотного проекту «Комплексне лікування з використанням препаратів ЗПТ осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів», а також до Методичних рекомендацій «Програма реабілітації для засуджених осіб, узятих під варту, з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання ПАР».

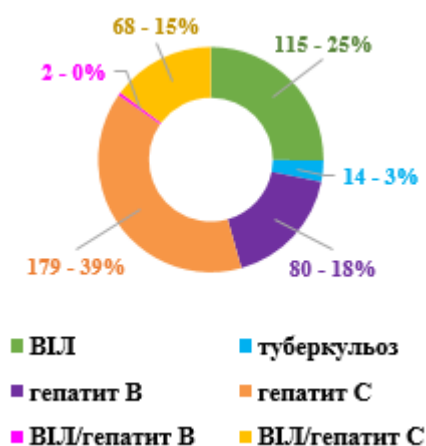
У 2021 році отримували лікування з використанням препаратів замісної підтримувальної терапії 499 осіб з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів (26% від загальної кількості осіб, з психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання ПАР). З них довготривале лікування з використанням препаратів замісної підтримувальної терапії отримували 170 осіб, що на 60% більше ніж у 2020 році (68 осіб).

Детоксикацію пройшли 202 особи, що на 44,1% більше ніж у 2020 році (113 осіб).

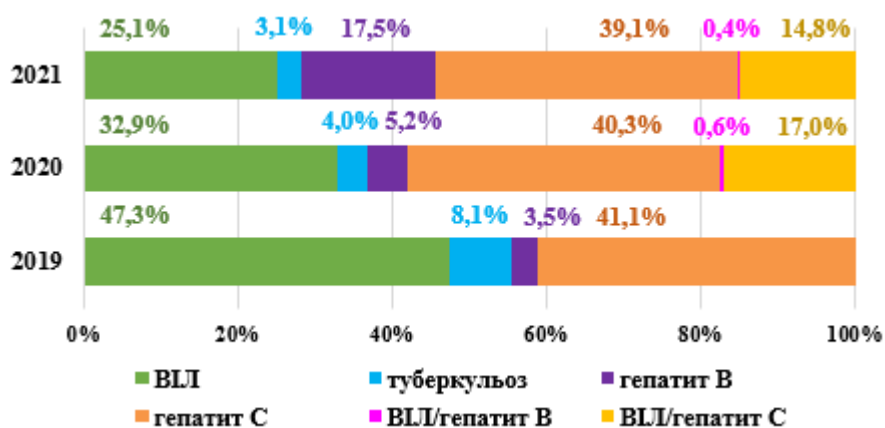
Орієнтовна чисельність ув'язнених осіб, які вживають наркотики ін'єкційним шляхом та мають в анамнезі інфекційні захворювання, становить: Гепатит В – 80 осіб (68 – чоловіки, 12 – жінки), Гепатит С – 179 осіб (154 – чоловіки, 25 – жінки),

ВІЛ-інфекція – 115 осіб (96 – чоловіки, 9 – жінки), Туберкульоз – 14 осіб (чоловіки), ВІЛ-інфекція/гепатит В – 2 особи (чоловіки), ВІЛ-інфекція/гепатит С – 68 осіб (61 – чоловіки, 7 – жінки).

Кількість та частки ув'язнених ЛВНІ, які мають в анамнезі інфекційні захворювання, у 2021 рр.

Частки ув'язнених ЛВНІ, які мають в анамнезі інфекційні захворювання, у 2019-2021 рр.

ДКВС приділяється належна увага профілактичній роботі в установах виконання покарань – постійно розробляються та вживаються заходи з профілактичної діяльності, залучаються неурядові громадські організації та проекти міжнародної технічної допомоги з профілактики та реабілітаційної терапії наркозалежних осіб.

Так, у 2021 році за ініціативи та участі Мін'юсту, Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України, неурядових та міжнародних організацій (РАНТ, Проект «Заради життя», Проект «Дія-ЄС», Група ПОМПІДУ, БО «УШПЗ», ВООЗ) було проведено ряд тренінгів «Впровадження комплексного лікування з використанням препаратів ЗПТ в закладах охорони здоров'я Центру охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України», «Впровадження програм реабілітації для осіб, залежних від ПАР», «Програма mbGAR».

Програма диференційованого виховного впливу на засуджених «Подолання наркотичної залежності» реалізується в усіх установах виконання покарань.

Метою програми «Подолання наркотичної залежності» є формування здорового способу життя у засуджених, які мають наркотичну залежність, сприяння у її подоланні та реабілітації.

Основні завдання програми «Подолання наркотичної залежності»: взаємодія установ з державними та громадськими організаціями, які пропагують здоровий спосіб життя; запобігання морально-психологічній деформації, пов'язаній з позбавленням волі; усвідомлення та визнання засудженими наявності наркотичної залежності, визнання нездатності самостійно чинити їй опір; отримання засудженими конструктивних навичок у боротьбі з наркотичною залежністю, навичок контролю негативних емоцій, почуттів та станів, комунікації (звернення за допомогою), створення свого позитивного образу; виявлення психологічних механізмів наркотичної залежності та утворення відповідних механізмів захисту

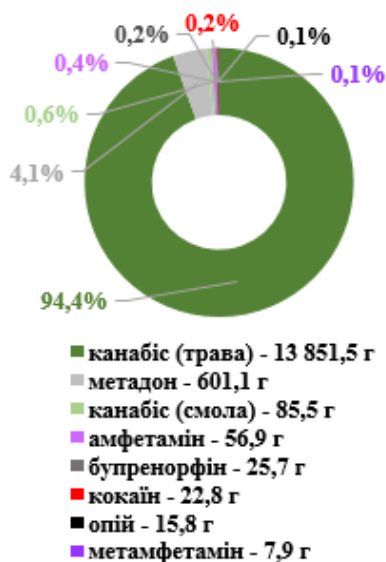
(зміна стереотипних способів мислення, переживання, поведінки); зміцнення чи отримання мотивації для продовження лікування від наркотичної залежності, усвідомлення відповідальності за своє здоров'я.

Адміністраціями установ виконання покарань систематично вживаються заходи щодо своєчасного виявлення і недопущення надходження до установ, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

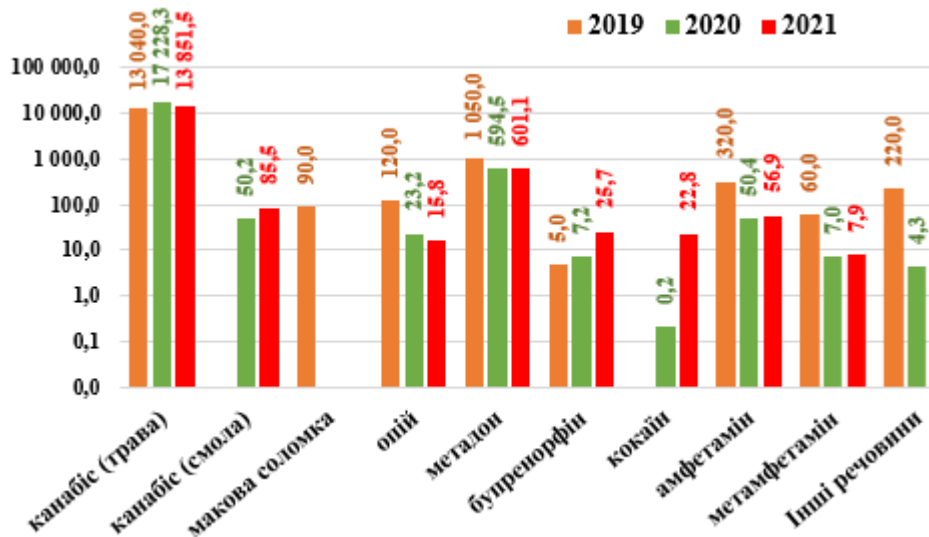
Так, за даними Департаменту з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України за 2021 рік, у місцях позбавлення волі було вилучено/виявлено наступні наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори:

- канабіс – 13 937 гр., що на 19,1% менше ніж у 2020 році (17 228,3 гр.), у тому числі смола канабісу – 85,5 гр., що на 41,3% більше ніж у 2020 році (50,2 гр.);
- опіюїди – 735,14 гр., у тому числі опій (сирець і для куріння) – 15,76 гр., що на 32% менше ніж у 2020 році (23,18 гр.), метадон – 601,05 гр., що на 1,1% більше ніж у 2020 році (594,51 гр.);
- амфетамін – 56,85 гр., що на 11,4% більше ніж у 2020 році (50,37 гр.);
- метамфетамін – 7,89 гр., що на 11,4% більше ніж у 2020 році (6,99 гр.);
- бупренорфін – 25,71 гр., що на 71,8% більше ніж у 2020 році (7,24 гр.);
- кокаїн – 22,84 гр., що на 99% більше ніж у 2020 році (0,22 гр.).

Частки вилучених ПАР у місцях позбавлення волі у 2021 році

Обсяги вилучень ПАР у місцях позбавлення волі в 2019-2021 роках (у грамах)

Гарантії якості

28 квітня 2017 року набув чинності [наказ МОЗ від 29 грудня 2016 року № 1422](#), який дозволяє українським лікарям використовувати у своїй роботі міжнародні клінічні протоколи, що затверджуються внутрішнім наказом закладу охорони здоров'я та можуть застосовуватися в даному закладі, за умови наявності інформованої згоди пацієнта.

Разом з цим, затверджені МОЗ уніфіковані клінічні протоколи не втрачають своєї чинності та залишаються обов'язковими до виконання, у випадках, якщо заклад охорони здоров'я не затверджує нові клінічні протоколи, або пацієнт не надав інформовану згоду.

Крім того, [наказом МОЗ від 09 листопада 2020 року № 2555](#) затверджено Стандарти медичної допомоги «Психічні та поведінкові розлади внаслідок вживання опіоїдів».

Також, у 2017 році був прийнятий [Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»](#), який набув чинності у січні 2018 року. Цей Закон визначає державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам послуг з медичного обслуговування (медичних послуг) та лікарських засобів належної якості за рахунок коштів Державного бюджету України за програмою медичних гарантій.

Дослідження, пов'язані з проблемами наркоманії

В основному в Україні дослідження, пов'язані з проблемами наркоманії, проводяться громадськими організаціями в рамках технічної допомоги міжнародних організацій.

У 2021 році такі дослідження не проводились.

ДУ «ІПСПЕМН», як правонаступником ДУ «ЦПЗМНА» публікується [щорічний звіт щодо наркоситуації в Україні](#), в якому узагальнюються наявні дані про проведені в Україні дослідження в сфері споживання наркотиків та його наслідків.

Ринки наркотиків

Загальний огляд

Аналіз ситуації на ринках заборонених наркотиків в Україні показує, що найбільшу частину нелегального ринку наркотиків традиційно складає канабіс. Наступними за популярністю після канабісу слідує т.з. «солі» (PVP, мефедрон тощо), амфетамін, метадон, метамфетамін, кокаїн, опій екстрагований та макова солома.

Канабіс - культивується на території України для внутрішнього споживання і для експорту як у відкритому ґрунті, так і в теплицях, обладнаних системою крапельного поливу, освітлення та опалення, які дають можливість збирати врожай до трьох разів на рік. Насіння поставляється з країн Євросоюзу (Нідерланди та Німеччина). Експорт канабісу та його смоли - гашиш здійснюється до російської федерації та країн Європейського Союзу.

Героїн – продовжується тенденція по використанню території України в якості перевалочної бази для транзиту героїну афганського походження в країни Євросоюзу.

В Україну героїн потрапляє переважним чином з Туреччини та Грузії вантажним автомобільним транспортом, що переміщується на морських поромках.

Рослини виду **мак снотворний** традиційно вирощуються в Україні для промислових цілей, однак він нерідко використовувався для виготовлення на його основі опію ацетильованого для ін'єкційного вживання. Водночас, через посилення контролю з боку держави за його обігом, фіксується зменшення його пропозиції на користь метадону та опію екстрагованого, який ввозиться на територію України з Угорщини через спрощення механізму вирощування опійного маку, який там використовують у фармакологічній промисловості.

Метадон – виготовляється на території України в підпільних лабораторіях та частково експортується в суміжні країни (білорусь, російську федерацію та Грузію). Фіксується переорієнтація представників злочинних угруповань ромської (циганської) національності з розповсюджувачів виключно метадону в мультинаркотичних розповсюджувачів.

Кокаїн - потрапляє в Україну морським, авіаційним та автотранспортними шляхами, а також з використанням поштових відправлень. Морським шляхом кокаїн потрапляє, в першу чергу, через порти Одеської області і використовується як для місцевого вживання, так і для транзиту в країни Західної Європи наземними видами транспорту. Авіатранспортом кокаїн потрапляє в Україну з використанням наркокур'єрів.

В європейські країни поставляється кокаїн, виготовлений переважно в Болівії, Перу та Колумбії. Аналіз негативних тенденцій свідчить, що латиноамериканські злочинні угруповання активно використовують чорноморські порти для налагодження поставок наркотичних засобів за допомогою морських контейнерних перевезень. Також, до контрабандного перевезення кокаїну залучаються кур'єри, які користуються повітряним транспортом. Водночас, у зв'язку із карантинними обмеженнями через пандемію COVID-19, зокрема, заборонаю пасажирських авіаперевезень окремими країнами, значно знизився обсяг переміщення кокаїну наркокур'єрами.

Слід окремо зазначити, що Україну та її громадян використовують для транзитного переміщення кокаїну авіаційним транспортом з країн Південної Америки до інших країн світу (країн Європейського Союзу, Південно-Східної та Західної Азії та Африки).

Внутрішній попит на **метамфетамін** в цілому забезпечується з підпільних лабораторій України. Головний прекурсор - псевдоефедрин нелегально завозиться з території Республіки Польща, Єгипту та Йорданії у вигляді лікарських препаратів, які його містять.

МДМА (пігулки «екстазі») - завозиться з країн Євросоюзу (Нідерланди та Німеччина).

PVP, мефедрон, а також інші т.з. «солі» - завозяться з Китаю поштовими відправленнями. Водночас спостерігається тенденція до збільшення обсягів виготовлення вказаних речовин в підпільних лабораторіях на території України з

прекурсорів, що завозяться з Китаю. Фіксуються факти контрабанди вказаних речовин з України в суміжні країни.

Амфетамін – через посилення заходів контролю з боку держави за прекурсорами, що використовуються для виготовлення амфетаміну, спостерігається тенденція до зменшення кількості підпільних нарколабораторій по його виробництву на користь інших синтетичних наркотиків. Фіксуються окремі факти імпорту та експорту в/з України.

Препарати ЗПТ – протягом тривалого часу функціонує стійкий канал контрабанди препаратів ЗПТ з Французької Республіки в Україну, зокрема французького лікарського засобу «Субутекс» (містить у своєму складі наркотичний засіб бупренорфін»). Як правило, наркотик потрапляє в Україну автомобільним транспортом. В подальшому «Субутекс» розповсюджується на території України, в тому числі, нелегально постачається до місць позбавлення волі для немедичного вживання.

Основною причиною уваги до території України, з боку міжнародних злочинних угруповань для зайняттям наркобізнесом, залишається вигідне географічне положення (спільний кордон з ЄС, вихід до Чорного і Азовського морів), розвинена інфраструктура морських і повітряних портів.

Територію України використовують переважно як транзитну зону для контрабанди героїну афганського походження - з країн Азії до Європейського Союзу, кокаїну - з країн Латинської Америки до Європейського Союзу, «каптагону» (пігулки зі вмістом амфетаміну та фенетиліну) - з Сирії та Лівану морським транспортом до Саудівської Аравії та інших країн Аравійського півострова, гашишу марокканського походження - з Іспанії до російської федерації.

Інформація/дані стосовно обсягів вилучення наркотичних засобів та психотропних речовин по зареєстрованим кримінальним правопорушенням, провадження по яким закінчені в 2021 році

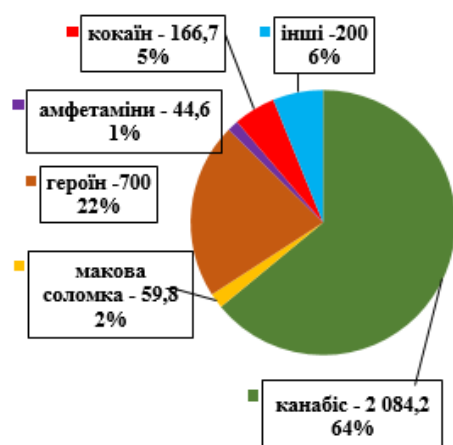
В Україні інформація щодо обсягів вилучення з незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, наявна у вигляді Єдиного звіту про кримінальні правопорушення, де зазначається інформація про обсяги вилучення ПАР по кримінальним правопорушенням, провадження по яких закінчені в поточному періоді. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення знаходиться у вільному доступі та щомісячно розміщуються на сайті Офісу ГПУ.

Так, обсяги вилучених ПАР по закінченим кримінальним провадженням склали:

- 2018 рік – 2 662,40 кг;
- 2019 рік – 4 737,28 кг;
- 2020 рік – 6 605,41 кг;
- 2021 рік – 3 255,35 кг.

В 2021 році структура вилучень у розрізі речовин та їх питомої ваги наступна: 64% вилучень припадало на канабіс; 21,5% – на героїн; 5,1% – на кокаїн; 1,8% – на макову соломку; 1,4% – амфетаміни та 6,2% – інші психоактивні речовини.

Обсяги вилучення в 2021 році наркотичних засобів та психотропних речовин в по закінченим кримінальним провадженням, кг

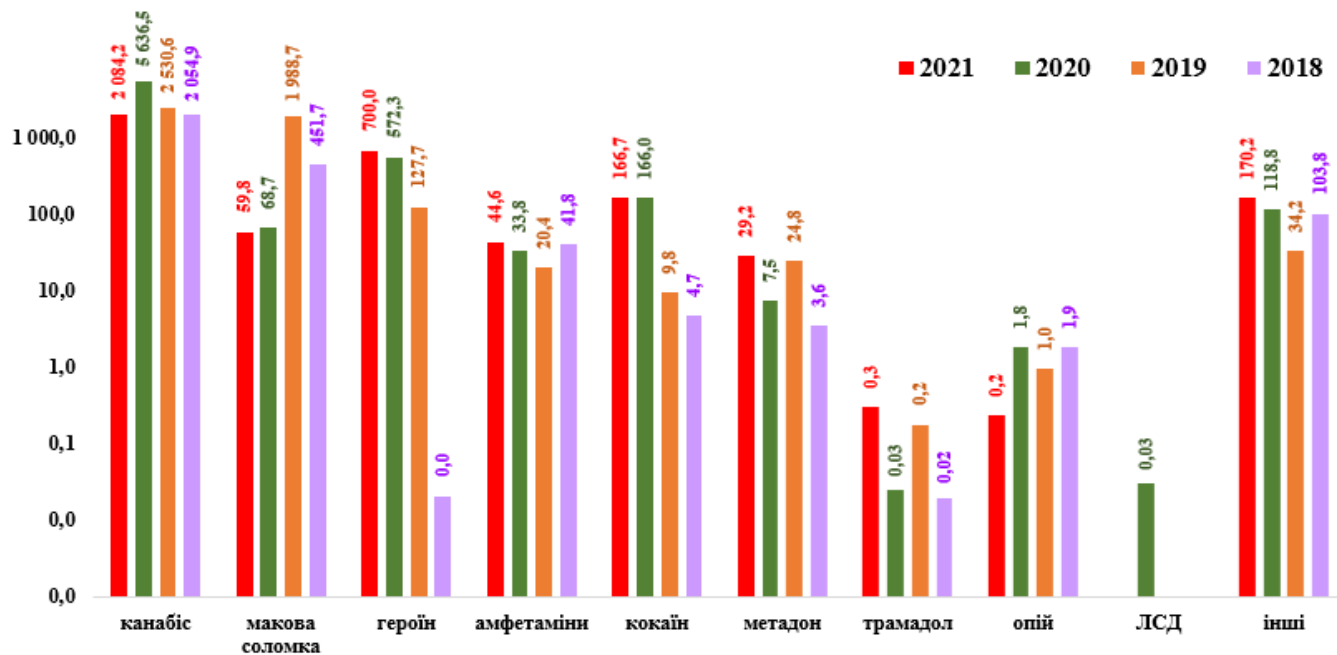
Примітка: джерело - дані ОГПУ «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» за 2018 - 2021 рр.;

Протягом останніх 4 років (2018-2021 рр.) загальний обсяг вилучення 5 основних ПАР по закінченим кримінальним впровадженням наступний:

В середньому за рік вилучається:

- Канабіс – 70,0% (2021 - 2 084,2 кг; 2020 - 5 636,5 кг; 2019 - 2 530,6 кг; 2018 - 2 054,9 кг);
- Героїн – 8,2% (2021 - 700 кг; 2020 - 572,3 кг; 2019 - 127,7 кг; 2018 - 0,02 кг);
- Кокаїн – 2,0% (2021 - 166,7 кг; 2020 - 165,9 кг; 2019 - 9,8 кг; 2018 - 4,7 кг);
- Макова соломка – 15,5% (2021 - 59,8 кг; 2020 - 68,7 кг; 2019 - 1 988,7 кг; 2018 - 451,7 кг);
- Амфетаміни – 1,0% (2021 - 44,6 кг; 2020 - 33,8 кг; 2019 - 20,4 кг; 2018 - 41,8 кг);
- Інші (метадон, опій, трамадол, ЛСД, інші ПАР) – 3,3% (2021 - 199,9 кг; 2020 - 128,1 кг; 2019 - 60,1 кг; 2018 - 109,3 кг).

Обсяги вилучених наркотичних засобів та психотропних речовин по закінченим кримінальним провадженням в 2018 - 2021 роках, кг

Примітка: джерело - дані ОГПУ «Єдиний звіт про кримінальні правопорушення» за 2018 - 2021 рр.;

Інформація/дані стосовно обсягів вилучення наркотичних засобів та психотропних речовин на початок досудового розслідування в 2021 році

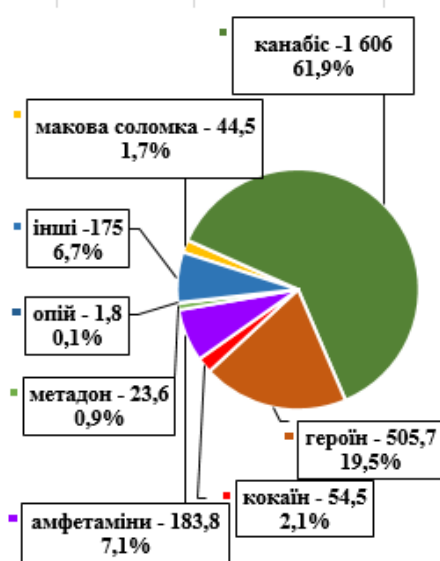
В 2019 році в Україні прийнято розпорядчий документ Уряду ([постанова Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 року № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні»](#)), яким затверджено Порядок збору інформації/даних стосовно наркотичної ситуації в країні. Зокрема, по показнику «Незаконний обіг психоактивних речовин та пов'язана з ним злочинність» суб'єкти моніторингу (правоохоронні органи) надають інформацію/дані про обсяги вилучення/виявлення в поточному році наркотичних засобів та психотропних речовин (за класом, видом та ціною), наявність і джерела їх надходження, злочинність, пов'язану з їх незаконним обігом, ліквідацію незаконних лабораторій і посівів нарковмісних рослин.

Так, за інформацією правоохоронних органів в 2021 році в Україні обсяг вилучених наркотичних засобів та психотропних речовин на початок досудового розслідування склав – 2 595,15 кг.

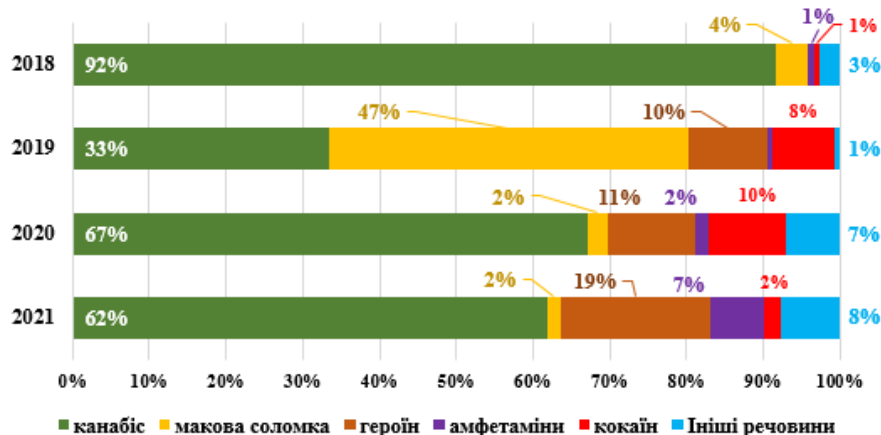
В 2021 році структура вилучень у розрізі речовин та їх питомої ваги наступна:

1,72% (в 2020 – 1,82%) – макова соломка; 61,89% (в 2020 – 83,9%) – канабіс; 19,49% (в 2020 – 3,36%) – героїн; 2,10% (в 2020 – 2,69%) – кокаїн; 0,91% (в 2020 – 2,02%) – метадон; 7,08% (в 2020 – 1,82%) – амфетаміни; 0,07% (в 2020 – 0,28%) – опій; 0,0002% (в 2020 – 0,001%) – ЛСД; 6,75% (в 2020 – 4,33%) – інші психоактивні речовини.

Обсяги вилучень наркотичних засобів та психотропних речовин в 2021 році на початок досудового розслідування, кг

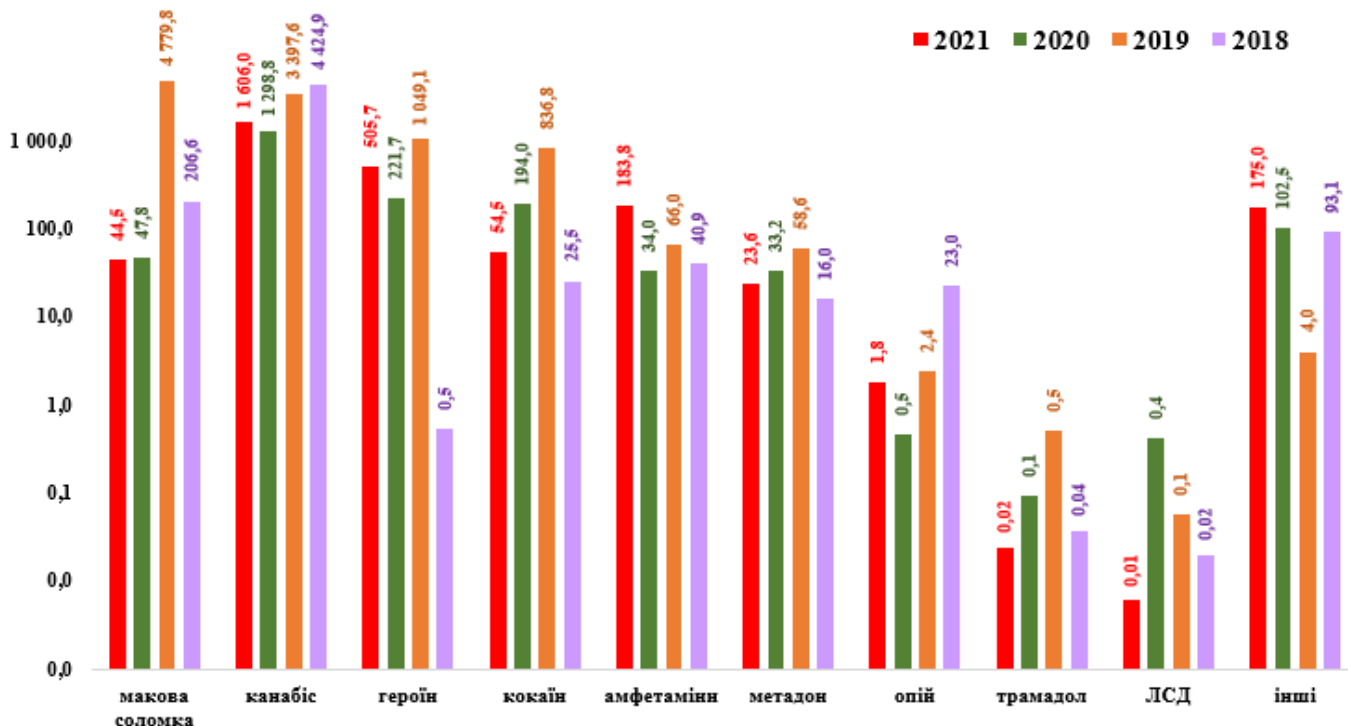

Частки 5 основних ПАР, вилучених в Україні на початок досудового розслідування у 2018-2021 рр (%)

Примітка: джерело – інформація/дані правоохоронних органів відповідно до Постанови КМУ від 10.07.2019 р. № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні».

Обсяги вилучених наркотичних засобів та психотропних речовин на початок досудового розслідування у 2018 - 2021 роках, кг

Примітка: джерело – інформація/дані правоохоронних органів відповідно до Постанови КМУ від 10.07.2019 р. № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні».

Діяльність правоохоронних органів

За інформацією Нацполіції:

Протягом 2021 року підрозділами Нацполіції:

- ліквідовано 94 нарколабораторії;

- викрито 4 міжнародних канали надходження в Україну наркотичних засобів;

- із незаконного обігу вилучено близько 2 384 кг наркотичних засобів та психотропних речовин (за закінченими розслідуваннями кримінальних проваджень). У розрізі видів, вилучено: героїн – 191,3 кг, кокаїн – 0,54 кг, психотропних речовин – 135,5 кг, прекурсорів – 9 кг та 896 л.

Зокрема:

У травні працівниками Управління боротьби з наркозлочинністю (УБН) в Миколаївській області Департаменту боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України (ДБН) затримано міжрегіональну злочинну групу, з ознаками організованості, у складі 6 осіб, які на території міст Миколаєва, Кривого Рогу та Херсону організували безконтактний збут наркотичних засобів «метадон» та опію ацетильованого.

У ході проведення 4 санкціонованих обшуків за місцями мешкання фігурантів вилучено 2 450 г наркотичного засобу «метадон» та 500 мл. опію ацетильованого.

Роздрібна вартість вилучених наркотиків, за цінами «чорного» ринку, складає близько 3,7 млн. грн.

У червні під час міжнародної спецоперації працівниками ДБН спільно з СВ ГУНП в АР Крим та м. Севастополь за процесуального керівництва прокуратури АР Крим та м. Севастополь, за підтримки Державної митної служби України та працівників Управління Центр Національного інспектората розслідувань Головного інспектората поліції Міністерства внутрішніх справ Республіки Молдова в с. Лопатна Орґеївського району під час спроби перетину кордону через річку Дністер до невизнаної Придністровської Республіки затримано семеро осіб. Як встановлено, на початку грудня 2020 року до ДБН надійшла інформація про те, що організована злочинна група з транснаціональними зв'язками, частина учасників якої проживає у Республіці Молдова, планують налагодити постачання особливо небезпечного наркотичного засобу – героїн, в особливо великих розмірах з Ісламської Республіки Іран через територію Російської Федерації, тимчасово окуповану територію Автономної Республіки Крим через материкову частину України з подальшим транзитним переміщенням через Республіку Молдова до країн Європейського союзу.

Під час реалізації проведені обшуківі заходи за місцем мешкання фігурантів та господарських приміщень однієї з фірм вилучено 15 коробок, в яких знаходилось 1 092 брикети (один брикет по 215 г), загальною вагою 235 кг наркотичного засобу - героїн.

Всіх членів групи затримано. Їм оголошено підозри за незаконний обіг наркотиків в складі організованої злочинної групи та контрабанду наркотиків і обрано запобіжні заходи відповідно до законодавства Республіки Молдова.

У липні працівниками ДБН спільно з СУ ГУНП в АР Крим та м. Севастополя, Управлінням по боротьбі з контрабандою комітету державних доходів Республіки Вірменія та відділом по боротьбі з наркотранзитом департаменту центральної кримінальної поліції МВС Грузії, за сприяння ДМПС НП України проведено спільну операцію по затриманню двох громадян Турецької Республіки, які організували придбання та доставку на територію України особливо небезпечного наркотичного засобу «Героїн» з Ісламської Республіки Іран. У ході проведення заходів на території м. Києва виявлено та вилучено 1 162 брикети з наркотичним засобом «Героїн», приблизною загальною вагою 368,2 кг.

У листопаді працівниками УБН в Запорізькій області ДБН спільно з працівниками ГУНП у зазначеній області проведено санкціонований обшук за місцем провадження господарської діяльності ТОВ «Центр практичної наркології» у місті Запоріжжя, під час якого вилучено 12 354 пігулки «Метадон-3Н», 569 пігулок «Метафін ІС», 554 пігулки «Бупренорфін гідрохлорид», 660 пігулок «Бупрен ІС».

Також в листопаді працівниками УБН у Львівській області ДБН спільно з працівниками ГУНП у зазначеній області затримано двох осіб, які на території м. Львів та Львівської області збували в особливо великих кількостях прекурсори.

Під час проведення санкціонованого обшуку вилучено 11 т прекурсорів (соляна та сірчана кислота, ацетон, толуол, калію перманганат), 3 г наркотичного засобу «канабіс».

Упродовж червня-вересня 2021 року Департаментом організовано та проведено загальнодержавні профілактичні заходи з метою виявлення та знешкодження незаконних посівів нарковмісних рослин (маку і конопель), недопущення витоку наркосировини у нелегальний обіг під умовним найменуванням «МАК».

За результатами заходів виявлено 2 937 фактів незаконних посівів нарковмісних рослин, з яких 748 – маку та 2 189 – конопель. Загальна площа виявлених незаконних посівів – 432 га, знищено понад 11 700 000 шт. нарковмісних рослин, з них маку – понад 173 800 шт. та конопель – понад 1 500 000 шт. За час оперативно-профілактичних заходів за фактами порушення вимог законодавства з культивування нарковмісних рослин розпочато 2 729 кримінальних проваджень, у межах 971 кримінального провадження правопорушникам повідомлено про підозру.

Зокрема:

На початку серпня оперативниками УБН Дніпропетровській області ДБН спільно з СУ та ВРОТЗ ГУНП в області проведено санкціонований обшук за місцем проживання громадянина на території П'ятихатського району Дніпропетровської області, під час якого виявлено та вилучено 2 287 кущів коноплі (елітних сортів) з ознаками культивування, висушену коноплю (шишки) загальною вагою близько 1 500 г. Вартість вилученого за цінами «чорного ринку» могла скласти понад 1 млн. грн.

Працівниками УБН в Херсонській області спільно з працівниками прикордонної служби та Управління СБУ в Херсонській області, за допомогою аеророзвідки, поблизу с. Іванівка Чаплинського району, Херсонської області, виявлено кукурудзяне поле загальною площею 2 гектари, серед рядків якого виявлено посів рослин роду «коноплі» (елітних сортів), які мали ознаки культивації (налагоджений крапельний полив водою). В ході огляду даної місцевості виявлено та вилучено близько 9 800 кущів коноплі.

За приблизним розрахунком з вилучених рослин коноплі можливо було отримати наркотичний засіб канабіс, вагою приблизно 980 кг, за цінами «чорного ринку» склало б вартість на суму 1,5 млн. гривень.

Працівниками УБН в Миколаївській області у межах кримінального провадження за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 310 ККУ України, під час перевірки інформації щодо незаконного культивування нарковмісних рослин у с. Каталине, Миколаївського району установлений громадянин, який за місцем мешкання здійснює вирощування нарковмісних рослин роду конопель та займається подальшим виготовленням та зберіганням особливо небезпечного наркотичного

засобу канабіс. Під час обшуку в теплиці виявлено та вилучено наркотичний засіб канабіс, вагою близько 58 кг, а також залишки рослин роду конопель (коріння) у кількості 410 одиниць. Вартість вилученого за цінами «чорного ринку» становить близько 11 млн. грн.

Працівниками УБН в Дніпропетровській області спільно з УБН в Кіровоградській області проведено санкціоновані обшуки на території домоволодіння та прилеглої земельної ділянки, яка знаходиться за адресою: Кіровоградська область, с. Зелене. Під час обшуку виявлено та вилучено 2 000 кущів нарковмісної рослини коноплі (елітних сортів), з ознаками культивування; наркотичний засіб «канабіс», вагою близько 5 кг. За цінами «чорного» ринку вартість вилучених рослин складає понад 5 млн. грн.

У вересні працівниками УБН в Дніпропетровській області ДБН спільно з працівниками ГСУ НПУ затримано групу у складі 4-х осіб, які займались незаконним придбанням, зберіганням та перевезенням з метою збуту наркотичного засобу «кокаїн» шляхом розкладання «закладок» на території м. Дніпро.

Під час проведення санкціонованих обшуків за місцями мешкання та у транспортних засобах затриманих вилучено близько 2 кг наркотичного засобу «кокаїн», порожні сліп-пакети, електронні ваги.

За цінами «чорного» ринку вартість вилучених речовин складає близько 291 тис. доларів США.

Лабораторії

У січні 2021 року Департаментом боротьби з наркозлочинністю Нацполіції припинено протиправну діяльність групи наркоділків у складі 8 осіб, які на території Київської області обладнали нарколабораторію з виготовлення наркотичного засобу «метадон».

Під час проведення невідкладних обшуків вилучено наркотичний засіб «метадон» вагою близько 6 кг, прекурсори для виготовлення метадону близько 1,3 т, наркотичний засіб «канабіс» вагою 100 г та лабораторне обладнання.

У період з 11 по 28 січня 2021 року працівниками ДБН спільно з працівниками ГУНП у Харківській області із залученням фахівців кіберполіції, бійців спецпідрозділу ТОР проводилась спецоперація, спрямована на запобігання незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин.

Загалом правоохоронці провели 350 обшуків та встановили 118 осіб, які причетні до незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, ліквідовано 7 підпільних нарколабораторій, вилучили з незаконного обігу близько 200 кг наркотичних засобів та психотропних речовин, а також понад 3 т прекурсорів для їх виготовлення.

Серед вилученого понад 80 кг канабісу, більше 80 л опію ацетильованого, понад 30 кг психотропу «Альфа PVP», 4 кг амфетаміну, а також 2 700 упаковок метадону та 2 500 упаковок сильнодіючого опіоїдного (наркотичного) препарату.

Крім того, викрито дві злочинні групи з ознаками організованості, які «спеціалізувалися» на виготовленні та збуті Альфа PVP та метадону. Також поліцейські заблокували 5 інтернет-магазинів із збуту наркотиків та ліквідовано 43 наркопритони. За цінами «чорного» ринку вартість вилученого становить близько 120 млн. грн.

У квітні працівниками УБН в м. Києві ДБН на території м. Києва, м. Дніпро, а також Київської та Черкаської областей затримано злочинну групу з ознаками організованості у складі 10 осіб, які займались виготовленням та збутом психотропної речовини «амфетамін» та прекурсорю «фенілнітропропен» в особливо великих розмірах на території України через п'ять Інтернет-магазинів.

Під час проведення санкціонованих обшуків у помешканнях фігурантів, інших приміщеннях та автомобілях вилучено 3 тони прекурсорів, 500 кг прекурсорю «фенілнітропропен», 120 кг психотропної речовини «амфетамін», обладнання для виготовлення наркотиків, нотатки про кількість збутих наркотиків та записи про переміщення по банківських рахунках отриманих від наркобізнесу коштів.

У червні працівниками ДБН спільно із УСР в Львівській області ДСР та слідчими ГСУ НПУ, за процесуального керівництва Офісу Генерального прокурора, за підтримки ДОС, ДОТЗ НПУ та КОРД затримано 36 учасників злочинного угруповання, які займалися ввезенням на територію України контрабандним шляхом з республіки білорусь особливо небезпечного наркотичного засобу «фентаніл» та на території Львівській області організували діяльність нарколабораторії з синтезу «фентанілу» в похідну складову «карфентаніл» з метою подальшого контрабандного перевезення до країн Євросоюзу. В ході проведених 46 санкціонованих обшуків вилучено близько 20 кг наркотичного засобу «метадон», 15 кг наркотичного засобу «метадон» у рідкому вигляді, 20 кг наркотичного засобу «карфентаніл», 5 л наркотичного засобу «карфентаніл» у рідкому вигляді, 50 г наркотичного засобу «канабіс», понад 250 л прекурсорів.

У липні працівниками УБН в місті Києві ДБН спільно з працівниками ГУНП в місті Києві затримано групу у складі 5 осіб з ознаками організованості, які організували підпільну нарколабораторію з виготовлення психотропних речовин та їх збут в особливо великих розмірах за допомогою інтернет-магазини: «Proton lab», «Скрат лаб», «Блек босс» та «Нова Пошта». За результатами проведених обшуків за місцями мешкання фігурантів вилучено 4,5 кг психотропних речовин «PvP», «мефедрон» та наркотичний засіб «канабіс». Під час обшуку за місцем розташування нарколабораторії вилучено близько 5 кг психотропної речовини «PvP» у готовому кристалізованому стані та 100 л у рідкому стані, понад 3 тони прекурсорів. Загальна вартість вилучених речовин за цінами «чорного ринку» складає понад 70 млн грн.

У грудні працівниками УБН в Київській області ДБН спільно з працівниками ГУНП у зазначеній області затримано злочинну групу з ознаками організованості у складі 4-х осіб, які організували виготовлення і збут психотропної речовини "амфетамін" великими партіями по всій території України, а також переправляли його до Республіки Польща.

Під час проведення санкціонованого обшуку вилучено 20 кг психотропної речовини «амфетамін» (готовий продукт), 120 л психотропної речовини «амфетамін» (у рідкому стані), 615 л прекурсорів, лабораторне обладнання.

Також у грудні працівниками ДБН затримано групу у складі 4-х осіб з ознаками організованості, які організували підпільну нарколабораторію з виготовлення наркотичного засобу «метадон» та психотропної речовини «амфетамін», а також їх збут по всій території України.

Під час проведення санкціонованих обшуків вилучено 35 л психотропної речовини в рідкому стані «амфетамін», 20 л проміжного продукту «метадон», 2,5 кг наркотичного засобу «метадон», 300 г психотропної речовини «амфетамін», 2 т прекурсорів, лабораторне обладнання.

За інформацією СБУ:

Протягом січня-листопада 2021 року за результатами правозастосовної діяльності спецпідрозділів по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України самостійно та у взаємодіях з іншими правоохоронними органами:

- ліквідовано 19 нарколабораторій;
- з незаконного обігу вилучено 505,710 кг героїну, 53,907 кг кокаїну, 182,334 кг психотропних речовин, 276,401 кг прекурсорів (в перерахунку на 100% чистоти).

Зокрема:

Героїн - у січні 2021 року припинено спробу контрабанди 1 040 кг (брутто) героїну з Ісламської Республіки Пакистан в Україну морським транспортом через порт «Одеса», затримано чотирьох громадян однієї з близькосхідних держав.

Кокаїн - у січні 2021 року припинено спробу контрабанди з однієї з країн Південної Америки в Україну близько 0,5 кг (брутто) кокаїну, яку здійснив авіаційним транспортом громадянин однієї з країн Європейського Союзу;

- у квітні 2021 року припинено спробу контрабанди з однієї з країн Південної Америки в Україну близько 1 кг (брутто) кокаїну, яку здійснив авіаційним транспортом громадянин однієї з країн Європейського Союзу;

- у травні 2021 припинено спробу контрабанди з однієї з країн Південної Америки в Україну близько 2,8 кг (брутто) кокаїну, яку здійснив авіаційним транспортом громадянин однієї з країн Близького Сходу;

- у липні 2021 року припинено спробу контрабанди з однієї з країн Південної Америки в Україну понад 738 г кокаїну, яку здійснив авіаційним транспортом громадянин однієї з країн Південної Америки;

- у серпні 2021 року двом громадянам однієї з країн Європейського Союзу та одному громадянину України повідомлено про підозру за вчинення контрабанди з метою збуту понад 60 кг. кокаїну через морський торговельний порт «Південний».

Прекурсори - у березні 2021 року затримано громадянку України, яка у 2020 році здійснила авіаційним транспортом контрабанду з однієї з країн Південної Східної Азії в Україну близько 69 тис. пігулок лікарського засобу, який містить у своєму складі психотропну речовину псевдофедрин;

- у квітні 2021 року затримано двох громадян України, які незаконно перемістили з однієї з країн Африки в Україну авіаційним транспортом 9,841 кг прекурсору псевдофедрину у складі лікарських засобів;

- у червні 2021 року повідомлено про підозру громадянину України, який у 2020 році здійснив контрабанду з однієї з країн Східної Азії в Україну з використанням міжнародних кур'єрських служб доставки 175 кг. (брутто) прекурсору 1-диметиламіно-2-хлорпропан, який використовується для виготовлення метадону.

Лабораторії

- у січні 2021 року ліквідовано нарколабораторію, яка розташовувалась на території одного з приватних домоволодінь Київської області. З незаконного обігу вилучено 41,6 кг психотропної речовини 1-феніл-2-піролідин-1-іл-пентан-1-он (PVP) та близько 800 кг різноманітних прекурсорів;

- у січні 2021 року на території Дніпропетровської області ліквідовано діяльність транснаціонального організованого злочинного угруповання (одна з гілок так званого «Двадцятівські»), які спеціалізувались на виготовленні, контрабанді та збуті психотропної речовини метамфетаміну. Затримано чотирьох осіб, ліквідовано нарколабораторію, з незаконного обігу вилучено близько 3 кг (брутто) метамфетаміну та інших психотропних речовин, 4,4 кг псевдоефедрину;

- у березні 2021 року ліквідовано діяльність міжрегіонального організованого злочинного угруповання, яке незаконно виготовляло та збувало наркотичні засоби та психотропні речовини через месенджер Телеграм з використанням логістичних можливостей ТОВ «Нова Пошта». Затримано 8 членів угруповання;

- у квітні 2021 року на території Івано-Франківської області ліквідовано діяльність двох нарколабораторій з виготовлення психотропної речовини амфетамін. Затримано чотирьох осіб. З незаконного обігу вилучено 81,8 г амфетаміну, понад 12 літрів амфетаміну в рідкому стані, 35 літрів прекурсору нітроетан, 20 кг прекурсору фенілнітропропен, а також близько 500 літрів хімічних реактивів та сполук.

* Джерело: дані Нацполіції та СБУ

За інформацією Державної митної служби України:

Протягом 2021 року територіальними органами Держмитслужби виявлено 1 143 факти незаконного переміщення через митний кордон України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – факти виявлення).

Митницями до правоохоронних органів України направлено 606 повідомлень про протиправні діяння, що містять ознаки злочину, передбачених КК України, з них: 51,5% (312 повідомлень) – за ст. 305 КК України та 48,5% (294 повідомлення) – за ст. 307 та 309 КК України.

Найбільша кількість фактів виявлення припадає на автомобільний вид транспорту – 46,5% (531 випадок), авіаційний вид транспорту – 25,2% (288 випадків) та поштовий зв'язок – 20,8% (238 випадків).

За географічної складової зафіксовано фактів виявлення на кордонах: з Республікою Молдова – 213 випадків; з Республікою Польща – 180 випадків; з російською федерацією – 145 випадків; з Угорщиною – 76 випадків; республікою білорусь – 58 випадків та Словацькою Республікою – 9 випадків.

Найбільш резонансними фактами виявлення незаконного переміщення наркотичних засобів під час проведення митного контролю товарів та транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України є:

- 24 лютого 2021 року в зоні митного контролю митного поста «Крим» Чорноморської митниці під час проведення митного контролю транспортного засобу, що слідував під керуванням громадянина України з материкової частини України до тимчасово окупованої території України Автономної Республіки Крим, у бензобаку автомобіля виявлено 19,55 кг канабісу;

- 30 червня 2021 року посадовими особами Одеської митниці під час проведення митного огляду контейнера з вантажем «Банани», який надійшов судном закордонного плавання з Республіки Еквадор, виявлено 46 брикетів з кокаїном, загальною вагою 56 кг;

- 15 серпня 2021 року за результатами сканування контейнеру з вантажем «Банани», який надійшов судном закордонного плавання з Республіки Еквадор, посадовими особами Одеської митниці виявлено 50 брикетів з кокаїном, загальною вагою бруто 59 кг;

- 09 жовтня 2021 року на митному посту «Бориспіль аеропорт» Київської митниці під час проведення митного контролю багажу громадянина України, який прилетів з Арабської Республіки Єгипет до України, виявлено 395 250 таблеток з вмістом псевдо ефедрину, загальною вагою 79 кг;

- протягом листопада-грудня 2021 року посадовими особами Київської митниці під час проведення митного контролю міжнародних поштових відправлень, що надійшли до України з Республіки Перу, виявлено 6 відправлень з 5 кг листя коки у кожному.

Основні дані

Канабіс

	Рік	Значення
Поширеність вживання протягом останніх 30 днів (15-17 років) (% ESPAD)	2019	2,8
Поширеність вживання – минулого року (15-17 років) (%)	2019	5,7
Поширеність вживання наркотиків минулого року – все доросле населення (%)	Дослідження не проводилися	
Всі, хто перебуває на обліку на кінець звітного періоду (осіб)	2021	4 811
Всі, хто отримує лікування у диспансерній групі (%)	2021	33,4
Особи, які вперше отримують лікування (%)	2021	5,7
Обсяг вилученої трави канабісу (кг)	2021	2 084,2
Кількість вилучень трави канабісу	Інформація відсутня	
Обсяг вилученої смоли канабісу (кг)	Інформація відсутня	
Кількість вилучень смоли канабісу	Інформація відсутня	
Вміст – трава (% ТГК) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня	
Вміст – смола (% ТГК) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня	
Ціна за 1грам – трава (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	2021	від 0,64 до 8,12
Ціна за 1грам – смола (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	2021	19,49

Кокаїн

	Рік	Значення
Поширеність вживання – школи (15-17 років) (% ESPAD)	2019	1,2
Поширеність вживання – минулого року – серед молоді (%)	Дослідження не проводилися	
Поширеність вживання наркотиків минулого року – все доросле населення (%)	Дослідження не проводилися	
Всі, хто перебуває на обліку на кінець звітного періоду (осіб)	2021	270
Всі, хто отримує лікування у диспансерній групі (%)	2021	57,8
Особи, які вперше отримують лікування (%)	2021	2,2
Обсяг вилученого кокаїну (кг)	2021	166,7
Кількість вилучень кокаїну	Інформація відсутня	
Чистота – (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня	
Ціна за 1грам – (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	2021	від 74,5 до 170,3

Амфетаміни

	Рік	Значення
Поширеність вживання – школи (15-17 років) (% ESPAD)	2019	1,7
Поширеність вживання – минулого року – серед молоді (%)	Дослідження не проводилися	
Поширеність вживання наркотиків минулого року – все доросле населення (%)	Дослідження не проводилися	
Всі, хто отримує лікування у диспансерній групі (%)	Інформація відсутня	
Особи, які вперше отримують лікування (%)	Інформація відсутня	
Обсяг вилученого амфетамінів (кг)	2021	44,6
Кількість вилучень амфетаміну	Інформація відсутня	
Чистота – амфетамін (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня	
Ціна за 1грам – амфетамін (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	2021	від 7,7 до 37,2

Галюциногени

	Рік	Значення
Поширеність вживання протягом життя (15-17 років) (% ESPAD)*	2019	2,0
Поширеність вживання – минулого року (15-17 років) (%)*	2019	4,1
Поширеність вживання наркотиків минулого року – все доросле населення (%)	Дослідження не проводилися	
Всі, хто перебуває на обліку на кінець звітної періоду (осіб)	2021	53
Всі, хто отримує лікування у диспансерній групі (%)	2021	45,3
Особи, які вперше отримують лікування (%)	2021	9,4
Обсяг вилученого екстазі (таблетки)	Інформація відсутня**	
Кількість вилучень екстазі	Інформація відсутня**	
Чистота (екстазі мг на таблетку) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня**	
Чистота (екстазі% на таблетку) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня**	
Ціна за таблетку (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	2021	від 6,2 до 31

Примітка:*дані наведені по «Екстазі»

** за інформацією Офісу ГПУ, дані по «Екстазі» окремо не ведуться.

Опіюди

	Рік	Значення
Вживання опіюдів з високим ризиком (поширеність) (показник/1000)	Інформація відсутня	
Всі, хто перебуває на обліку на кінець звітного періоду (осіб)	2021	42 711
Всі, хто отримує лікування у диспансерній групі (%)	2021	48,7
Особи, які вперше отримують лікування(%)	2021	6,3
Обсяг вилученого героїну (кг)	2021	700
Кількість вилучень героїну	Інформація відсутня	
Чистота – героїн (%) (мін. та макс. зареєстровані показники)	Інформація відсутня	
Ціна за 1 грам – героїн (Євро) (мін. та макс. зареєстровані показники)	2021	від 3,7 до 62

Інфекційні захворювання, пов'язані з вживанням наркотиків шляхом ін'єкцій / смерті

	Рік	Значення
Нові діагностовано випадки ВІЛ через ін'єкційне вживання наркотиків – від 15 до 64 років (випадки / 1млн осіб, джерело:)	Інформація відсутня	
Перебуває на обліку на кінець звітного року осіб з діагнозом ВІЛ-інфекції внаслідок уживання наркотичних речовин ін'єкційним шляхом	2021	9 955
Поширеність ВГС серед ЛВІН (%)	Інформація відсутня	
Ін'єкційне вживання наркотиків – все населення на кінець звітного періоду (кількість випадків / 1000 осіб)	Інформація відсутня	
Смерті від вживання наркотиків від 15 до 64 років	2020	587*

Примітка: *кількість випадків

Заходи в сфері охорони здоров'я та соціального забезпечення

	Рік	Значення
Шприці і голки, що розповсюджуються в рамках соціальних програм за бюджетні кошти	2021	15 863 637
Шприці і голки, що розповсюджуються в рамках соціальних програм неурядовими громадськими організаціями	2021	290 849
Клієнти ЗПТ комунальних ЗОЗ	2021	17 043
Клієнти ЗПТ приватних ЗОЗ	2021	2 782

Звернення за лікуванням

	Рік	Значення
Всі отримувачі	2021	29 083
Особи, які вперше отримують лікування	2021	4 228
Усі клієнти лікування (поширеність – на кінець 2020 року)	2021	66 266

Правопорушення, пов'язані з наркотиками

	Рік	Значення
Кількість облікованих кримінальних правопорушення	2021	29 587
Кримінальні правопорушення через вживання (без мети збуту) / володіння (з метою збуту)	2021	14 109/10 994

Алкогольна ситуація в Україні*Законодавство України щодо алкогольних напоїв*

Законодавство про основні засади державної політики у сфері політики щодо алкогольних напоїв базується на Конституції України, низці законів та Стратегії, а також прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Основним Законом, який регулює обіг в даній сфері є [Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального»](#). Цей Закон визначає основні засади державної політики щодо регулювання виробництва, експорту, імпорту, оптової і роздрібної торгівлі спиртом етиловим, коньячним і плодовим та зерновим дистилятом, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, дистилятом виноградним спиртовим, спиртом-сирцем плодовим, біоетанолом, алкогольними напоями, тютюновими виробами та пальним, забезпечення їх високої якості та захисту здоров'я громадян, а також посилення боротьби з незаконним виробництвом та обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального на території України.

У 2021 році до нього були внесені зміни ([30 листопада 2021 року № 1914-IX](#)), які набрали чинності з 01.01.2022 року та якими передбачені зміни до порядку ліцензування виробництва та обігу спирту, алкогольних та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального, а саме:

- можливість подання заяви на отримання ліцензій (крім ліцензій на оптову торгівлю пальним за наявності місць оптової торгівлі пальним, роздрібну торгівлю пальним, зберігання пального з метою подальшої його реалізації іншим споживачам) в електронному вигляді;

- визначення обов'язкової умови для видачі ліцензій реєстрацію об'єкта оподаткування відповідно до вимог [пункту 63.3. статті 63 Податкового кодексу України](#);

- скасування процедури призупинення дії ліцензій;

- розширення переліку підстав для анулювання ліцензій та зміна процедури такого анулювання;
та інші.

Разом з цим, в Україні діє низка нормативно-правових актів, які направлені на охорону здоров'я громадян від шкідливого впливу алкогольної продукції через заборони. Перелік заборон визначається [Законом України «Про рекламу»](#), контроль за дотриманням якого покладається на Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, в тому числі, і захисту прав споживачів реклами; Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення щодо телерадіоорганізацій усіх форм власності. Відповідальність за порушення законодавства про рекламу передбачена статтею 27 Закону України «Про рекламу» та Порядком накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу, затвердженого [постановою КМУ від 26 травня 2004 року № 693 \(зі змінами\)](#).

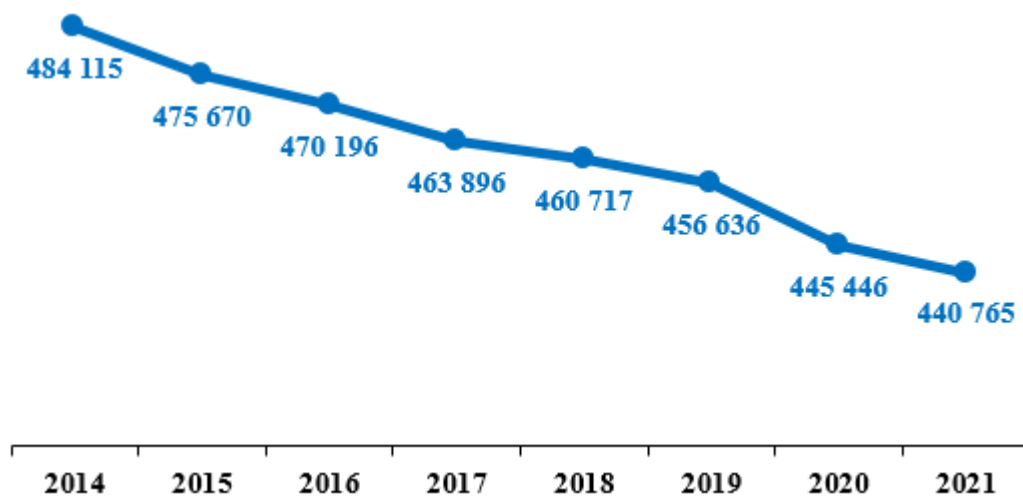
Держава здійснює контроль через політики ціноутворення та оподаткування.

Так, на спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво встановлено акцизний податок відповідно до статті 215.3.1. Податкового Кодексу України та встановлено розмір мінімальних оптово-відпускних і роздрібних цін на окремі види алкогольних напоїв згідно з нормами [постанови КМУ від 30 жовтня 2008 року № 957](#) «Про встановлення розміру мінімальних оптово-відпускних і роздрібних цін на окремі види алкогольних напоїв».

Лікування розладів психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю

В Україні, станом на 01.01.2022, під наглядом у диспансерній групі перебувало 440 765 особа із розладами психіки та поведінки через вживання алкоголю, майже 77,6% яких відносилися до вікової групи старших за 36 років.

Поширеність розладів психіки та поведінки через вживання алкоголю за 2014 - 2021 роки

Примітка: джерело – дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання ПАР, за 2021 рік»)

В порівнянні з 2014 роком поширеність розладів психіки та поведінки через вживання алкоголю в 2021 році зменшилася майже на 9%, а в порівнянні з 2020 роком - зменшилась на 1,1%.

В Україні у 2021 році захворюваність розладів психіки та поведінки через вживання алкоголю, тобто кількість осіб, яких було взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом, склала – 18 937 осіб. З них близько 41,6% (7 884 осіб) склали сільські жителі, та близько 76,7 % осіб старших за 35 років. У тому числі, взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом гострі психотичні алкогольні розлади 1 956 осіб.

Впродовж 2021 року 184 257 осіб з відповідним діагнозом були охоплені лікуванням у диспансерній групі та 51 826 осіб - у профілактичній групі нагляду, з них з діагнозом гострі психотичні алкогольні розлади – 3 159 осіб в диспансерній групі та 1 особа - в профілактичній.

Кількість пролікованих у 2021 році осіб, які мають розлади психіки через вживання алкоголю

Примітка: джерело – дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання ПАР, за 2021 рік»)

З диспансерної групи (184 257 осіб) – 141 085 осіб отримували лікування в амбулаторних умовах та 43 122 особи – у стаціонарах. Примусово, тобто за рішенням суду, лікування отримали 45 осіб – в установах виконання покарань.

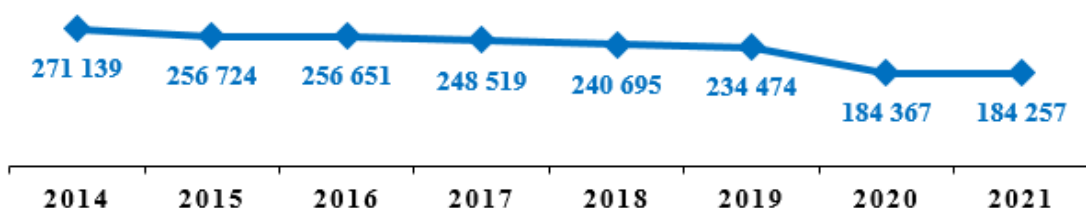
Динаміка кількості пролікованих осіб, які мають розлади психіки через вживання алкоголю за 2014 – 2021 роки

Кількість охоплених лікуванням осіб в диспансерній групі в 2014-2021 рр.

Із них в середньому щорічно:

11,4 % - взято під нагляд з уперше встановленим діагнозом

1,6% - охоплено лікуванням з гострими психотичними алкогольними розладами

Примітка: джерело – дані Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання ПАР, за 2021 рік»)

В порівнянні з 2014 роком динаміка пролікованих осіб у 2021 році зменшилася на 32%, а в порівнянні з 2020 роком – зменшилась лише 0,1%.

Смертність, пов'язана із вживанням алкоголю та отруєння ним*

*Інформація наведена за 2020 рік

В Україні збір та узагальнення інформації щодо причин смерті здійснює Держстат.

За даними Держстату у 2020 році було зафіксовано 9 709 випадків смертей, пов'язаних із вживанням алкоголю, та отруєнь ним. З них 729 випадків смертей відносилися до розладів психіки та 2 813 випадків відносилося до зовнішніх причин смерті, пов'язаних із вживанням алкоголю та його похідних.

У гендерному співвідношенні 79,83% становили чоловіки (7 751 випадок) та 20,17% – жінки (1 958 випадків).

За віковими групами кількість смертей у 2020 році:

- 9 525 випадків (98,10%), припадала до вікової групи від 30 років і старше;
- 352 випадки (3,63%) – до вікової групи 70 років і старше;
- 1 323 випадки (13,63%) – від 40 до 44 років;
- 2 випадки – до вікової групи від 0 до 14 років, тобто діти.

За наміром дії серед 2 813 випадків смерті від отруєння та дії алкоголю:

- 2 513 випадків смертей – випадкові отруєння;
- 299 випадків смертей – отруєння з невизначеним наміром;
- 1 випадок смерті – навмисне отруєння.

Кількість смертей у 2020 році за віковими групами та окремих причин смертей, та частка смертей за статтю

Примітка: джерело розрахунку - дані Держстату за 2020 рік

В Україні у 2020 році смертність, пов'язана зі вживанням алкоголю, серед населення у віці від 15-64 років, становила 346,6 особи на 1 000 000 населення*.

Примітка: *Розрахунок здійснено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та даних по Донецькій і Луганській областях

Вживання алкогольних напоїв серед підлітків (14-17 років)

В Україні з 1995 року на регулярній основі здійснюється опитування учнівської молоді в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – [ESPAD](#)», яке проводить за підтримки Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності (м. Лісабон, Португалія).

Опитування проводиться кожні 4 роки, та охоплює учнівську молодь у віці 14-17 років.

У 2019 році в Україні відбулася сьома хвиля опитування, яка охопила 8 509 респондентів (4 108 хлопців та 4 401 дівчат), які є учнями сільських та міських закладів загальної середньої освіти, закладів професійної технічної освіти.

Результати 2019 року демонструють, що доступ до алкоголю збільшився – більша половина опитуваних відзначили, що легко можуть дістати пиво, вино або слабоалкогольні напої.

Переважна більшість (85,7%) опитаних підлітків має досвід вживання алкоголю (82,7% серед хлопців та 88,4% серед дівчат).

Майже половина (46,3%) респондентів мають «значний» досвід вживання алкоголю - пили алкогольні напої десять разів і більше.

У десять років або раніше вперше спробували алкоголь 13,4% опитаних.

Протягом останніх 30 днів принаймні один раз вживала алкоголь майже половина (46,5%) опитаних. Кожен п'ятий (22,5%) підліток вживав алкоголь більш ніж три рази протягом останніх 30 днів.

Кожен п'ятий підліток уперше відчував стан значного алкогольного сп'яніння у віці 14 років або раніше (21,2% серед хлопців та 20,3% серед дівчат).

З огляду на випадки вживання упродовж останнього місяця, найбільшою популярністю у підлітків користуються, насамперед, вино та слабоалкогольні напої.

Більш ніж чверть респондентів (28,3%) повідомили, що вживали алкоголь тиждень тому або раніше. Дівчата під час останнього вживання алкоголю найчастіше пили вино (37,5%) та шампанське (31,7%). Хлопці порівняно частіше вживали пиво – про це зазначили 28,1% респондентів.

Майже половина (45,0%) опитаних підлітків принаймні один раз у житті відчували стан алкогольного сп'яніння, третина (31,1%) – упродовж останнього року, а 12,8% респондентів – за останній місяць.

Кількість дівчат, які вживали алкогольні напої впродовж року та впродовж останнього місяця, більше, ніж хлопців. Про недавнє вживання алкоголю (тиждень тому або раніше) частіше повідомляли дівчата, ніж хлопці.

Вино й шампанське користується більшою популярністю серед дівчат, ніж серед хлопців. Пиво - найбільш популярний алкогольний напій серед хлопців.

Можна виділити чотири групи актуальних причин (мотивів) вживання алкогольних напоїв:

- для покращення настрою – 39,4% (36,5% серед хлопців та 42,2% серед дівчат);

- вирішення внутрішніх проблем – 26,8% (23,4% серед хлопців та 30,1% серед дівчат);

- «отримання кайфу» – 17,3% (16,7% серед хлопців та 17,9% серед дівчат);

- для схвалення іншими – 12,5% (13,5% серед хлопців та 11,5% серед дівчат).

За даними Центру медичної статистики МОЗ (Форма № 32 «Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання ПАР, за 2021 рік») на 01.01.2022 року з діагнозом «Розлади психіки та поведінки через уживання алкоголю» в диспансерній групі перебувало 4 особи віком до 17 років та в профілактичній групі – 433 особи віком до 17 років, з них з вперше виявленим діагнозом – 2 особи в диспансерній групі, 264 – в профілактичній групі.

Ситуація з азартними іграми в Україні

Законодавство України щодо азартних ігор

14 липня 2020 року було прийнято [Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор»](#), який визначає правові засади здійснення державного регулювання господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор в Україні, визначає правові, економічні, соціальні та організаційні умови функціонування азартних ігор.

Законом запроваджується комплексне регулювання ринку азартних ігор в Україні, зокрема:

– виключний перелік видів діяльності у сфері азартних ігор, що дозволені в Україні;

– запроваджується система ліцензування діяльності у сфері азартних ігор з диференційованим розміром плати за ліцензії залежно від виду діяльності, розташування грального закладу тощо;

– встановлюються жорсткі вимоги до фінансового стану організаторів азартних ігор з метою забезпечення їх фінансової стабільності та гарантування виплат вигравів;

– встановлюються спеціальні вимоги щодо відповідності грального обладнання, що використовується для проведення азартних ігор, загальноприйнятим міжнародним стандартам;

– створюються засади для запровадження обмежень щодо діяльності операторів, що не зареєстровані в Україні та не мають відповідної ліцензії;

– встановлюються вимоги до гравців та їх ідентифікації, що сприятиме попередженню негативних наслідків від участі в азартних іграх, зокрема осіб, які не досягнули 18 років, та жорсткі фінансові санкції за невиконання таких вимог;

– створюється реєстр самообмежених осіб та осіб, щодо яких наявні інші обмеження, що надає змогу обмежити участь в азартних іграх фізичної особи термін від 6 місяців до 3 років;

– запроваджується принцип «відповідальної гри», що передбачає здійснення організатором азартних ігор заходів щодо попередження та мінімізації негативних наслідків від участі фізичних осіб в азартних іграх та створюються механізми боротьби із ігровою залежністю (лудоманією);

– встановлюються обмеження щодо місць проведення азартних ігор;

– встановлюється фінансова, адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства України у сфері грального бізнесу тощо.

Законом встановлено, що органом державного регулювання у сфері азартних ігор є Комісія з регулювання азартних ігор та лотерей, що підпорядкований Кабінету Міністрів України (далі – Комісія). До компетенції Комісії відноситься ліцензування організаторів азартних ігор, ведення відповідних реєстрів, встановлення вимог щодо сертифікації відповідного грального обладнання.

Законом запроваджується Державна система онлайн-моніторингу, яка є основним інструментом здійснення Уповноваженим органом функції з державного нагляду (контролю) за діяльністю у сфері організації та проведення азартних ігор.

Закон передбачає створення в Державному бюджеті України спеціального Фонду для підтримки медицини, спорту та культури. Порядок спрямування коштів Фонду підтримки медицини, спорту та культури визначається Кабінетом Міністрів України.

Обмеження щодо реклами азартних ігор визначаються статтею 22¹ Закону України «Про рекламу».

Крім того, Кабінетом Міністрів України прийнято [постанову від 31 березня 2021 року № 300](#) «Про затвердження Ліцензійних умов провадження діяльності з надання послуг у сфері організації та проведення азартних ігор», які встановлюють вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії на провадження діяльності з надання послуг у сфері азартних ігор.

Постановою Кабінету Міністрів України [від 2 грудня 2021 року № 1263](#) затверджено Критерії за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор і визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Комісією з регулювання азартних ігор та лотерей. Постанова визначає ризики настання негативних наслідків від провадження зазначеної діяльності та критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження такої діяльності. Однією із цілей державного нагляду (контролю) при цьому є життя та здоров'я людини, а така подія, як недотримання принципів відповідальної ігри має негативний наслідок у вигляді зростання серед населення кількості осіб із вираженою ігровою залежністю (лудоманією).

Залежність від азартних ігор

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) [порівняла](#) питання поширеності захворюваності та шкоди, пов'язаної з азартними іграми, з величиною шкоди від основних депресивних розладів, зловживання алкоголем та залежності і оцінила як шкоду, що значно вища ніж шкода, пов'язана з розладами психіки внаслідок наркотичної залежності.

Так, [дослідженнями](#) було встановлено, що тягар шкоди від азартних ігор для людини становив у 2,5 рази більше, ніж діабет і в 3,0 рази більше ніж розлади, пов'язані із вживанням наркотиків. Цей тягар насамперед пов'язаний з фінансовими наслідками, порушенням стосунків, емоційними розладами, негативними наслідками в роботі і освіті та непропорційно впливає на незахищені групи населення, спричиняючи і посилюючи існуючі соціальні нерівності.

Національною асоціацією США з проблем азартних ігор оцінено ризик виникнення залежності від гри у будь-якої особи з ймовірністю у 48%. Для порівняння: ймовірність стати особою залежною від алкоголю – 34%, від вживання наркотиків – 32%. Поведінка цих осіб, характеризуються втратою контролю над грою (не контролює тривалість, інтенсивність, частоту), віддаванням їй пріоритету на шкоду іншим видам діяльності, інтересам і повсякденним заняттям, при цьому інтенсивність ігрової діяльності не можна зупинити, незважаючи на негативні наслідки.

В Україні питання залежності від азартних ігор досліджено в рамках міжнародного проекту ESPAD, яке проведено в 2019 році та охопило 8 509 респондентів (4 108 хлопців і 4 401 дівчат) віком 14-17 років, які є учнями, слухачами та студентами сільських та міських закладів загальної середньої освіти, закладів професійної (професійно-технічної) освіти та закладів фахової передвищої освіти.

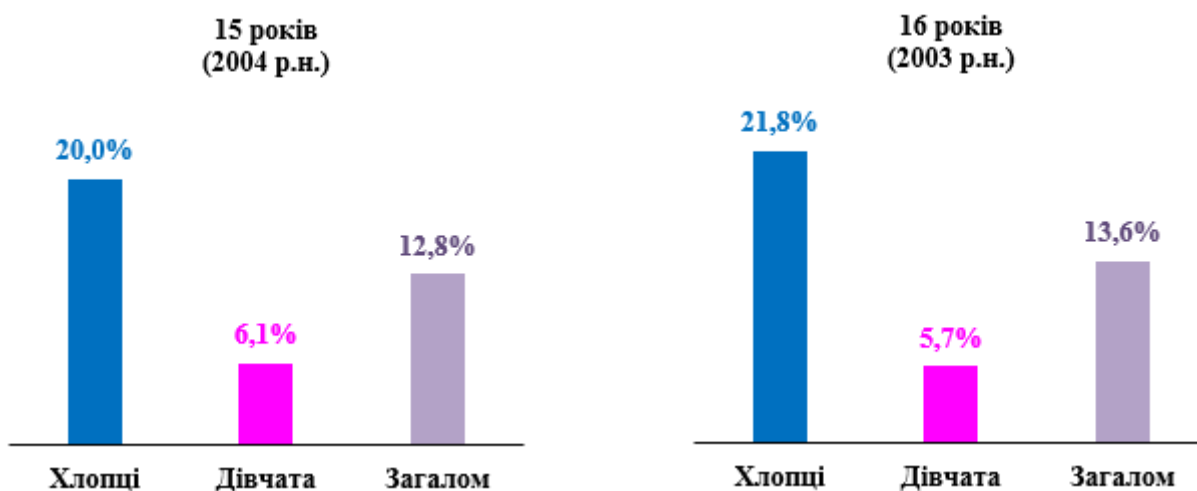
За результатами такого дослідження у 2019 році 85,9% опитаних підлітків грали в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців.

Із частотою два та більше разів на тиждень грають в азартні ігри порівняно незначна частка опитаних підлітків – загалом 2,7% (4,9% серед хлопців і 0,7% серед дівчат). Кожен десятий повідомив (11,4%), що грав від 1 до 4 разів на місяць протягом останніх 12 місяців.

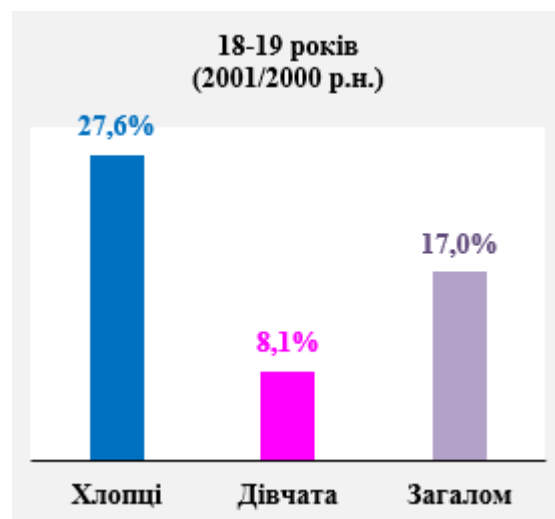
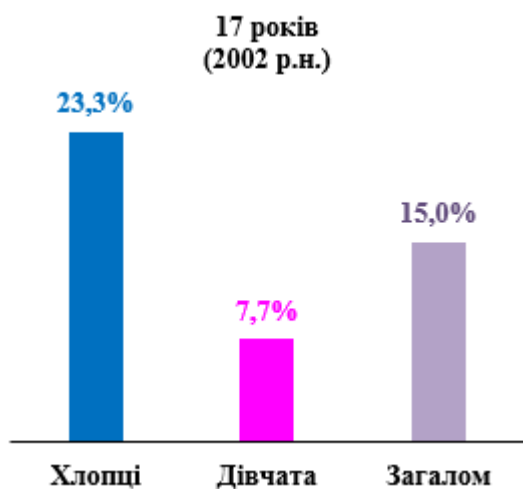
Найбільша частка серед підлітків, які протягом останніх 12 місяців грали в азартні ігри у звичайний день, витрачали на це менше 30 хвилин (6,6%). Гравців, які грали на гроші протягом двох, трьох або більше годин, загалом налічується 2,2% (переважно це хлопці – про таку ігрову активність заявили 3,9% хлопців та 0,7% дівчат).

6,2% опитаних підлітків повідомили, що вони грали в азартні ігри на гроші більше, ніж 2 години за один раз протягом останніх 12 місяців – про це заявив кожен десятий хлопець (10,5%) та 2,3% дівчат. Частіше за інших більш ніж 2 години за раз протягом останніх 12 місяців грали в азартні ігри студенти закладів професійної технічної освіти – про це заявили 9,7% таких студентів.

Частка підлітків, які грали в азартні ігри хоча б 1 раз протягом останніх 12 місяців, за віком та статтю, %

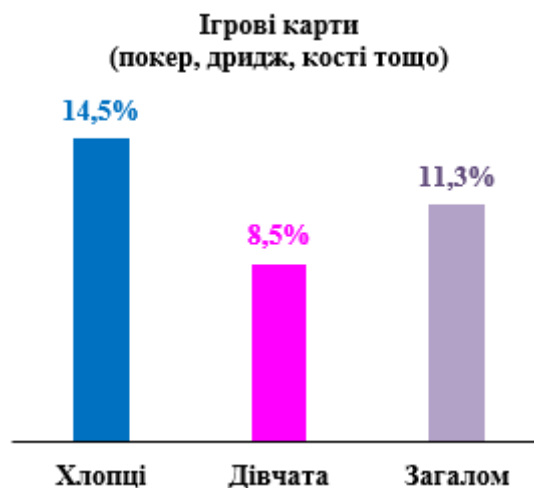
Примітка: джерело - дані дослідження ESPAD за 2019 рік.

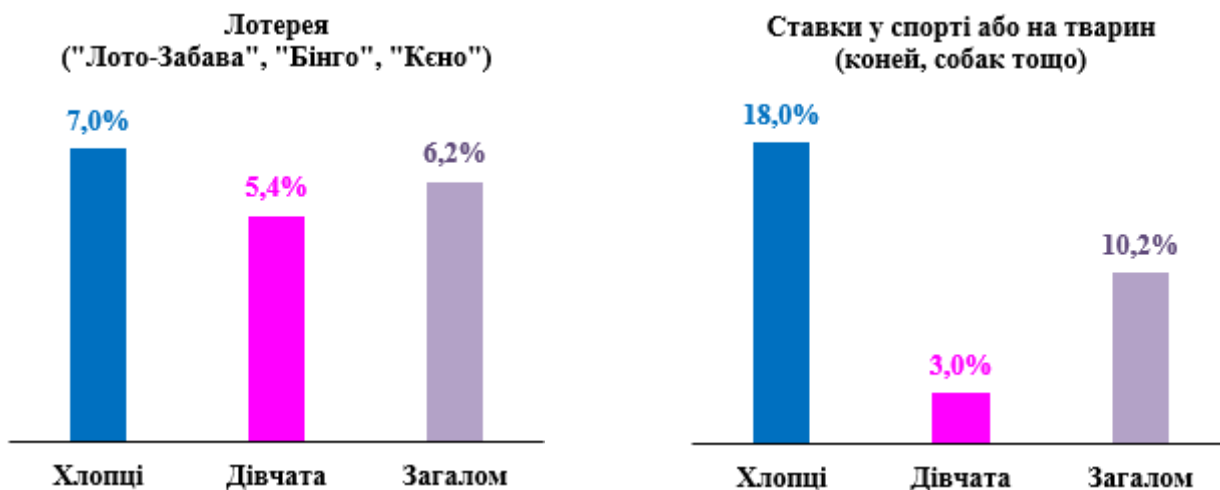
Найбільшою популярністю серед підлітків користуються ігрові карти (покер, бридж, кості тощо) – 11,3% опитаних грали в карти на гроші протягом 12 місяців. Ставки в спорті або на тварин до вподоби кожному десятому підлітку – 10,2% опитаних роблять ставки. Важливо зазначити, що до цього типу гри залучені переважно хлопці.

Гра в лотерею приваблює загалом 6,2% опитаних. Найменш поширеним серед підлітків типом азартних ігор є ігрові автомати («фруктові машини», «нові слоти» тощо) – приблизно 4,8% опитаних грають в автомати. Суттєвих відмінностей серед підлітків, які відвідують різні заклади освіти, не спостерігалось.

Практично кожен десятий (9,6%) опитаний зізнався, що використовував інтернет, якщо грав в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців, причому 3,7% підлітків повідомили, що вони завжди використовували інтернет, коли грали в азартні ігри на гроші.

Частка підлітків, які з певною частотою грали в азартні ігри протягом останніх 12 місяців, за статтю, % (сума відповідей: «1 раз на місяць або рідше», «3-4 рази на місяць», «2-3 рази на тиждень, або частіше»)

Примітка: джерело - дані дослідження ESPAD за 2019 рік.

Показник проблематичної гри в азартні ігри розраховується на основі двох індикаторів. Респондентам було поставлено запитання стосовно того, чи відчували вони коли-небудь потребу ставити все більше й більше грошей в азартній грі (5,5% відповідей «так»), та чи доводилося їм обманювати близьких про кількість витрачених на гру коштів (2,8% відповідей «так»).

Серед опитаних підлітків 6,7% перебувають у залежності від азартних ігор. Мають проблематичну залежність – 1,5% підлітків, які входять до групи залежних.

Індикатори залежності від азартних ігор, ствердних відповідей респондентів за статтю, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Чи ти коли-небудь відчував (-ла) потребу ставити все більше і більше грошей в азартній грі?	8,9	2,4	5,5
Чи тобі коли-небудь доводилося говорити неправду (брехати) близьким людям про те, скільки грошей ти витратив на азартні ігри?	4,6	1,1	2,8

Проблематична гра в азартні ігри, за віком та статтю, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Відсутність проблем через азартні ігри	89,2	97,1	93,3
Залежність від азартних ігор	10,8	2,9	6,7
В т.ч. – проблематична залежність від азартних ігор	2,6	0,5	1,5

Ключові результати проведеного дослідження:

- Третина (27,5%) опитаних підлітків вважає, що проводить забагато часу за комп'ютерними іграми. 13,9% зізнаються, що в них псується настрої через відсутність можливості грати в ігри на комп'ютері, планшеті, в смартфоні тощо.

- Чверть (25,7%) респондентів повідомили, що їхні батьки вказують їм на те, що вони проводять забагато часу за комп'ютерними іграми.

- 6,2% опитаних підлітків повідомили, що вони грали в азартні ігри на гроші більше, ніж 2 години за один раз протягом останніх 12 місяців - про це заявив кожен десятий хлопець (10,5%) та 2,3% дівчат.

- Практично кожен десятий (9,6%) опитаний зізнався, що використовував інтернет, якщо грав в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців.

- Серед усіх респондентів 6,7% перебувають у залежності від азартних ігор (10,8% серед хлопців та 2,9% серед дівчат).

- Проблематичну залежність від азартних ігор мають 1,5% підлітків (2,6% серед хлопців та 0,5% серед дівчат).

Узагальнений висновок

В Україні протягом останніх років зберігається тенденція збільшення кількості осіб, які звертаються за лікуванням внаслідок вживання ПАР.

Близько 71,5% від усіх охоплених лікуванням осіб у диспансерній групі у 2021 році отримували лікування внаслідок вживання опіоїдів, 20,1% – внаслідок вживання кількох ПАР; 5,5% – внаслідок вживання канабіноїдів; 0,5% – внаслідок вживання кокаїну. В переважній більшості це міські жителі і молодь віком від 15 до 35 років.

В Україні значно зросла кількість осіб, які отримували лікування з використанням препаратів ЗПТ, зокрема даною послугою у 2021 році скористалися 17 043 осіб на базі комунальних ЗОЗ та 2 782 особи на базі приватних ЗОЗ, що на 33,3% більше ніж у минулому році (14 868 осіб). Варто зазначити, що такий приріст також зумовлений включенням до статистичних даних окремих приватних ЗОЗ.

Поширеність вживання будь-яких наркотиків протягом життя серед українських учнів у віці від 15-17 років не вища за середньоєвропейський показник. Так, близько 85,7% опитуваних вживали алкогольні напої, близько 51% палили цигарки, та 8,7% вживали канабіноїди (ESPAD - 2019 рік).

Заходи з питань профілактики та зниження рівня вживання ПАР здійснюються як державними установами, так і неурядовими організаціями, які спрямовані на популяризацію здорового способу життя, шляхом проведення різноманітних навчально-просвітницьких заходів, розповсюдження засобів особистого захисту серед населення, в тому числі і серед вразливих його груп.

У зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19) і введенням карантинних обмежень багато профілактичних заходів провести не було можливості.

В умовах воєнного стану, запровадженого Указом Президента України від 24 лютого 2022 № 64 «Про введення воєнного стану в Україні», та у зв'язку із активними бойовими діями в частині регіонів України, а також обмеженим доступом до відповідних ресурсів на цих територіях, окремі суб'єкти моніторингу не мають можливості здійснювати свої повноваження в повному обсязі, тому інформацію за показником «Смертність, пов'язана з вживанням ПАР», надано за 2020 рік.

Кількість померлих від зловживання ПАР, та отруєнь ними за останні п'ять років має тенденцію до зростання. Частка чоловіків у загальній кількості померлих у 2020 році складала близько 90%.

Так, у 2020 році, порівняно із попереднім роком, значно зросла кількість смертей у віковій групі від 35 до 44 років. Водночас, у віковій групі від 30 до 54 років спостерігається значне зростання смертей, пов'язаних із вживанням метадону.

Більшість смертей припадає на отруєння опіоїдами (50,3%), в тому числі на отруєння метадоном (38,4%), та на отруєння неуточненими наркотиками (40,9%).

В Україні найбільші обсяги вилучення ПАР припадають на наркотики рослинного походження (канабіс). В 2021 році на першому місці за обсягами вилучень на кінець досудового розслідування йде канабіс (64%), на другому місці – героїн (21,5%), на третьому – кокаїн (5,1%), далі – макова солома (1,8%) та амфетаміни (1,4%). Тобто, в середньому 94% усіх вилучень припадає на 5 речовин.

Пропозиції щодо удосконалення системи моніторингу в Україні

1. Посилити координацію центральних органів виконавчої влади задля реалізації основних завдань державної наркополітики, які визначені, у тому числі, у проекті Стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року та виконання запланованих заходів, які спрямовані на:

- зменшення попиту на наркотичні і психотропні речовини, що перебувають в незаконному обігу;
- популяризацію здорового способу життя;
- раннє виявлення проблем залежності та інших розладів психіки та поведінки внаслідок вживання наркотичних і психотропних речовин;
- своєчасне та якісне надання медичної та психосоціальної допомоги особам, що її потребують, а також послуг з їхньої реабілітації та ресоціалізації;
- розширення доступу до програм зменшення шкоди;
- сприяння подальшому розвитку паліативної допомоги і замісної терапії (ЗПТ);
- подолання стигматизації наркозалежних осіб;
- забезпечення доступності нарковмісних лікарських засобів в медичних цілях;
- перехід від антинаркотичних заходів карального характеру до лікувально-профілактичних заходів, як найбільш ефективних у контексті подолання наркозалежності;
- удосконалення системи контролю за обігом наркотиків;
- протидію розповсюдженню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, у тому числі з використанням мережі Інтернет та соціальних мереж;

2. Вдосконалювати національну систему раннього оповіщення появи в обігу нових наркотичних та психотропних речовин на території України з метою недопущення обігу їхніх аналогів або нових форм, а саме:

- механізми збору інформації про нові речовини, які ще не перебувають під контролем (хімічний склад, форми вживання, канали збуту, торгові назви, походження);
- механізми внесення нових наркотичних засобів, психотропних речовин й аналогів до відповідних списків і таблиць;
- інтеграцію з системою раннього оповіщення Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності (ЄМЦННЗ).

3. Розробити проект нормативно-правового акту щодо впровадження в Україні дослідження наявності в стічних водах наркотичних і психотропних речовин, а також продуктів їх метаболізму в якості альтернативного та допоміжного підходу до аналізу поширеності вживання цих речовин.

4. Розвивати співробітництво з суб'єктами моніторингу з метою отримання актуальної та розширеної інформації/даних за показниками, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні», зокрема:

- переглянути розрізи подання даних за показниками моніторингу;
- переглянути існуючий перелік суб'єктів моніторингу на предмет доцільності;
- надати пропозиції (за необхідності) щодо визначення нових суб'єктів моніторингу;
- вдосконалити форми статистичної звітності;
- розробити анкети для отримання від суб'єктів моніторингу додаткової інформаційно-аналітичної інформації для кращого розуміння причинно-наслідкових зв'язків та логіки певних явищ та/або тенденцій;
- застосовувати індивідуальний та взаємовигідний підхід до співпраці із суб'єктами моніторингу.